

Městská knihovna v Praze

PRVNÍ CESTA KOLEM SVĚTA

James Cook

Hledáte místo, kde...

... můžete celý den studovat nebo pracovat?

... seženete knížku pro zábavu, do školy, k poučení?

... stahujete e-knihy, posloucháte hudbu, tisknete 3D?

... osobně potkáte české i světové autory?

... můžete zajít na koncert, filmy artové i 3D?

Právě jste ho našli!

Městská knihovna v Praze

43 poboček, **3** pojízdné knihovny, **4 000** akcí ročně,
2 000 000 dokumentů, **60 Kč** za registraci

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.e-knihovna.cz

www.facebook.com/knihovna

První cesta kolem světa

James Cook

Přeložil Bořivoj Prusík

Znění tohoto textu vychází z díla [První cesta kolem světa](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím J. Otto v Praze v roce 1911. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

Text díla (James Cook: První cesta kolem světa), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), není vázán autorskými právy.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uvedte autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 11. 2. 2019.

OBSAH

Úvod	6
Kapitola I. Z Anglie do Rio de Janeiro	8
Kapitola II. Z Ria de Janeiro do Tahiti	20
Kapitola III. Tahiti	26
Popsání ostrova krále Jiřího	49
Plodiny	50
Osobnost domorodců	51
Způsoby a zvyky	53
Kapitola IV. Z Tahiti do Nového Zélandu	59
Popis ostrovů Ulitea, Otahy a Bolaboly	65
Pozoruhodné události v Jižním moři	66
Kapitola V. Prozkoumání severního ostrova Nový Zéland	70
Kapitola VI. Prozkoumání jižního ostrova Nového Zélandu	89
Několik poznámek o Novém Zélandu	99
Kapitola VII. Cesta z Nového Zélandu do Nového Hollandu	102
Kapitola VIII. Výzkumy na východním pobřeží Austrálie	103
Kapitola IX. Z Forre přímo do Batavie	112
Kapitola X. Z Batavie k mysu Dobré naděje	116
Kapitola XI. Od mysu Dobré naděje do Anglie	120

Úvod

V době, kdy velké zeměpisné objevy upoutaly na sebe pozornost nejširší veřejnosti, byl vzbuzen i neobyčejný zájem o zeměpisnou vědu vůbec; cestopisy – a to nové; i historii už patřící – jsou dnes četbou snad hledanější než spisy beletristické. Z toho důvodu také otiskujeme dílo, jež je svého druhu jediným: *deník slavného cestovatele 18. století, kapitána Jamesa Cooka, o jeho cestách kolem světa*, jež v celku třikrát podnikl. A podnik jeho byl korunován zdárným výsledkem: objev za objevem v širých oceánech byl bohatou kořistí badatelských plaveb odvážného kapitána.

James Cook byl zjevem neobyčejně sympatickým: železná vůle, tělesná otužilost a neúprosná kázeň slučovaly se v jeho osobě s jemně cítícím srdcem, s myslí ušlechtilou a se vzácným darem pozorovacím.

Narozen 27. října 1728 v yorkshirském Mortonu, co syn nezámožného rolníka. Rodiče určili Jamesa stavu kupeckému, ale podnikavý hoch ze služby utekl a stal se plavčíkem na lodi, jež vozila uhlí z Newcastleu do Londýna. Sedm let strávil na této lodi, podnikaje kratší i delší cesty po moři. Vstoupiv do služeb válečného námořnictva, stal se podporučíkem na lodi Mercury.

Už v té době jevil se u Cooka hluboký zájem vědecký o vše, s čím Cook na svých cestách přišel do styku; tak při obléhání Quebecku mezi střelbou děl měří klidně hloubku řeky sv. Vavřince; v létech 1762 až 1767 ohledává pobřeží New-Foundlandské a sestavuje vzorné mapy krajin až posud málo probádaných.

Vědecké schopnosti mladého námořního důstojníka obrátily na sebe pozornost lorda Hawkea, jenž jmenoval Jamese Cooka velitelem lodi *Endeavour*, uloživ mu zároveň vědecký úkol: odejeti k ostrovu Tahiti a tam pozorovati průchod Venuše, jenž měl nastati r. 1769.

A. této vědecké misi děkujeme za první Cookovu cestu kolem světa, o níž psal si Cook obsáhlý „deník“, který tuto i českému čtenářstvu předkládáme.¹

S astronomem Greenem a botaniky Banksem a Solandrem nastoupil Cook dne 27. května 1768 svou tři léta trvající první cestu, na které ho čtenář bude provázeti.

„Deník“ Cookův je psán slohem prostým a milým. Nejen zajímavá fakta, než i bystrá pozorování všeho, co do oka cestovateli padlo, trefné charakteristiky zemí i lidí, logické závěry a pravděpodobné hypotézy, to vše činí z „Deníku“ dílo důležitosti světové.

V Praze, v listopadu 1910.

Dr. B. PRUSÍK

1 Překlad náš pořízen z anglického vydání Whartonova z roku 1893. (London, Stock.)

Kapitola I.

Z Anglie do Rio de Janeiro

Temže.

Od pátku dne 27. května do pátku 29. července.

– Mírné a pěkné počasí.

Od 30. července do 7. srpna.

– V sobotu 30. července jsme odpluli z Galionsu a jeli jsme po řece; téhož dne zakotvili jsme v Gravesandu a druhý den ráno vypluli odtamtud a v poledne zakotvili v průplavu Fairway.

V neděli dne 7. srpna

– jsem se odebral na palubu, propustil lodivoda; druhý den jsme pluli do Plymouthu.

Ve středu dne 10. srpna.

– Proměnlivo; lehký vítr a jasný vzduch.

V neděli 14. srpna.

– Pěkný větřík a jasný vzduch.

V pondělí 15. srpna.

– První a poslední část dne větřík a pěkně; v poledne hustý déšť.

Dnes jsem obdržel rozkaz, abych rozmnožil lodní mužstvo na 80 mužů; dosud jich bylo pouze 70. Obdržel jsem na palubu zásoby čerstvého masa pro mužstvo.

V úterý dne 16. srpna.

– První část dne mírný vítr a mlhavo; v poledne prudký vítr s deštěm; později bylo počasí mírné a pěkné.

Ve čtvrtek 18. srpna.

– Malý vítr a zamračeno.

V pátek 19. srpna.

– První část dne slabý vítr s deštěm; potom pěkné počasí.

Četl jsem mužstvu vojenská pravidla a parlamentní usnesení; mužstvo obdrželo plat na dva měsíce dopředu. Také jsem oznámil, že na této naší cestě nemohou očekávat žádného zvýšení platu; byli spokojeni a projeví radostnou ochotu zúčastniti se této cesty.

Neděle 21. srpna.

– Svěží vítr.

Pátek 26. srpna.

– První část dne svěží větrík a zamračeno, ostatek dne slabý vítr a jasno.

V úterý 30. srpna.

– Svěží vítr po celý den.

Ve čtvrtek 1. září.

– Velmi silné větry s hustým deštěm po celý den. Zlámal se nám jeden z hlavních stěžňů a utopily se nám asi tři nebo čtyři tucty drůbeže, což bylo ze všeho nejhorší.

V pátek 2. září.

– Svěží vítr a zamračeno po celý den. Dal jsem usušiti zásobní plachtu, která se v zásobárně promočila.

V neděli 11. září.

– Svěží větřík a pěkný, čistý vzduch.

V úterý 13. září.

– Svěží větřík a jasný vzduch. V 8 hodin ráno jsme zakotvili v rejdě ve Funchalu. Našli jsme tam Jeho Veličenstva krále loď „Růži“ a několik kupeckých lodí.

V pátek 16. září.

– Větší část dne pěkné, jasné počasí. Dal jsem potrestati námořního vojáka Jindřicha Stevense a námořníka Tomáše Dunstra, poněvadž se zpěchovali vzíti si svůj podíl čerstvého hovězího masa.

V neděli 18. září.

– Jasné počasí. Přijal jsem na loď čerstvé hovězí maso a živé volíky ve váze 161 liber. Doplnili jsme své zásoby vína a vody.

V pondělí 19. září.

– Lehký větřík a pěkné, jasné počasí. O půlnoci jsme vyjeli z Funchalu.

Ve středu 21. září.

– První část dne jasné počasí, ostatek dne svěží vítr při jasném vzduchu. Zaměstnával jsem lidi ve dne děláním rohožek.

V pátek 23. září.

– Lehký větřík a jasný vzduch. O šesté hodině jsem viděl vrchol Tenerifu.

V sobotu 24. září.

– Svěží větřík a jasné počasí po celý den.

V úterý 27. září.

– Totéž počasí. Poručil jsem dáti mužstvu víno, protože nám pivo došlo, až na dva sudy, které si chci uchovati na pozdější čas, neboť se dobře osvědčilo.

Ve středu 28. září.

– Svěží vítr a mlhavo. Učil jsem posádku, jak má zacházeti s malými zbraněmi.

V pátek 30. září.

– Vytrvalý vítr a příjemné počasí. O šesté hodině viděl jsem ostrov Banavistu.

V úterý dne 25. října.

– Příjemný větřík a jasné počasí s vlhkým vzduchem. Brzy po východu slunce jsem pozoroval změnu kompasu.

Také jsme zkoušeli potápěcí jehlu, patřící královské společnosti a shledali jsme severní bod 26° pod obzorem. Ale nemůže se tohoto nástroje upotřebiti k přesnému udání v moři při kolísání lodi, neboť toto maří její účel. Ale poněvadž jsme pluli velmi klidně, mohl jsem s rozdílem dvou neb tří stupňů přece jen určití přibližnou míru.

Ve středu dne 26. října.

– První část dne vzduch lehký a zamračené počasí; zbytek dne mírný větřík a zamračeno. Poněvadž jsme se přesvědčili, že jsme přejeli rovník, neopomenuli jsme při této příležitosti vykonati u všech národů obvyklou ceremonii. Každý, kdo na mapě nemohl dokázati, že už někdy rovník překročil, musel se vykoupiti buďto lahví rumu, nebo se musel dáti ponořiti do moře; první pokutě se obyčejně podrobuje většina lidí, nalézajících se na palubě, ale zde dali někteří přednost potápění se v moři, a poněvadž bylo pěkné počasí, bylo ponořeno 20 až 30 lidí k velikému obveselení ostatních.

V pátek dne 28. října.

– Svěží větřík a pěkné, jasné počasí. Tohoto dne v poledne jsme se nalézali asi v šířce ostrova Ferdinanda Noronha, podle některých západně a podle jiných východně od něho.

V neděli dne 6. listopadu.

– První část dne bouřливо, deštivo; v poledne mírně a pěkně. Rozhodl jsem se plouti do Rio de Janeira místo do některého brazilského přístavu nebo Falklandského ostrova, neboť jsem věděl, že se tam můžeme zásobiti potravou a některými věcmi, o nichž jsem se domníval, že jich budeme potřebovati, hlavně živým dobyt看em a občerstvením pro posádku; a podle toho, jak tam jiné lodi byly přijaty, doufal jsem, že budu také dobře uvítán.

V úterý 8. listopadu.

– Svěží větřík a zamračeno. O šesté hodině jsem viděl Brazílii. O deváté hodině jsem zakotvil a mluvil s lidmi z rybářské lodi, kteří nám vysvětlili, že země, kterou vidíme, jest jižně od Santo Espiritu. Zdá se býti vysoká a hornatá.

V pátek dne 11. listopadu.

– První a poslední část dne mírné a pěkné počasí na moři, ale zamračeno a mlhavo nad zemí; v poledne svěží větřík a zamračeno.

V sobotu dne 12. listopadu.

– Příjemný větřík a jasné. V 8 hodin ráno jsme spatřili ostrov Cape Frio. Není veliký, ale značně vysoký s prohlubinou ve středu, čímž činí dojem dvou ostrovů. Neleží daleko od pevniny.

V neděli dne 13. listopadu.

– První a poslední část dne příjemný mořský větřík a jasné, v poledne klidně. Zastavili jsme se podél břehu Ria de Janeira a po-

zorovali jsme, že je tato země vysoká a pahorkovitá a že břeh tvoří několik malých zátok nebo zálivů. Vjeli jsme do přístavu a já poslal lodici s poručíkem napřed do Ria de Janeira, aby zpravili místokrále o tom, co nás přimělo zde zakotviti.

V pondělí dne 14. listopadu.

– Mírné mořské větříky a pěkné počasí. O 5. hodině jsme zakotvili právě naproti ostrovu Cobrosu, jenž leží před městem Rio de Janeira. Krátce před tím, než jsme zakotvili, vrátila se lodice a mužstvo její mně zvěstovalo, že místokrál si podržel poručíka jako vězně u sebe, dokud se já k němu nedostavím. A brzy na to připlul člun s několika důstojníky k naší lodi; důstojníci se vyptávali na různé věci. Jaký máme náklad, odkud přijíždíme, mnoho-li máme děl, lidí atd., a všechno bylo zodpověděno k jejich spokojenosti. Vyprávěli mně, že je to tak zvykem, uvězniti v přístavu prvního důstojníka, jenž přijde z cizí lodi, která poprvé sem přijíždí, dokud člun s důstojníky, vyslaný místokrálem, ji nenavštíví. Ujišťovali mně, že můj důstojník bude propuštěn, jakmile se oni vrátí, což se také stalo. Zároveň připlul k naší lodi člun s vojáky, kteří veslovali kolem mé lodě; mělit' rozkaz, jak jsem později vyrozuměl, nedovoliti žádnému důstojníku mimo mne vystoupení na břeh.

Ráno jsem navštívil místokrále a obdržel dovolení nakoupiti zásoby, ale musil jsem se uvoliti, že někoho místo sebe k tomu určím; tak prý je to tam zvykem, a také na tom místokrál stál, ač jsem se tomu vzpečoval, že se musí posaditi stráž do člunů, které něco z lodi nebo k lodi přivázely, a tvrdil, že je to rozkaz dvora, a to tak určitý, že on nemůže na něm ničeho měniti. Musil jsem se této podmínce podvoliti, jinak bych nebyl mohl si opatřiti žádných zásob. Předsevzal jsem si vyhnouti se všemu, co by mohlo náš pobyt zde pozdržeti, a zároveň jsem ho chtěl přesvědčiti, že jsme sem nepřijeli, abychom tu obchodovali, jak se on asi domníval – neboť on jistě nevěřil ani jedinému našemu slovu, když jsme ho ujišťovali, že úkolem naším

jest jeti na jih a pozorovati průchod Venuše, nýbrž se asi domníval, že jsme si vymyslili výmluvu, pod kterou se skrývá nějaký záměr. On si nemohl učiniti jinou představu o tomto zjevu (když jsem mu o tom vyprávěl), než že severní hvězda, projde jižním pólem; toto jsou jeho vlastní slova. Nechtěl dovoliti pánům, kteří se k výpravě naší připojili, aby po dobu našeho pobytu zde bydlili ve městě, aniž chtěl panu Banksovi dovoliti, aby si opatřil sbírku květin atd. Také mě vždy doprovázel jeden důstojník, když jsem se z lodi vzdálil, ale to mně vykládali tak, že se tak děje ze zdvořilosti a že je mně dán ku pomoci.

V úterý, dne 15. listopadu.

– Pěkné počasí. Obdržel jsem čerstvé hovězí maso a zeleninu pro posádku, kterýchžto věcí se mému mužstvu zde v hojnosti dostalo.

Ve čtvrtek, dne 17. listopadu.

– Poručil jsem svým lidem, aby opravili plachty a loď ucpávali. Tři dny jsem protestoval u místokrále a jeho důstojníků proti tomu, že mně posadili stráž do člunů, neboť jsem nevěděl, jak bych u své admirality zodpověděl, že jsem se poníženě podrobil zvyku, který – jsa prováděn se vsí energií – musel potupiti britickou vlajku. Ale na druhé straně, jsem se nechtěl pouštět do hádky, neboť jsem se podstatně obával, že bych se se zásobováním značně zpozdl a jen nepříjemnosti si způsobil, neboť i tak jsem jenom ztěžil obdržel povolení pro jednoho ze svých lidí, aby mohl navštívit trh a nutné věci pro kuchyni nakoupiti a jednateli v nákupu zásob pro loď pomáhati. Rozhodl jsem se, že raději zůstanu na své lodi jako vězeň, než abych vystoupil na pevninu v průvodu vojenské stráže. Domníval jsem se, že místokrál je asi pod vlivem nějakého nedorozumění a že by se toto mohlo poučením vysvětliti, a tu jsem tedy sepsal pamětní spis, kde jsem mu vysvětlil naši výpravu; spis jsem mu poslal dnes odpoledne. A tak se rozpředl mezi mnou a Jeho Excelencí dopisový

boj, čímž jsem nezískal ničeho jiného, než jeho nového vymyšlení důvodů pro jeho jednání a chování se k nám, které hnal až do krajností, nechtěje nám v žádném bodu ustoupiti.

V pátek, dne 18. listopadu.

– Dnes jsem obdržel odpověď na svůj pamětní spis, kde mně místokrál mimo jiné píše, zdají-li se mně býti způsoby tohoto přístavu přísné, že mohu odplouti, líbí-li se mně; ale to se mně pro nynější dobu nehodilo, než umínil jsem si zkrátiti zdejší pobyt, jak jen možno. Musím doznati, že byl list místokrálův obratně a účelně sepsán, což jsem o pozdějších listech říci nemohl.

V sobotu, dne 19. listopadu.

– Silně zamračeno. Přijal jsem na loď zásoby rumu, vody a jiných potřebných věcí. Dal jsem vysázeti 12 ran Johnu Thurmanovi za to, že nechtěl pomoci plachtáři při opravě plachty.

V neděli dne 20. listopadu.

– Ráno zamračeno, potom bouřливо, vítr a déšť. Dnes odpoledne poslal jsem poručíka Hikse s lodicí s odpovědí k místokráli na jeho list, a zároveň jsem poručíkovi rozkázal, aby nedovolil, aby mu byl voják posazen do člunu; proto přece však ho doprovázela strážná loďka až k přístavu a stráž to oznámila místokráli, jenž ani nechtěl můj dopis přijati a poručil poručíku Hiksovi vrátiti se na svou loď: a mezi tím posadili do lodice k němu stráž; ale poručík trval na svém, aby se stráž z jeho lodi vzdálila, že se vrátí na svou loď tak, jak sem z ní přijel, bez stráže. A když se vzpíral jinak se vrátiti, byl on a všechno mužstvo z lodice násilím odvedeno (ačkoliv nikoho nedráždili a žádný odpor nekladli) a do vězení uvrženo, kde až do druhého dne zůstali. Pan Hiks byl posazen do jejich lodice a odvezen pod stráž na palubu. Jakmile jsem se o tom dozvěděl, napsal jsem místokráli list, žádal jsem svou lodici a své mužstvo

zpět, jakož jsem žádal Jeho Excelenci o důvody, proč je dal uvězniti; k listu jsem připojil dřívější, jím nepřijatý dopis. Toto psaní jsem poslal po poddůstojníkovi, protože jsem neměl nikdy ničeho proti tomu, aby lodici doprovázela stráž, když v ní neseděl důstojník. Byl předpuštěn a odevzdal psaní. Řeklo se mu, že odpověď se pošle příštího dne.

V pondělí, dne 21. listopadu.

– Tohoto rána jsem obdržel odpověď od Jeho Excellence na můj poslední pamětní spis a dopis. Přiznával, že nebylo slušné zadržeti lodici, ale svaloval vinu na důstojníka, který udělené mu rozkazy příliš horlivě vykonává. Na jednom místě svého listu připomíná, že podle stavby naší lodi a jiných ještě okolností pochybuje, že by loď tato patřila králi. Na to jsem uznal za dobré napsati mu, že jsem ochoten mu důkaz ten podati. Pršelo větší část tohoto dne.

Ve středu dne 23. listopadu.

– Pěkné počasí. Dnes jsem obdržel od místokrále odpověď na svůj poslední dopis, kde neustále tvrdí, že pochybuje, že by to byla královská loď a podezřívá mé lidi z podloudnictví; myslím, že mohu tvrditi zcela určitě, že nejsou podloudníky a že Jeho Excellence nemá pro své tvrzení důkazů, ač od oněch důstojníků, kteří pod jeho střechou bydlí, mnohý smělý pokus byl proveden na mých lidech, kterým bylo dovoleno vstoupiti na pevninu, aby je přiměli k obchodování. Cítil jsem se povinen na toto odpověděti a prosil jsem Jeho Excelenci, aby každého z mých lidí dal zatknouti, koho by při obchodování zastihnul, i kdyby se jednalo pouze o to, že by námořník si vyměnil část svého obleku za láhev rumu.

Ve čtvrtek, dne 24. listopadu.

– Dnes přijela španělská loď z Buenos Aires, zastavila se tu na cestě do Španělska. Tato loď patří katolickému Majestátu, a ačkoliv

místokrál tvrdil, že jeho nařízení platí pro všechny cizí lodi, přece jen se jednalo s touto lodí jinak než s námi. Žádná stráž se jí nevnucovala a její důstojníci mohli jít, kam se jim líbilo.

V pondělí, dne 28. listopadu.

– Dnes jsem obdržel neočekávaně odpověď od místokrále na poslední svůj list, kde slabě hájí své tvrzení, že loď nepatří králi a že moji lidé jsou podloudníky. Odpověděl jsem na toto tvrzení.

Ve středu, dne 30. listopadu.

– Dal jsem potrestati Roberta Andersona, námořního vojáka, a Williama Judge, každého dvanácti ranami, prvního pro neplnění povinností a pokus o útěk z lodi a druhého, protože nadával důstojníku od stráže, a Johna Readinga, plavčího, protože je nechtěl na můj rozkaz potrestati. Poslal jsem žádost k místokráli, aby mě poslal lodivoda, jenž by nám vedl loď do moře; místokrál nám ho poslal, i velký člun, o nějž jsem nežádal, ale je to tak zvykem v přístavu, že mají lodivodové takový člun, za nějž se musí platit 10 šilinků denně, vedle platu pro lodivoda, což činí dohromady sedm liber, čtyři šilinky.

V pátek, dne 2. prosince.

– Dnes ráno jsem poslal balík tajemníku admirality na palubu španělské lodi, obsahující kopie všech mých dopisů a místokrálových odpovědí.

V 9 hodin jsem dal vytáhnouti kotvy a plul jsem dolů po zátocě. Petr Flower, námořník, spadnul přes palubu, a než mu přišla pomoc, utonul.

V pondělí dne 5. prosince.

– Malý vítr a zamračeno. O 4. hodině jsme vytáhli kotvy, a poněvadž bylo bezvětří, dali jsme se vléci po zátocě dolů, abychom mohli

vyraziti na širé moře, ale dva výstřely z pevnosti Santa Cruz nás přiměly k zakotvení. Poslali jsme lodici do pevnosti ptát se po příčině střelení, měli asi v pevnosti rozkaz nepropustiti nás, a proto nemůže žádná loď vplouti do širého moře. Podivil jsem se tomu nemálo, neboť jsem obdržel dnes ráno velmi zdvořilý list od místokrále (odpověď na jeden můj list, jež jsem mu psal před několika dny), kde mně přál šťastnou cestu. Ihned jsem poslal poddůstojníka k místokráli, aby se dozvěděl příčiny, proč nám nebylo dovoleno jeti kolem pevnosti; člun se brzy vrátil s rozkazem veliteli pevnosti, aby nás propustil mimo pevnost, tento rozkaz byl psán před několika dny, ale buďto úmyslně, nebo z nedbalosti nebyl poslán. V jedenáct hodin jsme chtěli vytáhnout kotvy, ale byly zachyceny o skálu, kde držely pevně přes naše usilovné namáhání, až nám mořský větrík pomohl je zvednouti.

Ve středu, dne 7. prosince.

– Příjemný větrík. O osmé hodině jsem propustil lodivoda a jeho člun. Zde podávám stručný popis zátoky Rio de Janeiro.

– Těch několik dní, které jsem prožil před Rio de Janeiro, chtěl jsem použiti k vykreslení plánu nebo nákresu větší části zátoky, ale bedlivá stráž mně bránila, abych to provedl tak pečlivě, jak jsem si přál, takže všechna pozorování jsem mohl činiti pouze z paluby lodi. Tento nákres není přesný, ale přece jen označuje dobře všechno a odchyluje se jen nepatrně od skutečnosti.

Zátoku Rio de Janeiro jmenují někteří „řekou“, ale já myslím, že to není správné, že to není nic jiného než prohlubeň v moři, a pokud jsem si toho vědom, nevniká do ní žádný značnější pramen sladké vody.

Dle pozorování z moře leží město Rio de Janeiro na rovině těsně u přístavu západní zátoky, na úpatí vysokých hor. Není ani špatně položeno, ani špatně vystavěno. Domy jsou většinou kamenné, jednopatrové i dvoupatrové, s balkony na mnohých. Ulice jsou po-

hodlně široké a křižují se v pravém úhlu a objem celého města je asi 3 míle. Jest řízeno místodržitelem, jenž jest ustanoven králem. Nynějším místodržitelem jest Don Antonio Mendoyaz Fastada, jenž není přítelem Angličanů.

Rio de Janeiro jest také sídlem místokrále a vrchního generála brazilského státu, jenž jest tam tak svrchovaným vládcem, jako nějaký mocnář; lidé zdají se býti jeho otroky. Město a okolí má sto tisíc obyvatel; ale snad jen dvacátý díl jsou běloši. Ostatní jsou černoši; někteří z nich nejsou otroky a zdá se, že tam žijí v slušných poměrech.

Město Rio de Janeiro jest zásobováno vodou ze sousedních hor.

Celkem vzato není Rio de Janeiro špatným místem pro lodi, které potřebují potraviny, nejen pouze protože přístav jest bezpečný a pohodlný, ale i protože jest tam hojně zásob potravin.

Krátce po východu slunce, než nastanou mořské větriny, jest obyčejně bezvětrí a tu nastává nejnepříjemnější část dne, neboť panuje nesnesitelné vedro.

Kapitola II. Z Ria de Janeira do Tahiti

*(Podivuhodné příhody, jež se udály
z Ria de Janeira k Terra del Fulgo.)*

V pátek 23. prosince.

– Vzduch jasný a čistý. Viděli jsme želvy, ale nemohli jsme žádnou chytiti.

V pondělí dne 26. prosince.

– Svěží větrík a zamračeno. Protože byly včera Vánoce, nebylo mužstvo příliš střízlivé.

V pátek 30. prosince.

– Slabý vítr, chvílemi klidně, první část dne jasno, potom mlhavo. Chytili jsme ráno mnoho hmyzu. Některý lítal, ale větší část ho ležela na vodě, mnoho ho bylo ještě živo, ale byl to hmyz toho druhu, jenž nemůže daleko letěti; a přece jsme byli pouze 30 mil od země vzdáleni.

V úterý 3. ledna.

– Chladný, svěží vítr. Viděli jsme velryby a mořská prasata a malé raky, kterých jsme si několik chytili. V poledne jsme viděli šedé ptáky podobné holubům, jenže byli menší; patří ke druhu bouřliváků.

V úterý dne 11. ledna.

– Trvalý příjemný větrík a jasné počasí. O osmé hodině jsem viděl břeh Ohnivé země, rozprostírající se od západu k severovýchodu a k jihu v délce asi 3 až 4 mil. Viděli jsme několik domorodců, kteří

na několika místech zapalovali ohně, což asi mělo býti nám nějakým znamením, neboť je přestali dělati, když jsme přešli místa, kde jsme je viděli.

Ve čtvrtek 12. ledna.

– První část dne mírný větřík a zamračeno; zbytek dne někdy svěží větřík, někdy klidno a mlhavo s deštěm.

V pátek 13. ledna.

– Větší část dne malý vítr a zamračeno. V osm hodin ležel před námi mys Sv. Diega na západním vchodu průplavu La Maire, asi 5 mil k východu. Zdržel jsem se v průplavu, dokud byl den, v kteroužto dobu jsme byli po boku mysu Sv. Diega; na to jsme vyjeli do mořské úžiny, ale příboj se obrátil brzy proti nám a museli jsme se zase vrátiti k mysu a čekati tam do 9 hodin.

V sobotu dne 14. ledna.

– První část dne silný vítr, kroupy a déšť; ostatek dne mírně, ale nevyjasněno, chvílemi svěží větřík a bouřливо a větrno. Zůstali jsme v úžině do půl čtvrté, kteroužto dobu byl příboj silný a proti nám; vítr se nemírnil, ale hnal nás s úžasnou rychlostí na vysoké moře. O šesté hodině se vyjasnilo a já učinil některá pozorování na Slunci a Měsíci k zjištění délky místa; snad jsou to první pozorování tohoto druhu, jež byla kdy učiněna tak blízko kraje Jižní Ameriky. V poledne jsme se nalézali mezi mysem Sv. Diega a mysem Sv. Vincence, kde jsem chtěl zakotviti, ale bylo tam skalnaté dno. Poslal jsem mistra, aby prohlédl záliv, který se nám zjevil trochu na východ od mysu Sv. Vincence.

V neděli 15. ledna.

– Mírné větříky na jihu a jihovýchodu, zamračeno větší část dne. O druhé hodině se vrátil mistr se zprávou, že našel místo k zakot-

vení těsně k východní straně od temných výběžků, jež jsou na východ od mysu Sv. Vincence u vchodu zálivu, jež jsme z lodi viděli (a který jsem pojmenoval: Zátoka Vincentská). Ale před místem, kde jsme chtěli zakotviti, byly skalnaté balvany pokryté mořskou plevelí; domníval jsem se, že by nebylo bezpečno tam zakotviti, ale že by bylo lépe najítí nějaký přístav v zálivu. Nicméně jsem poslal jednoho důstojníka s člunem na břeh, aby provázal Mr. Bankse a lidi, kteří si přáli vystoupiti na pevninu stůj co stůj; na to jsem se snažil připlouti s lodí co možná nejbližše ku břehu. O deváté hodině se vrátili na loď, přinesli s sebou nějaké rostliny, z nichž mnohé nebyly v Evropě známy; v tom právě byla jejich cena. O třetí hodině jsme zakotvili na dně (korálových skal) před malým zálivem, který jsme považovali za přístav Moricův, a půl míle od mysu Sv. Diega.

Viděli jsme dva domorodce na břehu, stáli tam nějakou dobu a pak se vrátili do lesa. O desáté hodině jsem dal vytáhnouti kotvy a při jihovýchodním větru plul jsem do Windwardu.

V pondělí dne 16. ledna.

– Svěží větřík jižní a jihozápadní s neustálým deštěm a sněhem. O druhé hodině jsme zakotvili v zátocě „Succes“ v hloubce 9 sáhů; dno bylo písčité. Šel jsem na břeh, jsa doprovázen Mr. Banksem a doktorem Solandrem, abych se poohlédl po pitné vodě a abychom si promluvili s domorodci, kteří byli shromážděni na pobřeží; bylo jich asi 30 nebo 40. Nebyli ani udiveni, ani polekáni, když jsme k nim přišli; tři z nich šli s námi na palubu bez váhání. Jsou prostředního vzrůstu, temněhnědé pleti a mají dlouhé, černé vlasy; malují svá těla pruhovitě, nejvíce červeně a černě. Jejich šaty jsou pouze kůže lamy nebo mořského psa.

Ženy nosí kus kůže kolem beder. Jejich chatrče jsou vystavěny z malých hůlek a pokryty větvemi stromů a travou takovým způsobem, že nechrání ani před větrem, kroupami, deštěm nebo sněhem; je to důkazem, jak jsou jejich obyvatelé otužilí. Chatrče tyto mají

otvor tam, kde jest oheň. Domorodci se živí hlavně rybami. Jejich zbraní jsou luky úhledně pracované a šípy. Šípy jsou nabroušené z části sklem nebo ostrými kamínky; několik šípů broušených sklem jsme u nich viděli mezi různými evropskými věcmi, jako: prsteny, knoflíky, šaty, plachetní plátno atd., což dle mého náhledu dokazuje, že také v severních krajinách obchodují, neboť nevíme na mnoho let o žádné lodi, která by tady byla bývala. Také se našim zbraním pranic nedivili, ba dokonce se zdálo, že vědí, jak se s nimi zachází, neboť nám dávali znamenímí radu, abychom stříleli na mrože a ptáky, kteří by nám přišli do cesty. Nemají, pokud jsme mohli pozorovati, žádných člunů, s nimiž by mohli na moře. Jejich počet nepřesahuje 50 nebo 60 mužů mladých i starých; žen jest méně. Jsou jako pobláznění za vším červeným, korále mají u nich největší cenu. Nechtěli okusiti naši kořalky a také naše jídlo jim nechutnalo. Nemohli jsme zjistiti, mají-li nějakého pohlavára nebo náčelníka, nebo jaký mají způsob vlády; oni nemají také žádného užitečného nástroje kromě pytle a koše, do něhož dávají mušle. Jedním slovem: jsou to politování hodný kmen, jaký jenom za dnešních dnů může býti na zemi. Našedše příhodné místo s vodou a dřívím jižně od zátoky, dali jsme se do práce a Mr. Banks se společností si vyšel do okolí, aby sbíral květiny.

V úterý dne 17. ledna.

– Svěží vítr z jihozápadu s deštěm a sněhem a citelnou zimou. My však jsme proto přece pracovali, zásobující se vodou a dřívím. Mr. Banks a jeho družina se tento večer dosud nevrátili, jak jsem doufal; činilo mně to velkou starost, protože nebyli přichystáni na nocleh mimo loď. K poledni druhého dne se vrátili v zuboženém stavu, nejsmutnějším bylo, že dva černoši, sluhové Mr. Bankse, v noci zmrzli.

V sobotu dne 21. ledna.

– Mírné větříky, později déšť. Chystali jsme se k odplutí; o druhé hodině jsme zvedli kotvy a vyjeli ze zátoky.

V pondělí dne 23. ledna.

– Proměnlivo. Cukrová homole Terra del Fuego jest již viditelná na severovýchodu; zdá se býti zcela blízko u břehu. Hory této země jsou různé velikostí, jejich temena jsou pokryta sněhem, který nedávno padal.

Ve středu 1. února.

– První část dne svěží vítr, potom jasné počasí, později zamračeno. Počasí bylo takové, že mohl Mr. Banks si vyjeti v loďce a střileti ptáky.

V pondělí dne 13. února.

– První část dne mírné větříky a zamračeno. Viděli jsme množství albatrosů a jiného ptactva, jež lítalo kolem naší lodi; někteří ptáci byli bílí a velcí jako kachny.

V neděli dne 2. března.

– Svěží vítr a příjemné počasí. V poledne jsme viděli velké hejno ptáků; na zádech byli hnědí a na prsou bílí. Letěli a hlučeli jako bouřka.

V úterý dne 4. března.

– Vytrvalý svěží vítr pasátní a jasno. O půl desáté jsem viděl zemi, od nás jižně asi 3 nebo 4 míle vzdálenou. Byl to ostrov asi 2 míle v objemu, oválného tvaru, jehož střed tvořila laguna, a proto jsem ho nazval „Ostrov lagunní“. Břeh tohoto ostrova jest na některých místech nízký, obzvláště na jižní straně. Na západní straně ostrova jest velký strom, jenž vypadá jako velká věž; uprostřed ostrova byly

dva stromy kokosové. Vystoupili jsme na severní straně ostrova. Viděli jsme některé jeho obyvatele, z větší části muže; tito šli směrem k naší lodi a měli v rukou kyje, jako by byli chtěli nám bránit v přistání. Byli skoro úplně nazí, hnědé barvy, s dlouhými černými vlasy.

Ve středu 5. března

– Svěží vítr a pěkné počasí. O jedné hodině jsme pluli k západu a o půl třetí viděli jsme na severozápadě zemi, které jsme před západem slunce dostihli; byl to kulatý, lesnatý ostrov a neměl více než míli v objemu. Nazval jsem ho „Thrum Cap.“ Neviděli jsme žádné obyvatele ani stopy po nich, a přece jsme nebyli ani půl míle od břehu vzdáleni.

V úterý 12. března.

– Proměnlivo, jasné a horké počasí. O páté hodině jsme přijeli k „ostrovu krále Jiřího“. Někteří z domorodců přijeli k nám na kanoích, ale jenom proto, aby se na nás podívali.

Ve čtvrtek dne 13. března.

– První část dne zamračeno a deštivo; potom svěží vítr a jasno. O 4. hodině jsme vypluli do Královské zátoky, kde jsme zakotvili. Společnost na lodi nalézala se v dobrém stavu, málo nemocných jsme zaznamenali do seznamu. Kyselé zelí nechtěli námořníci jísti, ale když viděli, že ho jedí i důstojníci a že kromě něho ničeho jiného nedostanou, zvykli mu potom úplně.

Kapitola III. Tahiti

*(Podivuhodné události
na „ostrově krále Jiřího“)*

Jedva jsme v zátocě královské zakotvili, už připlulo k naší lodi mnoho domorodců v kanoích; přivezly nám kokosové ořechy, kterým přikládali velkou cenu. Mezi nimi byl starý člověk, který se jmenoval „Owha“; toho znali páni, kteří byli zde před námi na lodi „Dolphinu“, a mluvili o něm, že jim prokazoval užitečné služby. A protože náš pobyt zde nebude asi krátký, uznal jsem za nutné udržovati v obchodu s domorodci jakýsi pořádek, aby věci pro obchod určené a na naší lodi se nalézající podržely svou skutečnou cenu. Rozkaz, jež jsem vydal, zněl:

„Za předně: Je nutno, snažiti se všemožným způsobem udržeti přátelství s domorodci a jednati s nimi co nejvlídněji.

Za druhé: Bude určena osoba (nebo osoby) ke koupi potravin všeho druhu od domorodců a žádný důstojník nebo námořník nebo kterýkoliv příslušník naší lodi kromě osoby k tomu ustanovené nesmí obchodovati, aniž má k tomu zvláštního dovolení.

Za třetí: Každý, kdo jest nějakým výkazem pověřen, má tento na mysli míti, a ztratí-li nějakou svoji zbraň nebo nástroj nějaký, nebo dá-li si je ukradnouti, musí ji podle předpisů plaveckých v plné ceně nahraditi a bude kromě toho ještě pokutován.

Za čtvrté: Týž trest stihne každého, kdo bude dopaden při uzmutí některého předmětu z lodi, ať jest jakýkoliv, aby jej buďto vyměnil nebo ku prodeji nabídnul.

Za páté: Žádný kus železa nebo železný předmět, šat jakéhokoliv druhu nebo vůbec nějaký užitečný nebo potřebný předmět nesmí být vyměněn za nic jiného než potraviny.

James Cook.“

Jakmile byla loď patřičně zabezpečena, vystoupil jsem na břeh v průvodu Mr. Bankse a ostatních pánů a ve společnosti ozbrojených lidí; vzali jsme s sebou Owha, který nás vedl na místo, kde se kdysi „Dolphin“ zásoboval vodou, a dal nám posušky na srozuměnou, že můžeme použítí toho pozemku, ale nehodil se k našemu účelu. Žádný z domorodců se neprotivil našemu přistání, ale každý nám přišel vstříc s přátelstvím a podřízeností. Prošli jsme ostrov kol kolem lesem a vrátili jsme se potom na palubu. Shledali jsme, že není na ostrově mnoho obyvatel a domníval jsme se, že asi mnozí před námi uprchli ze svého domova.

V pátek dne 14. dubna.

– Toho rána bylo plno kanoí kolem naší lodi; nejvíce jich připlulo ze západu, ale domoroci nepřivezli s sebou ničeho kromě kokosových ořechů. Dva domorodce, kteří se zdáli býtí pohlaváry, měli jsme na palubě zároveň s mnoha jinými, neboť to bylo těžkou úlohou zdržeti je od příchodu na loď, protože lezli jako opice; ale ještě obtížnější bylo zabrániti jim v krádeži toho, co bylo v jejich dosahu; v tomto oboru jsou neobyčejnými znalci. Podaroval jsem každému z pohlavárů sekeru, věc to, které si nejvíce vážili. Jakmile jsme se těch lidí trochu zbavili, jel jsem se dvěma čluny v průvodu některých pánů na západ. Uvedli nás k jednomu pohlaváru, kterého jsme na rozdíl od ostatních jmenovali Herkulem. Po krátkém pobytu u něho (a když jsme ho několika dárky obdarovali) šli jsme dále k jinému, kterého budu jmenovati Lykungem. Pohostil nás vařenými rybami, kokosovými ořechy a různými věcmi a namáhal

se varovati nás po celou dobu naší návštěvy posušky, abychom si dali pozor na kapsy, neboť se nahromadil kolem nás velký zástup lidí. Přes veškeru opatrnost byly kapsy doktora Solandra a doktora Monkhouse vypleněny, jednomu byl ukraden dalekohled a druhému tabatěrka. Jakmile se Lykurgos o této krádeži dozvěděl, rozehnal hned zástup a sice tím, že hodil po něm, co se mu dostalo do rukou. Zdál se býti tímto případem velmi rozčilen a nabízel nám všechno, co měl ve svém domě, za náhradu. Vzpírali jsme se vzítí si něco a dali jsme mu na srozuměnou, že chceme zpět jenom své věci. On již pro ně poslal a netrvalo dlouho přinesli nám je zpět. Našli jsme všude četné domorodce, kamkoliv jsme přišli, a jak jsme mohli souditi, byli vesměs smýšlení přátelského. K šestě hodině jsme se vrátili uspokojeni z našeho malého výletu na palubu.

V neděli dne 15. dubna.

– Východní větry po celý den; v noci lehký větřík od země. Tohoto rána přišli mnozí z pohlavárů, které jsme včera viděli, k nám na palubu a přinesli nám chléb, ovoce a jiné věci, a za to jsme jim zase my dali sekery, plátno a jiné věci, kterých si cenili. Protože jsme včera nenašli příhodné místo na zemi pro náš účel, rozhodnul jsem se hledati je na severní straně zálivu. Chtěl jsem místo, které by se nám hodilo k pozorování průchodu Venuše, bylo by zároveň dobře chráněno děly z lodi a kde bychom se mohli dobře naspem opevniti. Šel jsem po břehu s Mr. Banksem, Dr. Solandrem a Mr. Greenem. Vzali jsme s sebou stany Mr. Bankse, a když jsme si vyhlédli místo pro náš účel, postavili jsme tam stan a poznamenali místo, jehož jsme chtěli použití. Zatím k nám přišlo mnoho domorodců, patrně ze zvědavosti, neboť žádný z nich neměl zbraní ani útočných, ani obranných. Nedovolil jsem nikomu jíti do vymezeného námi místa, pouze jednomu pohlaváru a starému Owhovi, kterýmžto dvěma mužům jsme se snažili vysvětliti, jak jsme mohli, že chceme na tomto místě spáti po několik nocí a pak že odejdeme. Nevíme, zda nám

rozuměli nebo ne, ale nejevili aspoň odpor proti našemu záměru; a skutečně místo, které jsme si zvolili, nemělo pro ně žádné důležitosti, neboť to byla část písčitého pobřeží a nebyla blízko jejich usedlostí. Protože už bylo pozdě, abychom toho dne mohli ještě něco podniknouti, zanechal jsem tam oddíl svých lidí s důstojníkem na stráži u stanu a šel jsem s jiným oddílem do lesa; s námi šla větší část domorodců. Když jsme přešli řeku, zastřelil Mr. Banks jednou ranou tři kachny, což domorodce tak postrašilo, že někteří upadli na zemi, jako by byli také zasáhnuti. Byl jsem přesvědčen, že to bude mít dobrý následek, ale výsledek byl zcela jiný; nebyli jsme ještě daleko od stanu a domorodci kupili se zase kolem něho a jeden z nich porazil na stráži stojícího vojáka, vytrhnul mu ručnici z ruky, zasadil mu ránu a utekl pryč s ručnicí.

Důstojník poručil okamžitě střílet a lupič ručnice byl zastřelen nedaleko stanu, ale ručnice byla nám přece jen uloupena. Byl jsem s Mr. Banksem a jinými pány při našem návratu z lesa půl míle od stanu; tu slyšíme střelbu a v tom také nás domorodci opustili; tušili jsme nějakou příhodu a pospíšili si, ale než jsme došli k stanu, bylo všechno pryč; domorodci až na Owha se rozutekli, tento zůstal stále při nás; domnívám se, že neměl žádného účastenství na příhodě u stanu, neboť nás zrazoval před chůzí do lesa, naznačuje nám, abychom se nevzdalovali od stanu. Ale snad měl také jiný záměr, neboť Mr. Hicks, jenž včera vystoupil na břeh, mně pravil, že mu domorodci bránili jíti do lesa.

V neděli 16. dubna.

– Nechal jsem zakotviti loď blíže u břehu, abychom si mohli bezpečněji chrániti místo, jehož jsme chtěli upotřebiti k našemu pozorování. Dal jsem potrestati Richarda Hutchinse, námořníka, 12 ranami proto, že neposlechl rozkazu. Několik domorodců přišlo dolů k zátoce, ale žádný nepřišel už na loď. Večer jsem šel na břeh pouze s jedním vojákem a několika pány.

Domorodci se kupili kolem nás v počtu asi 30–40 lidí a přinesli nám kokosové ořechy a zdáli se býti vlídnými jako dříve.

V pondělí dne 17. dubna.

– Dnes o druhé hodině ranní umřel pan Alexandr Buchan, malíř krajin, najatý panem Banksem, dovedný člověk ve svém oboru, kterého budeme na svých cestách velice pohřešovati. Trpěl dlouho střevní chorobou.

Tohoto rána nás navštívili někteří pohlaváři ze západu a přinesli nám na znamení míru mladé stromky. Postavili nám je na palubu dřív, než na ni sami vstoupili. Také nám přinesli darem dva vepře (věc, která tu byla vzácností!) a trochu chlebového ovoce; začož se jim dostalo od nás seker a jiných věcí. Odpoledne jsme postavili několik stanů na břeh a Mr. Green se mnou tam v nich strávil noc, abychom pozorovali první zatmění Jupitera; neviděli jsme však ničeho pro mraky.

V úterý dne 18. dubna.

– Zamračeno a deštivo. Tohoto rána jsem vzal tolik lidí z lodi, co jen jsem mohl, abych nevydal loď v nebezpečí, a začal jsem se opevňovati v naší pozorovací stanici. Domorodci nejen že nám v naší práci nebránili, ale někteří z nich nám i pomáhali. Dříví, které jsme k tomu cíli potřebovali, jsme od nich koupili a neporazili jsme ani jednoho stromu, dokud jsme neobdrželi jejich svolení.

Ve středu dne 19. dubna.

– Dnes ráno přišel Lykurgos, jehožto pravé jméno jest Toobonratomita, se svojí celou rodinou ze západu se žádostí, jak jsme mohli srozuměti, že by rád bydlel nám nablízku. Přinesl s sebou střechu domu a různé věci ku stavbě. Chtěli jsme odměniti důvěru tohoto muže, již – jak se zdálo – k nám choval, a chovali jsme se k němu velmi přívětivě.

Ve čtvrtek dne 20. dubna.

– Jihovýchodní vítr s deštěm. Všechny ruce jsou zaměstnány na břehu a nic zvláštního se nepříhodilo; kdosi nám přinesl na prodej vepře, jenž vážil 90 liber, ale ten, kdo ho přinesl, nechtěl za něho vzít nic jiného než tesařskou širočinu, tu však jsme mu dáti nemohli, odnesl si tedy vepře zpět. Týž národ, který před dvěma lety dal přednost dlouhému hřebu před každou sekerou, naučil se nyní tak dobře s ní zacházeti, že nikdo nechce dáti vepře 10 až 12 liber těžkého za nic jiného než za tuto věc, ale při tom nestojí o malé sekerky a hřeby 10 a 20 coulů nebo vůbec pod 40 coulů dlouhé, ty nemají pro ně vůbec ceny; ale korále, obzvláště bílé ze sekaného skla, mají u nich cenu největší. Mr. Banks a Dr. Solander spí dnes v noci poprvé na břehu, jejich sluhové jsou umístěni před náspem opevnění, aby byli k jejich posluze.

V pátek 21. dubna.

– Včera našli pánové Mr. Green a Dr. Monkhouse na procházce mrtvolu muže, zastřeleného pro krádež ručnice, jak jim to domorodci vysvětlovali. Způsob, jakým bylo jeho tělo pohřbeno, byl trochu podivný. Šel jsem se s několika jinými na to podívat. Těsně u domu, jež zastřelený obýval, byla zřízena jakási bouda (nemohu říci, zda k účelu pohřbu nebo ne, neboť se podobala úplně boudám a domkům, v jakých domorodci bydleli). Tato bouda byla asi 14 nebo 15 stop dlouhá, 10 až 12 stop široká a souměrně vysoká. Jedna strana byla úplně otevřena a tři její strany byly uzavřeny jakýmsi vrbovým plotem. V boudě ležela mrtvola na márách nebo na jakémsi dřevěném podstavci. Tělo bylo přikryto plachtou a přes ni bylo bílé plátno; vedle těla ležely válečné zbraně. Hlava se dotýkala zadní stěny boudy a tam byly dvě kokosové půlky ořechu; pak se v nich někdy nosí voda. Na druhém konci boudy byla otýpka zeleného listí, jež bylo se suchými větvemi svázáno a do země zastrčeno, při tom ležel kámen jako kokosový ořech veliký a stromek,

znamení míru, a kamenná sekera. U otevřené strany boudy byl do země zasazen stromek 5 stop vysoký, pod ním ležel kokosový ořech a na něm visel malý pytlík s chlebem a ovocem. Několik kusů chleba bylo čerstvých, jiné tvrdé. Domorodci nechtěli, abychom se přiblížili k tělu; když jsme jejich nelibost zpozorovali, odstoupili jsme od něho; zdáli se býti spokojeni, když jsme odcházeli. Nebylo to ale pranic příjemné místo, páchlo tu nesmírně, neboť deset yardů od boudy byly prasečí chlívky. První den, co jsme tu zakotvili, jsme viděli kostlivec, ležícího v boudě, která jedva stačila ho krýti, a když za několik dní někteří pánové zamýšleli si ho důkladně prohlédnouti, byl kostlivec pryč. To všechno činilo na nás dojem, že tito lidé nejen že věří v nějakou vyšší bytost, ale i v budoucí, záhrobní život; potraviny byly obětmi nějakému božstvu nebo k potřebě nebožtíkově na onom světě určeny. Ale poslední domněnka není asi oprávněná, neboť zde se nemůže pomýšleti na nějaký kněžský podvod a tak zůstaly potraviny u mrtvého, až se samy sebou zničily.

Od soboty 22. do čtvrtka 27. dubna.

– Nic důležitého k poznamenání se nepříhodilo. Naši dělníci pracují neustále na opevnění; domorodci jsou už s námi smířeni, takže nám i pomáhají, budeme brzy s opevněním hotovi. Zdá se, že to naplňuje domorodce obavou; někteří rybáři, kteří bydlí pod naším opevněním, se odstěhovali a starý Owha nám znamením radil, abychom za 4 dny dali střílet z děl na naší lodi.

Zda byly některé jiné okolnosti, jež spolupůsobily s proroctvím tohoto muže; zda snad ta příčina u nich nepřevládala, že budeme do nich střílet nebo že chtěli na nás sami učiniti útok, toho nevíme; za předně nechceme ničeho zamýšlet, dokud se poslední domněnka nestane skutkem, což jest velice pravdě nepodobné.

V pátek 28. dubna.

– Dnes ráno přijelo mnoho domorodců k nám na svých lodkách z různých končin ostrova; některé jsme dosud neviděli. Byla mezi nimi také žena, nazvaná „Dolphinem“ „královnou ostrova“; šla první k Mr. Banksovi do stanu. Jmenuje se Oberia a jest 40 let stará a jako ostatní ženy tohoto ostrova má mužské vzezření. Jest hlavou své rodiny a snad i svého příbuzenstva, ale nemá dosud žádné moci nad obyvatelstvem, a tak tomu také asi bylo, když zde meškal „Dolphin“. Hercules, jehož pravé jméno jest Tootaha, jest dle všeho náčelníkem ostrovanů a navštěvuje nás obvykle dvakrát týdně, co jsme tady, a přichází vždy doprovázen jsa množstvím loděk a lidí. Nelíbila se mu pocta, kterou jsme Oberii prokazovali.

V neděli dne 30. dubna.

– Dnes jest den, kdy nám radil Owba, abychom stříleli z děl, nikdo z nás nešel do opevnění, a proto uplynul tento den bez patrné změny v chování se domorodců.

V pondělí dne 1. května.

– Dnešního rána přišel Tootaha na palubu naší lodi a byl velmi zvědav podívat se do každé naší skříně v kajutě. Uspokojil jsem jeho zvědavost tím, že jsem otevřel některé své skříně. Viděl některé věci, které se mu líbily, a shrnul si je na hromádku; ale konečně upoutal jeho pozornost hoblík, který jsem obdržel od Mr. Stephense. Jakmile ho spatřil, uchopil ho a vrátil všechny věci, které před chvílí dostal, a ptal se mne, mohu-li mu ho dáti, a když jsem mu ochotně přisvědčil, odešel s ním rychle pryč.

Téhož dne jeden domorodec, jenž se zdál býti pohlavárem, obědval s námi jako už po několikráte; ale tenkrát tu bylo s ním také několik žen a některá z nich mu dávala sousta jídel do úst; dnes tu ale nebyla žádná, aby tuto službu zastala. Proto seděl na židli jako socha a neučinil ani pokus vzít si kousek jídla do úst, takže by

byl šel od nás bez oběda, kdyby ho nebyl jeden náš sluha nakrmil. Shledali jsme, že měly ženy chuť krmiti i nás, což asi jest zvykem, že ženy krmí pohlaváry a vynikající hosty.

Odpůldne jsme přenesli astronomické pomůcky z lodi do opevnění, které už jest úplně hotovo.

V úterý dne 2. května.

– Dnes ráno kolem 9 hodin, když jsme s panem Greenem chtěli postaviti kvadrant, nebyl tento k nalezení. Nebyl až posud vybalen z bedny (která měla 18 coulů objemu) od té doby, co přišel od Mr. Birda, zhotovitele; a celá ta věc byla hodně těžká, a tak nám to bylo velmi podivno, neboť stráž stála před opevněním ve dne v noci na 5 yardů vzdálenosti od vchodu k stanu, kam byla bedna dána zároveň s jinými nástroji; ale žádný z nástrojů nezmizel, jen tento. Ostatně netrvalo dlouho a dověděli jsme se, že ho vzal jeden domorodec a odnesl ho na východ. Okamžitě jsme se usnesli zabaviti všechny velké lodi, v zátoce se nalézající, Tootahu a ostatní náčelníky zajmouti a tak dlouho vězniti, až se kvadrant najde.

Ale tento záměr jsme nemohli ihned uskutečniti, neboť jsme měli ve své moci pouze Oberii a její zatčení by bylo pobouřilo ostatní. Mezitím Mr. Banks (jenž jest velmi obratný, pokud se týče všech příhod, do nichž jsou domorodci zapleteni) a Mr. Green šli do lesa zeptat se Toobonratamita, jakým způsobem kvadrant zmizel. Dověděl jsem se brzy, že šli všichni tři na východ, a brzy na to šel jsem za nimi s několika ozbrojenými lidmi, ale než jsem odešel, poručil jsem, kdyby Tootaha přišel buďto do opevnění, nebo na loď, aby ho nezatýkali, neboť jsem věděl, že nemá podílu na krádeži kvadrantu a že se tento nástroj jistě najde. Potkal jsem Mr. Bankse a Mr. Greena 4 míle od opevnění, jak se vraceli s kvadrantem.

To bylo za západu slunce a my se vrátili do opevnění k osmé hodině, kde jsem našel Tootahu ve vězení a mnoho domorodců, kteří obklopovali bránu opevnění. Můj odchod do lesa s ozbrojený-

mi lidmi tak pobouřil domorodce, že odtáhli se svým majetkem. Široká lodice byla pozorována z naší lodi, že pluje od zátoky; byl za ní vyslán člun. V této lodici byl náhodou Tootaha, a jakmile se náš člun přiblížil, tu on a všichni vskočili do moře, a on samotný byl vyloven a na palubu přiveden zároveň s lodicí, ostatním bylo dovoleno plouti ke břehu. Z lodi byl Tootaha poslán do opevnění, kde Mr. Hicks uznal za dobré vězniti ho, dokud se nevrátím. Výjev mezi Toobonratomitou a Tootahou, když tento přišel do opevnění a našel onoho ve vězení, byl pohnutlivý. Plakali jeden nad druhým nějakou dobu. Tootaha byl tak dalece přesvědčen, že bude zabit, že nemohl býti přesvědčen o opaku dříve, než až byl vyveden z opevnění k domorodcům, z nichž někteří ho objímali; a konečně nechtěl dříve odejít, až když nám dal dva vepře, ačkoliv jsme se namáhali jemu v tom brániti; neboť za to, jak jsme s ním jednali, jsme si nezasloužili takové odměny. Ostatně to bylo v naší moci oplatiti mu darem v ceně libovolné.

Ve středu dne 3. května.

– Časně zrána poslal si Tootaha pro svoje kanoe, které jsme mu včera zabavili, a odpůldne si poslal jednoho muže pro sekeru a košili, jakožto náhradu za oba vepře, které nám dal včera v noci; ale když nám ten člověk řekl, že Tootaha nechce přijíti do naší blízkosti dříve než za 10 dní, tu jsme mu neposlali ničeho, abychom ho donutili, by přišel dříve.

Ve čtvrtek dne 4. května.

– Několik lidí přišlo do opevnění z ostrova Yorku; jeden z nich nám zvěstoval, že leží 22 ostrovů v sousedství. Zřídili jsme dvoje hodiny: jedny ve stanu, kde Mr. Green a já jsme spali, a druhé v observatoři. Tento večer si poslal opět Tootaha muže pro sekeru a košili, ale vzkázali jsme mu, že ho zítra s Mr. Banksem navštívím a že mu obě věci přineseme.

V pátek dne 5. května.

– Časně z rána poslal Tootaha několik svých lidí, aby nás upomenuli na náš slib, a tito byli velmi neklidní, dokud jsme Mr. Banks, Dr. Solander a já nevyjeli v lodici v 10 hodin, majíce jednoho z nich s sebou. Když jsme přijeli do Appary, místa, které Tootaha obýval, viděli jsme mnoho lidí u přístavu, který jest blízko jeho domu; jeden z nich s velkým turbanem na hlavě a bílou hůlkou v ruce odháněl ostatní od přístavu, tloukl je hůlkou a házel po nich kamením. Když jsme přistáli, uvedl nás k pohlaváru, tento seděl ve stínu stromu v kroužku starých domorodců; ukázal nám, abychom si k němu sedli, a hned se ptal po sekeře. Dal jsem mu jednu zároveň se svrchním oblekem ze širokého plátna podle jejich kroje zhotoveným a košili. Oblek si vzal hned na sebe, ale košili dal tomu muži, který nás uvítal u přístavu a který si teď k nám také sednul, pohlavár dal najevo žádost, abychom si ho obzvláště povšimli. Potom přišla také Oberie s několika jinými ženami, které jsme znali, a sedla si k nám. Tootaha nesesedl s námi dlouho, odešel od nás a my jsme se domnívali, že se chce ukázat lidu v novém šatě. Nebyl dlouho vzdálen, vrátil se, posadil a zase brzy odešel, jak se nám řeklo, aby nám něco k jídlu obstaral, ale byli bychom už také rádi odešli, jsouce skoro udušeni lidmi, kteří byli kolem nás. Přece jsme zůstali ještě asi 10 minut, když nám bylo oznámeno, že nás pohlavár očekává. Byli jsme doprovováni do naší lodice, kde seděl pohlavár samotný pod stříškou. Dal nám znamení, abychom šli k němu, což jsme také učinili a jiní s námi, takže nás ani lodice nemohla pobrat. Zde nám nabídnul chleba a ovoce a kokosové ořechy a my okusili ode všeho.

Když jsme chvíli poseděli, přinesli pohlaváru nějakou zprávu; on ihned vystoupil z lodice a my museli ho následovati na velký dvůr z jedné strany jeho domu, kde se nám nabízela zábava veřejného zápasu.

Tootaha seděl na jednom konci dvora a ostatní pohlaváři kolem něho. Nabízeli nám, abychom si také sedli, ale my raději chodili

kolem. Obratnost bojujících záležela v tom, jak kdo koho chytil, neboť když už byli v sobě, tu rozhodla pouze síla. Vítěz nikdy nejal nad tím, že soka svého přemohl, a přemožený si nenaříkal na svou nehodu. Vše se odbylo vesele. Bylo tu shromážděno 500 lidí mladých a starých. Ženy nezdály se míti na této hře zájem, bylo tu přítomno jenom několik žen pohlavárů a to asi snad jen kvůli nám.

Když bylo po hrách, dalo se nám na srozuměnou, že se půjde k obědu, i prosili nás, abychom následovali Tootahu, který nás vedl do našeho člunu a brzy nato nám přinesli pečené sele s chlebem, ovocem a kokosovými ořechy. Myslili jsme, že je to oběd, ale Tootaha asi za 10 minut nám dal znamení, abychom opustili člun a šli na břeh, což jsme také učinili a vzali jsme ho a Toobonratomita s sebou. Když jsme přišli na břeh, začali jsme teprve hodovati. Brzy jsme pocítili dobré následky přátelství s tímto člověkem, neboť jakmile se domorodci dověděli, že byl v našem člunu, hned nás zase zásobovali chlebem, ovocem a ořechy kokosovými.

V pondělí dne 8. května.

– Časně zrána jel náš jednatel s lodicí k východu, aby sehnal nějaké vepře a drůbež od obyvatel; ale večer se vrátil s nepořízenou. Viděl jenom málo těch věcí a tu ještě domorodci předstírali, že jim nepatří, nýbrž Tootahovi; tak veliký jest vliv toho muže na ně, že nechtějí nad něčím rozhodovati bez jeho souhlasu.

V úterý 9., 10., a 11. května.

– Oberia učinila nám návštěvu poprvé od té doby, co nám byl kvadrant ukraden. Přinesla nám sele a dostala za to sekeru; jakmile tuto dostala, vytasila se se zlámanou sekerou a s několika kusy starého železa, což měla asi z „Dolphina“; žádala nás, abychom jí dali sekeru spraviti a ze železa abychom jí nadělali seker. První žádost jsem slíbil splniti, druhou jsem odmítl. Jakmile domorodci viděli kovářský měch v činnosti, hned přinášeli železo a prosili,

aby se jim z něho udělaly nástroje a podobné věci, což se jim také povolovalo, dokud nás to při vlastní práci nezdržovalo; přál jsem si ve všem, pokud to v mé moci bylo, se jim zavděčiti. Staré železo dostali asi domorodci z „Dolphina“, neboť nevíme o jiné lodi, že by tu byla před námi bývala.

V sobotu dne 13. května.

– Dnes v noci se pokoušel jeden domorodec přelézt do opevnění, ale byl překvapen stráží a upustil od svého úmyslu. Železo a železné nástroje, denně hotovené, jsou pokušením, kterému nemohou tito lidé odolat.

V neděli dne 14. května.

– Dnes jsme konali v jednom stanu opevnění pobožnost, které také několik domorodců obcovalo. Chovali se velmi slušně po celou dobu.

V pondělí dne 15. května.

– Proměnlivý vítr a zamračeno. Minulé noci nám byl ukraden sud s vodou, stojící před opevněním. Nikdo nám nemohl dát zprávu, kde by byl, a nechtěli jsme také nikoho k tomu nutiti. Dnes večer chtěli Toobonratomita se ženou a jeden muž, patřící Tootahovi, ležeti celou noc u sudu, aby zabránili jich ukradnutí; ale protože jsme tam postavili stráž, byla jejich starost zbytečnou a museli jít domů, ale než odešli, dávali stráží znamenímí radu, aby měla otevřené oči. Z toho jsme soudili, že vědí, že se stane pokus vzítí dnes v noci více, což by se také bylo stalo, kdyby tomu byla stráž nezabránila.

V neděli dne 28. května.

– Jižní vítr a jasno. Dnes ráno jsme vypluli v lodici: Mr. Banks, Dr Solander a já, abychom učinili návštěvu Tootahovi, jenž se

přesdlil z Appary na jihozápadní část ostrova. Příčina, pro kterou jsme ho chtěli navštívit, byla ta, že nám dal vzkázati, chceme-li ho navštívit, že nám dá nějaké vepře. Neměli jsme v jeho slib velikou důvěru, ale chtěli jsme to zkusit, a vydali jsme se tedy k němu. Byla už noc, když jsme se k němu dostali, a protože jsme zanechali lodici na půl cestě, museli jsme u něho zůstatí noclehem. Pohlavár nás přijal přátelsky a poroučel zabítí sele a uchystati nám je k večeři, ale my selátku pro tentokráte zachránili život, myslíce, že ho jinak lépe zužitkujeme, a spokojili jsme se k večeři ovocem a podobnými věcmi. U pohlavára byla také Obaria a mnoho jiných nám známých mužů i žen. Nás bylo šest a po večeři jsme se začali ohlížeti po noclehu. Mr. Banks šel do jedné boudy, Dr. Solander také do jedné a já se třemi ostatními soudruhy zaujal jsem také jednu boudu. Všichni jsme byli opatrní, neboť jsme věděli, mezi jakým lidem se nalozáme, ale přes všechnu naši opatrnost scházelo nám do 12 hodin v noci mnoho věcí. Dal jsem si punčochy pod hlavu a neusnul jsem po celou tu dobu. Obaria vzala do opatrování věci Mr. Bankse a přece jí byly ukradeny, jak tvrdila. Domnívám se, že Obaria oznámila Tootahovi sama krádež – a oba se nad ní rozčilovali, ale myslím, že jenom na oko. Tootaha přišel k boudě, kde jsem se svými třemi společníky byl umístěn, přišel se třemi bubeníky a čtyřmi pištci a bavili nás hrou a zpěvem, což trvalo hodinu; hudba byla toho druhu, že jsem byl rád, když přestali. Zůstali jsme tu skoro do poledne; doufali jsme, že obdržíme některé své věci zpět a rovněž nějaké vepře; ale museli jsme konečně odejítí pouze s tím selátkem, které jsme zachránili před upečením minulého večera, a se slibem Tootahovým, že nás navštíví na lodi za den – dva a že nám přinese věci, které se nám ztratily; neměli jsme valné příčiny tomuto slibu věřiti.

V úterý dne 30. května.

– Jsme nyní velmi pilní, chystáme nástroje pro observatoř a počujeme některé pány, jak s nimi zacházeti; mám v úmyslu poslati

je na jiné místo, neboť se bojím, že by se nám zde třeba naše pozorování nepovedlo.

Ve čtvrtek 1. června.

– Dnes jsem poslal poručíka Gora ve velkém člunu k ostrovu Yorku s doktorem Monkhousem a Mr. Sporingem (tento pán jest ve službách Mr. Bankse), aby tam pozorovali průchod Venuše, Mr. Green je zásobil nástroji určenými k tomuto účelu. Mr. Banks a někteří domorodci jedou s nimi.

V pátek dne 2. června.

– Časně zrána odpluli v lodici poručík Hiks, Mr. Clark, Mr. Pickersgill a Mr. L. Sanders na východ s rozkazem, aby se poohlédli po příhodném místě na tomto ostrově, kde by se dal pozorovati průchod Venuše; také oni byli zásobeni nástroji k tomuto účelu.

V sobotu dne 3. června.

– Tento den byl pro náš podnik tak příznivý, jak jsme si jen mohli přát. Po celý den nebylo ani mráčku, i vzduch byl úplně čistý, takže jsme měli všechny výhody k pozorování cesty planety Venuše nad slunečním kotoučem. Viděli jsme zřetelně vzduch neboli šerý stín kolem tělesa planety, který udání času doteku, obzvláště obou vnitřních kruhů, zle mařil. Doktor Solander pozoroval tak dobře jako Mr. Green a já, ale odchylovali jsme se v pozorování času doteku více, než jsme předpokládali; Mr. Greena teleskop byl téže výtečné ostrosti jako můj, ale teleskop doktora Solandra byl větší. Skoro celý den bylo bezvětrí a teploměr, slunečním paprskům vystavený, stoupnul tak, jak jsme toho dosud nikdy neviděli.

V neděli dne 4. května.

– Dal jsem potrestati 12 ranami Arch. Wolfa pro krádež. Vloupal se do zásobárny a ukradl tam mnoho dlouhých hřebů, některé

byly u něho ještě nalezeny. Tohoto večera se vrátili pánové, kteří byli vysláni k pozorování průchodu Venuše na ostrově Yorku; byli domorodci vlídně přijati. Ostrov nezdá se jim býti úrodným.

V pondělí dne 5. června.

– Včera byly narozeniny Jeho Veličenstva, oslavili jsme je dnes a pozvali si několik pohlavárů k obědu.

V úterý dne 6. června.

– Dověděli jsme se od některých domorodců, že tu před 10 nebo 15 měsíci byly dvě lodi u ostrova a že zakotvily na východě. Velitel se jmenoval Tooterasso – alespoň ho tak domorodci jmenovali.

V neděli dne 11. června.

– Zamračeno; dnes v noci a ráno pršelo; potom pěkné počasí. Dnes Mr. Banks a já jsme vzali Toobonratomita na palubu naší lodi a ukázali jsme mu barvy na praporech lodí různých národů a brzy jsme mu dali na srozuměnou, že bychom rádi věděli, jakou barvu měla loď, která byla u Ohidei. Pojednou ukázal na španělskou vlajku; tato okolnost a jiné stopy, které jsme mezi domorodci viděli, jako kabáty, košile atd. stříhu, jaký obyčejně nosí španělští námořníci, dokazovaly, že to mohla býti jenom španělská loď, která přicházela z jižní Ameriky.

V úterý dne 13. června.

– V noci trochu pršelo, dnes jest z větší části pěkně. Tootaha, kterého jsme nějakou dobu neviděli, navštívil nás dnes. Přinesl s sebou vepře a trochu chleba, začež jsme mu dobře zaplatili.

Ve středu dne 14. června.

– Mezi 2. až 4. hodinou ráno ukradl nám jeden domorodec z opevnění pohrabáč od kamen. Když mně byla tato krádež ozná-

mena, vzal jsem všechny lepší loďky domorodců do zástavy a dal jsem domorodcům na srozuměnou, že všechny ty loďky spálím, nevrátí-li nám všechny ukradené věci. Nechtěl jsem to sice udělati, ale zlobil jsem se na ně, neboť denně činili pokus něco ukradnouti – kdežto já proti radě ostatních jsem nechtěl na ně dáti střílet, ač byly stráže oprávněny při nejmenší příležitosti po nich střílet, jak se to už jednou stalo. Mám odpor proti tomu střílet do lidí, byť i jen prachem. Tím se jen naučí opovrhovati zbraněmi střelnými a považovati své zbraně za lepší. Před polednem nám byl pohrabáč vrácen a nyní chtěli domorodci své loďky ode mne zpět; dal jsem jim však věděti, že je nevydám, dokud nevrátí všechny ukradené věci. Byla nám ukradena ručnice a dvě pistole Mr. Bankse, šavle jednoho důstojníka a sud na vodu a ještě různé věci, které nestojí za zmínku. Někteří mínili, že tyto věci nejsou na ostrově, jiní tvrdili, že je má Tootaha, a Tootahovi přátelé zase všechno sváděli na Obarii; myslím si, že mají pravdu obě strany.

Ve čtvrtek dne 15. června.

– Prohlíželi jsme lodní zásoby a co se nám zdálo býti blízké zkáze, to jsme určili ihned k upotřebení.

V neděli dne 18. června.

– Proměnlivý vítr a jasno. Dnes v noci jsme viděli úplné zatmění Měsíce.

V úterý dne 20. června.

– Vyndal jsem všechnen prach na vzduch; shledali jsme, že je v špatném stavu, a náš dělostřelec řekl, že nebyl v pěkném stavu hned, jak se dostal na loď. Minulé noci přišla k nám na loď Obaria, neviděli jsme ji delší čas. Ptali jsme se jí, proč k nám přišla a zda přinesla s sebou ukradené nám věci, neboť jsme věděli, že má z nich některé, a divili jsme se tomu, že se nám dala úplně do moci, aniž

přinesla jedinou ukradenou věc. Její omluvou bylo, že její milenec, s kterým žila, je ukradl, a že mu natloukla a vyhnala ho, ale byla tak o své vině přesvědčena, že by byla strachem upadla; přece však měla ještě dost odvahy, že chtěla spáti v stanu Mr. Bankse a to každé noci; jenom s námahou jsme ji přemluvili, aby šla do své kanoe. Ráno přivezla nám všechno, co u sebe měla, museli jsme se obdivovati její zmužilosti a důvěře, jakou v nás měla, že ji zase milostivě přijmeme; přivezla nám darem vepře, psa, něco chleba, ovoce a stromek míru.

Zdráhali jsme se přijmouti od ní psa, poněvadž to bylo zvíře, které jsme nemohli potřebovati; zdálo se jí to býti divné, a řekla nám, že je to dobré jídlo, o čemž jsme se brzy přesvědčili, neboť Mr. Banks si koupil koš ovoce, v kterém bylo i upečené psí stehno; někteří jsme je okusili a shledali, že je to maso, kterým se nemusí opovrhovati, a proto také jsme přijali od Obarie jejího psa.

Ve středu dne 21. června.

– Sušili jsme prach a nosili na loď vodu. Dal jsem vsaditi do vězení Roberta Andersona, námořníka, protože odepřel poslušnost kormidelníkovi. Dnes ráno přišel k nám do opevnění pohlavár Oamo, kterého jsme tu dosud neviděli. Měl s sebou hocha asi sedmiletého a mladou ženu asi dvacetiletou. Obaria a ještě mnozí jiní domorodci byli v opevnění při jejich příchodu. Vyšli ven, aby je uvítali, ale dříve si obnažili hlavy a těla až po pás a totéž učinili i ti, kdož nebyli v opevnění. Když jsme viděli tuto obřadnou úctu, kterou jsme neviděli prokazovati dosud nikomu, myslili jsme si, že tento Oamo je asi neobyčejným člověkem, ale pak jsme se divili, že když bylo po této ceremonii, si ho nikdo zvláště nevšímal.

Mladá žena, která s ním přišla, nechtěla jíti do opevnění, ale hoch tam přinesl na zádech. Ptali jsme se, kdo jsou, a řeklo se nám, že hoch je následníkem panovníka tohoto ostrova a mladá žena že je jeho sestrou, a úcta, která se jim vzdala, že nevzdává se nikomu, kdo není Arreedehi, čímž Tootaha nebyl. Řeklo se nám, že hoch je synem

Obarie a Oami, ale že tito dva teď spolu nežijí jako muž a žena; že on nemůže snést její nepokojné povahy. Podotýkám toto, poněvadž to dokazuje, že zde není rozvod manželství věcí neznámou.

Ve čtvrtek dne 22. června.

– Tohoto rána jsem propustil Roberta Andersena z vězení, neboť slíbil, že se polepší.

V pátek dne 23. června.

– Tohoto rána byl pohřešen Emanuel Parreyra, Portugalec; měl jsem domnění, že odešel od nás proto, aby tu mohl na ostrově po našem odjezdu zůstat. Dozvěděl jsem se před jeho útekem, že byl v Appaře u Tootahy. Muž, jenž nám to vyprávěl, byl Tootahovým sluhou. Nabídli jsme mu sekeru, půjde-li do Appary a přivede-li ho. To asi byla jediná příčina, proč k nám přišel, neboť večer nám ho přivedl. Uprchlík uváděl ku své omluvě, že jel večer v člunu k naší lodi a že byl třemi lidmi přepaden a násilím odvezen; když jsem se vyptával dále, shledal jsem, že tomu tak bylo a že si ho Tootaha přál u sebe podržeti a že se nechal přemluvíti k tomu propustiti ho jen proto, že se mu zdála býti sekera (kterou za vydání Portugalcovo dostal) užitečnější než člověk.

V pondělí dne 26. června.

– Velmi časně z rána vyjel jsem s lodicí, jsa doprovázen Mr. Banksem, abych si obejel kolkolem ostrov a učinil náskres pobřeží a přístavu. Jeli jsme k východu a dojeli jsme na noc k úžině, která se táhne přes ostrov a rozděluje ho ve dva okresy čili panství, jak se nám sdělilo, úplně od sebe neodvislá. Na jedné straně jest břeh hodně otevřený, na druhé skalnatý; skály tam tvoří několik pěkných přístavů. V jednom z těchto přístavů zakotvila španělská loď, o níž jsem se dříve zmínil. Domorodci nám ukazovali místa, kde měli Španělové stan, a potok, z něhož se zásobovali vodou.

V úterý dne 27. června.

– Východní vítr a pěkné počasí. Včera už bylo pozdě večer, když jsme dojeli ostrova, jež jsem nazval Isthmus, a všechna pozorování, jež jsem mohl tohoto rána učiniti, byla, že se to zdá býti bařinatou plochou, asi dvě míle v objemu. Usídlili jsme se na východní části ostrova, kam nás doprovázel mladý pohlavár, kterého jsme často viděli u nás na lodi. Příštího dne jsme prošli kolem jihovýchodního mysu ostrova, jenž není pokryt úskalím, ale leží úplně otevřeně k moři; na východě však jsou skály hned u břehu. Na jižní straně ostrova je břeh zase pokryt úskalím a tvoří tu velmi příhodný přístav a země za tím jest velmi úrodná. Na tomto ostrově jsme viděli husu a krůtu, zanechané v královské zátocě „Dolphinem“; měli tam pohlavára, který s námi přijel v člunu a zůstal s námi zbytek dne a doprovázel nás přes mělčinu, která se nám namanula v cestu; za tuto službu jsme mu půjčili plášť ku spaní na tuto noc, ale neleželi jsme ani 10 minut, když si pohlavár zamanul, že je lépe pláchnouti s pláštěm; ale Mr. Banks a já jsme ho pronásledovali tak horlivě, že nám musel vrátiti svou kořist; pak už jsme ho více neviděli. Když jsme se vrátili do našeho obydlí, našli jsme dům, ve kterém bylo při našem odchodu 200–300 lidí, úplně opuštěný, takže jsme měli největší a nejlepší dům úplně pro sebe; když však se přesvědčili, že jim nechceme ublížiti, tu jejich pohlavár, jeho žena a ostatní se vrátili a spali s námi. Shledali jsme, že tito lidé neměli skoro žádný styk s námi, ale byli jsme všude vlídně přijati. Ostrov jest velmi úrodný, a domorodci velmi četní a mají mnoho dvojných kanoí jednotvárně ozdobených. Jejich pohřebiště jsou položena na oněch bodech ostrova, které vybíhají do moře; jsou lépe stavěna a zdobena než v zátocě královské – vyjma oněch u Tootahy. Celkem se zdá býti tento ostrov v lepším stavu než druhý, třeba že je třikráte menší a nemá tolik obyvatel.

Ve čtvrtek dne 29. června.

– Ošklivé počasí a déšť. Tohoto rána jsme opustili Tiaraboo a ustoupili na Opooreono na severozápadní kraj ostrova. První, co jsme viděli, bylo jejich jedno pohřebiště, kde leželo 25 vepřových a psích lebek. Ležely blízko jednoho oltáře. Tato zvířata byla asi obětována co oběť jejich bůžkům buďto najednou, nebo v jistém období. Příštího dne jsme našli lidskou podobu nebo sochu ze sítí, pokrytou bílým a černým perím a sice tak, že perí tvořilo barvu těla a vlasů. Byla 7 ½ stop vysoká. Na hlavě měla 4 tupé rohy; tři byly napřed a jeden vzadu. Nemohli jsme se dozvědět, k čemu tuto nestvůru potřebovali. Nevzbuzovala ani v nejmenším domněnku, že by ji ctili jako božstvo, neboť nám dovolili, abychom si ji ze všech stran prohlédli. Pohřebiště Oamo jest nejznamenitější ze všech na celém ostrově. Je to dlouhá, čtyřhranná pyramidální kamenná stavba. Nahoře ve středu jest ze dřeva řezaný pták, nedaleko něho z kamene vytesaná rozbitá ryba. Uvnitř není žádný otvor, ale vše jest vyplněno kameny. Pomník zdá se býti zřízen před mnoha lety a jest v úpadku jako ostatní pomníky. Z toho jsme soudili, že ostrov byl buďto kdysi v lepším stavu, než jest teď, nebo že náboženské zvyky (jako u většiny těchto národů) i u tohoto národa jsou méně ceněny. Umístili jsme se na noc blízko tohoto pohřebiště a časně zrána pokračovali jsme na své cestě po ostrově.

V sobotu dne 1. července.

– Vrátili jsme se na palubu. Rozhodl jsem se všechno z pevniny přenést na loď a co nejdříve odjet.

V neděli 9. července.

– Klement Webb a Samuel Gibson, oba námořníci a mladí lidé, si umínili odejít z opevnění (což nebylo teď tak obtížno) a ráno nebyli k nalezení. Poněvadž bylo známo, že v pondělí všichni už budeme na lodi a že za den nebo za dva odplujeme, soudili jsme, že ti dva

mladíci chtěli tu zůstatí. Proto jsem se rozhodl počkati tu o den déle, zda se nevrátí dřívě, než bych je dal hledati.

V pondělí dne 10. července.

– Do dnešního rána se ještě nevrátili oni dva námořníci, začal jsem po nich pátrati a dozvěděl se od některých domorodců, že uprchli do hor a že si vzali oba za ženy domorodá děvčata a že se nechtějí vrátiti, ale nikdo nám nechtěl říci, kde se nalézají; usnesli jsme se tedy, že zajmeme tolik pohlavárů, co jen bude možno. Myslíli jsme, že to bude nejkratší cesta, aby nám vydali ony dva muže. Měli jsme zajatou Obarii, Toobonratomita a dva jiné pohlaváry, ale protože jsem věděl, že by měl Tootaha sám více váhy, než ti všichni dohromady, poručil jsem poručíku, aby si vzal lodici a jel k místu, kde nyní Tootaha jest, a aby nějakým způsobem ho k nám na loď přivedl, což Mr. Hicks snadno provedl. Ale ještě než jsme pohlaváry uvěznili ve stanu Mr. Bankse, prohlásili tito, že si přejí, aby nám byli ti dva námořníci vráceni; přáli si, abychom poslali člověka s domorodci pro ně. Poslal jsem poddůstojníka, desátníka a 3 nebo 4 domorodce, spoléhaje na to, že přijdou před večerem s uprchlíky; ale když nepřišli tak brzy, jak jsem předpokládal, vzal jsem pro větší jistotu pohlaváry na loď. Kolem 9. hodiny večer přivedli domorodci námořníka Webba a poslali ho na loď. Webb mně sdělil, že poddůstojník a desátník, kteří byli vysláni s domorodci, byli od těchto odzbrojeni a uvězněni, a Gibs že je s nimi. Poslal jsem hned Mr. Hixse se silným oddílem ve velkém člunu k jejich osvobození; ale než odpluli, vyrozuměl jsem Tootahu a ostatní pohlaváry, že musí poslati své lidi s Mr. Hixsem, aby mu ukázali místo, kde jsou moji lidé, a aby vyslali rozkaz, aby byli okamžitě vydáni, neboť ublíží-li se jim, že to pohlaváři odnesou; myslím, že si nyní přáli právě tak jako já jejich návratu, neboť poslali své lidi s Mr. Hixsem k onomu místu před slunce východem a on osvobodil naše lidi, aniž se mu kladl nejmenší odpor, a vrátil se s nimi v 7 hodin ráno.

V úterý dne 11. července.

– Sdělil jsem pohlavárům, že až dostaneme zpět zbraně, které byly odňaty poddůstojníkovi a desátníkovi, že mohou odejít, a za půl hodiny byly zbraně na lodi a já propustil pohlaváry. Oni si přáli dáti nám darem 4 vepře. Ale odmítli jsme tento návrh, neboť nechtěli ničeho za ně vzít. A tak jsme museli opustiti domorodce, kteří byli asi nespokojeni s naším jednáním s nimi, a to vše se stalo vinou oněch dvou hloupých našich námořníků! Ostatně jsem přesvědčen, že bychom jich nebyli dostali zpět bez tohoto jednání s domorodci.

Když jsem se obou vyptával, dozvěděl jsem se, že si udělali známost a že k vůli děvčatům chtěli zůstat na ostrově.

Ve středu dne 12. července.

– Dnes ráno jsme našli desky a dna od sudu, jenž nám byl onehdy v noci ukraden, domorodci byli tak jemnocitní, že si ponechali jen obruče a nám vrátili to, co jsme nemohli potřebovati.

Ve čtvrtek dne 13. července.

– Dnes ráno nás navštívili Obaria a jiní naši známí; neočekávali jsme toho po tom, co se s nimi zde před 2 dny dalo. Ale bylo to částečně dílo Mr. Bankse, doktora Solandra a mé, že jsme jeli včera večer do Appary, kde jsme je tak přesvědčovali o našem přátelství, že mnozí až plakali při našem odchodu. Mezi 11. a 12. hodinou jsme zdvihli kotvy a rozloučili se po pobytu tříměsíčním s domorodci, s nimiž jsme byli větší část svého pobytu v dobrých stycích. Nějakou dobu před naším odplutím nabízeli se někteří domorodci, že půjdou s námi, a poněvadž jsme se domnívali, že by nám byli k užítku při našich budoucích výzkumech, rozhodli jsme se vzít si s sebou jednoho jménem Tupia, byl to pohlavár a kněz. Tento muž byl často u nás, a proto jsme se domnívali, že ho dobře známe. Shledali jsme, že je to inteligentní člověk, jenž má zeměpisnou znalost ostrovů na tomto moři se nalézajících; zná jejich plody zemské a náboženství,

jejich zákony a zvyky obyvatel lépe než kdokoliv jiný, s kterým jsme se tu sešli. Z té příčiny jsem vyhověl žádosti Mr. Bankse a přijal ho na loď ještě s mladým hochem, jeho sluhou.

První dva měsíce jsme byli opatřováni domorodci ostrova chlebem, kokosovými ořechy atd., co jenom jsme potřebovali, sem a tam několika vepři, ale tito jedva stačili, abychom měli jednou v týdnu z nich oběd. Drůbeže jsem neviděl na celém ostrově více než 3 tucty a ryby nám také neprodávali rádi; ale poslední dobou jsme dostávali málo těchto věcí. Doba chlebového ovoce minula a ostatní ovoce jedva že pro ně stačilo; alespoň se nesnažili je prodati. Všechny druhy ovoce jsme kupovali za perly a hřeby, 40 peny jsme počítali za jeden hřeb a pod tuto cenu ho nedali; ale nedostali jsme vepře, vážícího 10 až 12 liber jinak než za sekeru, ne, že by nebyli si cenili hřebů, ale k těm přišly jejich ženy snadno, neboť naši lidé je prodávali za ovoce. Náš obchod s těmito lidmi byl veden v takovém pořádku jako na jakémkoliv trhu v Evropě. Byl veden hlavně Mr. Banksem, jenž nelitoval žádné námahy, aby získal od domorodců, co se mohlo dostat.

Popsání ostrova krále Jiřího

Ostrov tento jmenují domorodci Otaheite a byl objeven kapitánem Wallisem na lodi Jeho Veličenstva „Dolphin“ v roce 1767 devatenáctého června. Je tam mys, jenž jest pojmenován mysem Venušíným od pozorování, která se zde na severním kraji dála.

Královská zátoka, domorodci Matavie zvaná, ve které jsme se usídlili (a před námi „Dolphin“), není horší ostatních na ostrově, pokud se týče vhodnosti a polohy. Jest snadno k poznání ohromnou vysokou horou ve středu ostrova, jenž určuje jih od mysu Venuše, který jest východním mysem zátoky. Jediným dřevem na ostrově jest ovocný strom, a ten se musí zachovati pro domorodce, chce-li

člověk s nimi vyjít v dobrém. Jsou tu přístavy na západu, o kterých se ještě nestala zmínka, ale poněvadž jsou naznačeny na mapě, nemusím se o nich zmiňovati.

Plocha tohoto ostrova jest velmi nerovná. Mezi pahorky a mořem jest lem rovné půdy, obklopující celý ostrov vyjma v několika místech, kde pahorek se zvedá přímo z moře. Tato rovná země jest různé šíře, ale nikde neobnáší půldruhé míle. Půda jest bohatá a úrodná a hojně osázená ovocnými stromy a dobře zavlažovaná malými potůčky s výbornou vodou ze sousedních hor. Obyvatelé této nízké země nebydlí v městech a vesnicích, ale rozptýleně kolem celého ostrova.

Plodiny

Plody tohoto ostrova jsou chléb, ovoce, kokosové ořechy, banány, druh ovoce, podobný jablkům, sladké brambory, ovoce, známé pod jménem „*vejce Melloa*“ (chutná znamenitě); třtina cukrová, kterou obyvatelé jedí syrovou; kořen salepu, nazvaný domorodci *Pea*; kořen jedné rostliny, nazvané *Ether*; a ovoce v lusku jako velká fazole, která když se upeče, chutná jako kaštan a nazývá se tu *Ahee*; ovoce stromu, které jmenují *Nana*; kořen kapradí a kořeny rostliny, nazvané *Thive*. Všechny tyto dary země skoro nepěstované rostou bezděčně nebo alespoň s velmi malou námahou. A pokud se stravy týče, můžeme říci, že tento národ byl z kletby, jež stihla naše prarodiče, vyňat, neboť by se sotva mohlo říci, že jí chléb v potu tváře; štedrá příroda jej zaopatřila nejen potřebnými věcmi, ale i nadbytkem jich. Moře jim poskytuje znamenité ryby, ale tyto nedostávají bez námahy a vytrvalosti. Ryby zdají se býti jejich největší vzácností, jedí je buďto syrové, nebo uvařené, a mají je na obojí způsob rádi.

Z domácích zvířat mají rádi vepře, drůbež a psy, které jsme se od nich naučili jísti, a někteří z nás tvrdí, že jižní tuleň má chuť anglického jehněte. Jedna věc je při nich dobrá, že se zde psi živí pouze rostlinnou stravou; naši psové by nám zajisté tak dobře nechutnali.

Divoká zvířata zde vůbec nejsou a z divokých ptáků jenom některé druhy. Když některý pohlavár zabije vepře, tu se tento rozdělí skoro mezi všechny jeho poddané, a protože jest poddaných obyčejně mnoho, přijde na každého z nich jenom malý díl, a tak se živí hlavně rostlinnou potravou; této však snědí hojně.

Kuchařskému umění, jak se zdá, se zde málo učili, znají zde jen dva způsoby úpravy jídel: vařiti a péci, jak my to jmenujeme. Také není zde zvykem, aby dva pohromadě jedli, a vznešenější to asi sotva dělají, ženy vůbec s muži nejedí, nýbrž vždy jen samy pro sebe. Co asi jest příčinou tohoto nezvyklého obyčeje, jest těžko říci, obzvláště když jsou to lidé družné povahy a žen milovní. Ptali jsme se jich často, co jest toho příčinou, ale neodpověděli na to nikdy jinak, než že je to tak správné. Pozvali jsme několikrát ženy, aby s námi obědvaly, ale tyto vždy naše pozvání zamítly. Raději se šly najíst do pokoje služebníků našich a tam snědly, nač přišly, a nikdy se od jídla nedaly vytrhnouti, když někdo z nás k nim přišel; a také se stávalo, když byla některá žena s námi samotna, že chtěla s námi jísti, jenomže dávala pozor, aby se nikdo z domorodců nedozvěděl, že porušuje jejich obyčej. A nechat' jsou důvody jejich pro tento zvyk jakékoliv, přece jenom se to týče zevnějšku a ne zásad.

Osobnost domorodců

Co se zevnějšku domorodců týče, jsou velcí, silných údů a pěkného vzrůstu. Největší z nich měřil 6 stop a tři a půl coule. Vznešené ženy jsou v každém ohledu tak velké jako Evropanky, ale ženy z nižších tříd jsou obyčejně malé, snad proto, že začínají si brzy dělati zná-

mosti s muži, což u vznešených nebývá. Jsou různých barev: ženy nízkého původu, jsouce vystaveny často žhoucímu slunci, jsou temně hnědé; vznešené pak, které stráví větší část dne v domě nebo v boudě, nejsou hnědší než lidé, kteří jsou zrozeni nebo delší čas žili v Indii; ba některé ženy jsou skoro tak bílé jako Evropanky. Jejich vlas je skoro vždy černý, hustý a silný. Muži i ženy si holí vlasy pod paží a považují za nečistotu, že my to také neděláme.

Mají všichni krásné, bílé zuby a většina jich krátké ploské nosy a tlusté rty; vzezření jejich jest příjemné, jejich chůze půvabná a jejich chování se k cizincům a ke každému přímé, vlídné a zdvořilé, jak jsem pozoroval, nejsou schopni zrady, jenom tu vadu mají, že okradou každého a ukradli by všechno, co jim přijde do cesty, a to s takovou zručností, jaká by zahanbila mnohého dlouhoprstáka v Evropě. Jsou to lidé čistotní jak osobně, tak i v jídle, myjí si vždy ruce a ústa před jídlem a hned po jídle a koupají se nebo myjí třikrát denně v čerstvé vodě, ráno, v poledne a večer.

Jedinou nepříjemnou věcí u nich jest olej, kterým si mažou hlavy, a jež jmenují *Monoe*; je to olej kokosový, ku kterému jest přimíšeno něco květin a zelenin. Olej jest obyčejně hodně ztuchlý, což nedělá toho, kdo jím je namazán, příjemně vonícím. Jiný způsob, který mají a který jest Evropanu nepříjemný, jest, že jedí vši, jichž plno s sebou na sobě nosí. Tento obyčej není ale všeobecným, neboť jsem to málokdy viděl, pouze u sprostých lidí a dětí, a jsem přesvědčen, že by se jich zbavovali tak, jako my to činíme, kdyby měli hřebeny.

Jsou tu na ostrově někteří zvláštní lidé, kteří mají pleť bělejší než Evropané; ale takové mrtvé barvy, jako nos bílého koně, jejich oči, obočí, vlasy a vousy jsou také bílé. Jejich těla jsou pokryta více méně bílým chmýřím. Jejich pleť má místy bělejší skvrny. Jsou krátkozrací a oči jejich často slzí a vypadají nezdravě; ti lidé nemají ani ducha, ani čilosti ostatních obyvatelů ostrova. Neviděl jsem jich více než 3–4 na celém ostrově a to byli starší lidé; usuzoval jsem z toho, že tato jejich barva jest pouze náhodnou a nedědičnou, neboť by jich

muselo býti více. Obyvatelé tohoto ostrova jsou souženi malomocenstvím a strupy po celém těle. Viděl jsem muže, ženy a děti, ale nebylo jich mnoho, kteří byli stíženi touto chorobou v takové míře, že už ani nemohli choditi. Tato choroba zdá se býti dědičnou, neboť jsem viděl matku i dítě, že ji měli.

Obojí pohlaví si maluje těla, tetavuje se, jak to jmenují ve své řeči.

Jejich šatstvo jest buďto ze sukna, nebo z plachtoviny různých druhů, šat obojího pohlaví jest stejný, kus sukna nebo plachtoviny ovinuto dvakrát nebo třikrát kolem beder a visí až ke kolenům napřed i vzadu. Nebo vezmou kus sukna nebo plátna 2 ½ yardu dlouhého, v prostředku prostřihnou díru, tou provlekou hlavu. Látka jim visí přes ramena napřed a vzadu, jest přepásána tenkým plátnem v bocích a jsouc volná se všech stran ponechává volnost rukám. To jest obyčejný oblek všech domorodců a málokdo tam chodí nahý, vyjma dětí; děvčata chodí nahá do 3–4 a hoši do 6–7 let.

Lidé obojího pohlaví se chrání před sluncem malými klobouky z kokosových listů. Mnozí mají klobouky z jemné rohožky, ale to už je vzácné. Nosí někdy i turbany. Nosí též náušnice, ale pouze v jednom uchu. Tyto jsou zhotoveny z mušlí, kamenů, jahod, červeného hrachu, malých perel atd.

Způsoby a zvyky

Lidé středního věku spí často ve dne po jídle; zdá se, že lepší část lidí tohoto národa tráví všecken svůj čas jídlom a spaním. Rozmanitostí mají málo, pouze pohlaváři strílejí kleče a vrhají šíp, místo aby ho vystřelili z luku.

Hudbu znají málo, ale milují ji, mají pouze dva hudební nástroje – flétnu a buben. První jest z bambusu, asi 15 coulů dlouhá a se třemi dírkami, do jedné foukají nosní dírkou a druhou zandají palcem levé ruky, třetí díрку zandávají prsty a tím pískávají

4 tóny, z kterých si utvořili jeden nápěv, který jim slouží při všech příležitostech a ve kterém zpívají všechny písně, jež jsou dvě řádky dlouhé a rýmované. Každou dobu dne, když zahálají, krátí si čas zpěvem těchto písní, ale obzvláště večer, když mají rozsvícené svíce, které jsou z jader ořechu, obsahujícího mnoho oleje; svítí hodinu po setmění, ale mají-li hosty v domě, svítí i déle. Jejich bubny jsou z dutého špalku, pokrytého koží žraloka, a místo paliček používají rukou. Z bubnu vyluzují 5–6 tónů a doprovázejí flétnu.

Hudbu provozují hlavně Haivasové, jakýsi druh hudebníků; mívají 2–3 bubny, právě tolik fléten a zpěváků, kteří chodí dům od domu a jsou hlavou rodiny přijati a odměněni buďto kusem šatu, nebo co jim kdo může dát, začez oni zůstanou v domě 3–4 hodiny a kolem domu se nakupí plno posluchačů, neboť všichni mají rádi tuto zábavu. Mladá děvčata, jakmile se jich sejde 8–10, pustí se do tance velice necudného, nazvaného Timorodee a zpívají při tom nejnestydatější písně a užívají necudných posunků, jimž se učili od nejuťlejšího mládí; při tanci zachovávají pěkně takt. Když děvčata dospěla, netančí více tento tanec, nebo když si udělala známost s mužem, očekává se od nich, že nebudou už tančiti Timorodee.

Jinou zábavu nebo snad ještě více zvyk musím ještě zde uvést, ačkoliv se musím vyznati, že mně snad nebude dána víra, neboť se zde jedná o zvyk tak nelidský a všem zákonům lidskosti odporující. Více než polovina lepší zdejší společnosti usnesla se bavit se volnou láskou, aniž se jejími následky znepokojuje nebo ze zábavy této se dá vyrušovati. Tito lidé žijí a bydlí v největší volnosti; děti, jež měly neštěstí býti takto zplozeny, jsou uškrceny hned po narození. Mnozí z nich žijí spolu jako muž a žena po mnohá léta a děti jejich jsou sprovazovány se světa. Jsou daleci toho, aby se s tím skrývali, neboť to pokládají za jakýsi druh volnosti, podle které se cení. Nazývají se Arreoyoys a mají schůze vespolek, kde se muži baví zápasy a ženy tančí onen necudný tanec, o němž jsem se dříve zmínil, při němž popřávají svým vášním úplnou volnost.

Neviděl jsem nikdy toto shromáždění, ale doktor Mankhause viděl dosti, abychom mu mohli věřit i to, o čem jsem teď psal.

Obě pohlaví vyjadřují nejnecudnější myšlenky bez ostychu a mají zalíbení v takové rozmluvě jeden víc než druhý. Neposkrvněnost je tam málo ceněna, obzvláště mezi středním lidem – dokáže-li se ženě, že se prohřešila proti čistotě, jest jediným trestem jejím, že je bita od muže. Muž jest velmi ochoten nabídnouti svoji mladou ženu cizinci, dokonce i vlastní dceru, a zdá se mu to býti podivným, jestliže zamítnete jeho návrh; ale toto se děje jen ze ziskuchtivosti.

Domy a obydlí tohoto lidu jsou podivuhodně proti horku tohoto podnebí chráněny; nestaví je ve městech nebo ve vsích, ale odděleně jeden od druhého a vždy v lesích a jsou bez stěn, takže vzduch, ochlazený stromy, má tam volný průchod, nechat' věje jakýmkoliv směrem. Žádná země se nemůže honositi krásnějšími procházkami; celé roviny, obývané těmito lidmi, jsou pokryty chlebovníkem a kokosovými stromy, pěšinky vedou dům od domu, a proto nemůže býti nic příjemnějšího v podnebí, kde má slunce tak velikou moc. Domy jsou stavěny obyčejně ve tvaru obdélníka; střechy jsou podepřené sloupy a pokryté došky z palmového listí. Prostřední dům má 24 stop délky a jest vysoký 8–9 stop. Podlaha jest pokryta na několik coulů vysoko senem, sem tam leží rohožky, aby se na nich sedalo, málo domů má víc než jedno sedadlo, na kterém sedává pouze hlava rodiny.

V těchto domech není oddělených pokojů a všichni obyvatelé spí pohromadě; ale v této příčině se dbá na jistý pořádek, manžele spí pohromadě, svobodní každé pohlaví zvláště v malé vzdálenosti od sebe. Někteří pohlavaři spí odděleně v malých přenosných domcích, a když se stěhují jinam po moři, berou tyto domky s sebou na kanoé; tyto domky mají stěny z listí kokosových stromů.

Pravil jsem, že jsou zde domy beze stěn, ale tomu se musí rozuměti jenom všeobecně, neboť některé mají proutěné stěny, ale ne tak těsné, aby nepřipustily proudění vzduchu. Rohožky, které jim

ve dne slouží k posezení, jsou v noci jejich lůžkem, a šatem, který ve dne nosí, se v noci přikrývají. Vedle těchto obyčejných domů jsou ještě jiné, mnohem větší, až 200 stop dlouhé, 30 široké a 20 vysoké. Jsou 2–3 v každém okrese a zdají se býti stavěny nejen ku pohodlí pohlavárovu, ale jsou společny všem obyvatelům tohoto okresu, neboť byly vystavěny společnou prací; tyto budovy jsou vždy beze stěn a mají obyčejně veliký dvůr na jedné straně, pěkně plotem ohražený.

Jejich kanoe a čluny jsou vesměs úzké a největší jsou 60–70 stop dlouhé. Pozůstávají z několika částí; dno jest kulaté a z velkých klád, obyčejně z tří a čtyř, vydlabané na 3 coule tloušťky, boky jsou z fošen téže tloušťky a jsou skoro kolmé a trochu zaokrouhlené. Kusy, z nichž jsou stavěny, jsou důkladné a spojené silným pletivem. Největší šířka bývá na zádi člunu; obnáší obyčejně 18 až 20 coulů a příd' jest o třetinu užší. Velké kanoe jsou ustanoveny k válčení, malé bývají k sobě spojeny. Boj záleží v tom, že se ohánějí kopím, kyji a kamením.

Pohlaváři a lepší druh lidí se stěhuje z jednoho konce ostrova na jiný v malých dvojných kanoích, které vezou malý, přenosný domek, jenž nejenže jim slouží ve dne za ochranu před sluncem, ale i v noci za ložnici; tento způsob stěhování jest velmi pohodlný.

Když povážíme, jakých nástrojů tento národ používá, musíme se obdivovati jejich pracím; majíť pouze tesla, malé sekerky z tvrdého kamene, dláto z lidských kostí, obyčejně z předloktí, ale hřebů mají velkou zásobu. S těmito prostými nástroji, o kterých by se Evropan domníval, že se hned zlomí, viděl jsem je pracovati kupodivu rychle. Svoji práci uhlazují kamínkem a korály s trochou vody smíšenými; někdy to činí lasturami, kterými si tvoří mnohé domácí dřevěné věci.

Jejich čluny a kanoe jsou řízeny vesly, a třebaže tato velká vesla se zdají býti neohrabaná, vládnou jimi velmi obratně. Domnívám se, že podnikají velké cesty; jinak by neměli takovou znalost ostrovů v tomto moři.

Jejich oděv jest, jak si myslím, zhotoven z kůry stromu, nejjemnější z rostliny, kterou pěstují jenom k tomu účelu. Doktor Solander myslí, že jest to táž rostlina, z které dělají Číňané papír. Nechají rostlinu tuto růsti, až jest 6–8 stop vysoká, stéblo jest na palec tlusté nebo tlustší; potom ji uříznou a nechají nějakou dobu ve vodě ležeti. Tím zvláční toto lýko, jehož povrch se seškrábe ostrou lasturou. Potom vyhlíží jako dlouhé pruhy drsného plátna; to pak položí k sobě a tluče se tak dlouho, jak je chtějí míti široké ke své potřebě. Tlusté, hrubé plátno i obyčejné tenké se zhotovuje z kůry chlebovníku. Tato práce jest výhradně ženám ponechána a sice ženám všech stavů. Kromě toho pletou rohožky různých druhů, lepší a krásnější, než je v Evropě známe, a látka, z které je dělají, se běře ze stromu palmového.

Na tomto ostrově rostou 2–3 druhy rostlin, z kterých dělají lana a plachty na kanoe. Jemnější druhy – jako síť – se dělají z kůry stromu a některé z jistého druhu hedvábné trávy. Jejich síť a plachty jsou trvanlivější než naše.

Jak jsem se už dříve zmínil, jest tento ostrov rozdělen ve dva okresy nebo království, která neustále mezi sebou vedou válku, jak tomu bylo před rokem, a každý tento okres jest rozdělen na malé okresy, které nazývají Whennuas. Nad každým tímto okresem vládne jeden Eare dehi nebo pohlavár, kterého my u nás jmenujeme králem, ale ve Whennuas se jim říká Eare nebo pohlavár. Moc takového krále není velká; jest snad ctěn jako otec, ale nebojí se ho, aniž mu vzdávají takovou poctu jako vládci, a totéž se může říci i o jiných pohlavárech. Celkem těší se tento národ veliké svobodě, každý zdá se býti pouze vlastním soudcem svého jednání; neznají jiného trestu kromě smrti, a tento bývá pouze veřejnému nepříteli přisouzen. Jsou tam tři třídy lidí: prvními jsou Earové čili pohlaváři; druhými Manahoonasové čili střední třída; a poslední jsou Toutousové, kteří znamenají nejnižší třídu a jsou nejčtenější. Tito, jak se zdá, jsou odvislí od Earů, jimž patří s Manahoonasy skoro všechny

pozemky ostrova. Tyto jsou dědičné v jejich rodinách, a když se dědic narodí, dostane titul a stav svého otce.

Věří v jednoho nejvyššího boha, kterého Tane jmenují. Od něho pochází mnoho jiných menších bohů, které nazývají Eatuasi. Tito panují podle jejich názoru nad nimi a zasahují do jejich záležitostí. Co jsme pokládali za pohřebiště, jsou oltáře pro bohoslužbu určené. Své hřbitovy a hroby považují za posvátné a ženy nesmějí vstoupiti na hřbitov. Věří v budoucí odplatu a trest, ale jak si to představují, nevím.

Zdá se, že kněží jejich nejsou u nich ve velké vážnosti a také by se nemohli tímto svým povoláním uživiti. To mne přivádí na myšlenku, že tito lidé nejsou příliš pobožní. Kněží tito jsou, když toho potřeba káže, i lékaři. Také zde na ostrově korunují svého krále, což se děje velmi obřadně a s velikými slavnostmi a každému jest dovoleno po celý zbytek dne žertovati s králem a činiti s ním, co mu libo.

Čas počítají podle měsíce, který jmenují Malama a počítají 30 dní do měsíce; dva dny z nich jest prý měsíc mrtev, a to jmenují mattee. Den dělí v malé části, které ale nejsou kratší dvou hodin. Počítají s jedničkami a dvacítkami až k deseti dvacítkám a počítají na prstech.

V řeči gestikulují tak význačně, že jim i cizinec brzy rozumí.

Období jsou v tomto moři tak nepatrná, jako snad v žádném jiném dílu světa.

Tupia mně sdělil, že v měsících listopadu, prosinci a lednu jsou zde západní větry s deštěm: a také to mně vyprávěl, že může tento ostrov postaviti do boje 6780 mužů na rozkaz pohlavára.

Lodní mužstvo bylo následkem volného styku se zdejšími ženami v horším zdravotním stavu, než když jsme zde přistáli, neboť za tu dobu si více než polovina utřžila venerickou nemoc. Myslím, že by nemohli zde vydržeti v studeném počasí, a proto jsem si předsevzal popřáti jim krátký odpočinek mezi tím, co jsme my jeli dolů k prozkoumání ostrova.

Kapitola IV.

Z Tahiti do Nového Zélandu

V pátek dne 14. července.

– Jemný větřík severovýchodní a jasno. Vyhlédl jsem si s výšin ostrova Jiřího ostrov na severu, a proto jsme k němu nejprve směřovali, abychom si jej prohlédli. Jmenuje se Tethuroa a jest malý, nízký a neobydlený a navštěvovaný pouze obyvateli ostrova Jiřího, a to jen tehdy, když jdou lovit ryby. Potrestal jsem dva námořníky, kteří učinili pokus na ostrově uprchnouti, každého 24 ranami a propustil jsem je z vězení. Viděl jsem na severozápadu zemi, kterou nám Tupia označil jako ostrov Huaheine.

V neděli dne 16. července.

– Vítr jižní a jihovýchodní. V 8 hodin jsme dojeli blízko ostrova Huaheine a sice se strany severozápadní. Někteří domorodci přišli k naší lodi. Mezi nimi nalézal se král ostrova, jenž se jmenuje Oree. Nebyl ještě dlouho na palubě a už jsme si změnili jména na znamení přátelství. Viděli jsme k poledni tři jiné ostrovy, jež domorodci jmenují: Ulietea, Otaha a Bolabola.

V pondělí 17. července.

– Jižní větry, pěkné počasí. Ve 3 hodiny jsme zakotvili v malém přístavu na západní straně ostrova, jež domorodci jmenují Owarhe a jenž jest chráněn před větry. Brzy na to jsem šel na břeh v průvodu Mr. Bankse, doktorů Solandra a Monkhouse, Tupia, krále ostrova a jiných domorodců, kteří byli na palubě dnes ráno. Dříve než jsme zakotvili, svlékl se Tupia po pás a vybídnul Mr. Monkhouse učiniti totéž. Potom se posadil před davem domorodců a začal k nim mluvit nebo se modlit, což trvalo asi čtvrt hodiny, a po řeči jim daroval

naším jménem dva kapesníky, jeden šátek z černého hedvábí na krk, nějaké perly a dva malé svazky peří. Tyto věci byly již k tomuto účelu připraveny. Potom mluvili dva pohlaváři, což mělo býti odpovědí, a darovali nám několik stromků míru a dva svazky peří. Toto obojí se mělo na radu Tupiovu odnésti na palubu.

Ve středu dne 19. července.

– Proměnlivý, lehký vzduch a jasné počasí. Protože domorodci věděli, že chceme odplouti, přišel pohlavár Oree s několika na palubu, aby se s námi rozloučil. Dal jsem mu malou desku s nápisem:

„Jeho Veličenstva britského loď ‚Endeavour‘,
poručík Cook, velitel,
16. července 1769, Huaheine.“

Potom jsem je propustil a my se chystali k odplutí. Tento ostrov jest pahorkovitou plochou. Má bezpečný a pohodlný přístav a v každém ohledu stejné výrobky, zvyky a mravy jako na ostrově Jiřího. Jeho obyvatelé nejsou však tak ke krádeži náchylni; a pokud se jejich zevnějšku týče, jsou mnohem hezčí než domorodci z ostrova Jiřího a celkem stejnější barvy.

Ve čtvrtek 20. července.

– Mírné větríky východní a severovýchodní. Pěkné počasí. O půl třetí odpůldne jsem dal zdvihnouti kotvy a objel jsem ostrov Uliteu. V šest hodin jsme byli ještě 3 míle od ní vzdáleni; dal jsem zkrátiti plachty a křižoval jsem celou noc. Ráno jel jsem ku břehu, kde jsme brzy zpozorovali úskalím utvořený přístav. Poslal jsem napřed lodici, aby mistr prohlédl místo; brzy nám dal znamení, že můžeme jeti za ním, což jsme také učinili a tam se zakotvili.

V pátek dne 21. července.

– Proměnlivý vítr a tmavé, zamračené počasí s deštěm. Vystoupil jsem na pevninu s Mr. Banksem a ostatními pány. Poručil jsem vzty-

čiti vlajku a obsadil jsem tento ostrov a sousední ostrovy jménem britského Veličenstva a ponechal jsem mu jméno, domorodci jemu dané. Ve tři hodiny jsem dal zvednouti kotvy a vyjel jsem do moře severním směrem, abych si prohlédl ostrovy Bolabola a Atahu. Ona strana ostrova, kde jsme kotvili, není ani tak silně obydlena, ani tak úrodná jako ostrov Jiřího nebo Huaheine. Dříví a voda jsou všude, jenomže vodu nelze tak snadno dostat.

Ve čtvrtek dne 27. července.

– Proměnlivé větry. Pěkné počasí. Vida, že mám před sebou široký průplav mezi Otahou a Bolabolou, předsevzal jsem si, že pojedou touto cestou a ne na sever, ale proměnlivý vítr zahnal nás na severní stranu. Mezi 5. až 6. hodinou jsme zakotvili a viděli jsme malý, nízký ostrov 4–5 mil severozápadně od Bolaboly. Jmenuje se Tubai.

V pátek dne 28. července.

– O šesté hodině ráno byli jsme blízko vchodu do přístavu na východní straně Otahy a tu jsem zpozoroval, že si ho můžeme bez ztráty času prohlédnouti; poslal jsem tedy lodivoda ve velkém člunu, aby prozkoumal přístav, ale kdyby nám nebyl vítr přízniv, aby přistál u ostrova a nám u domorodců potraviny zjednal. Mr. Banks a doktor Solander ho provázeli.

V sobotu dne 29. července.

– Malé větry a proměnlivé. Křižujeme a čekáme na člun, a když jsme ho v půl šesté ještě neviděli, dal jsem vypáliti dělo, abych ho přiměl k návratu, a poručil jsem zavěsiti světlo. O půl deváté jsme slyšeli střelnou ránu z ručnice, na niž jsme odpověděli ranou z děla; a brzy potom přistál člun u lodi a přivezl nám tři selata, něco drůbeže, mnoho zeleniny a chlebovníku. Shledali, že jsou domorodci velmi společenští a ochotní dáti nám vše, co mají, přístav že jest

bezpečný a pohodlný a že se v něm dá dobře kotviti. My ale pro vítr toho učiniti nemohli.

V neděli 30. července.

– Jihovýchodní vítr. Učinili jsme několik pokusů dostat se k jižnímu cípu Bolaboly, což se nám konečně mezi 7. až 8. hodinou podařilo a stáli jsme na jihozápadu až do 12 hodin v noci; pluli jsme pak šikmo a stáli zase do 4 hodin, pak jsme zase pluli a v osm hodin jsme stáli u pobřeží. Tu jsem viděl ostrov, který Tupia jmenoval Maurua; byl to malý ostrov, obklopený skalisky.

V pondělí dne 31. července.

– Svěží vítr a zamračeno. Pluli jsme po větru západně od Otahy. V poledne jsme byli u severního cípu Otahy na dvě míle vzdálenosti. Tupin nás ujišťoval, že je tam dobrý přístav.

V úterý dne 1. srpna.

– Svěží větřík jihovýchodní, větší část dne. Pluli jsme po větru, celé odpůldne a celou noc a ráno jsme byli skoro v délce jižního cípu Ulitey a nedaleko několika přístavů; do některého z nich jsem chtěl vplouti, abychom tam ucpali štěrbinu v komoře, kde jsme měli prach, což jsme nemohli na moři tak snadno udělati, a pak abychom přibráli náklad, neboť se mně zdála býti loď lehkou k tomu, abych při větru napjal plachty.

Ve středu dne 2. srpna.

– Mírný vítr z jihovýchodu. Mnoho domorodců přišlo k nám včera večer a dnes ráno a přinesli nám selata a drůbež.

Ve čtvrtek dne 3. srpna.

– Vítr z jihovýchodu; ohromné horko. Šel jsem na břeh, abych se poohlédl po kamenech na zatížení lodi a po vodě, oboje jsem

našel ku své spokojenosti; ráno jsem poslal důstojníka na břeh, aby obstaral dopravu kamene a vody. Já vstoupil do lodice, abych si prohlédl severní část ostrova, jsa doprovázen Mr. Banksem a doktorem Solandrem, zatím co tesaři spravovali štěrbinu trhlou u komory na prach na přídi.

V pátek dne 4. srpna.

– První a poslední část dne mírné větříky severovýchodní. V noci bezvětří, horko a dusno. Na naší cestě k severu dostalo se nám zábavy, tance a hudby na jednom místě. Tři bubny bubnovaly k tanci dvou žen a muže, jichž to asi bylo povoláním. Oblek žen byl jiný, než jsme dříve vídali; byl úpravný, slušný a vkusný, v mnohém ohledu evropskému podobný; jenom krk, ramena a ruce byly obnaženy. Obyvatelé Bolaboly jsou také majiteli větší části tohoto ostrova.

Když jsem se vrátil na loď, bylo mně sděleno, že bylo na ni dopraveno 20 tun kamene (což jsem uznal za dostatečné) a všechny naše sudy že byly naplněny vodou. Dnes ráno jsem obdržel od Opoony Earedehi z Balaboly, který byl zde na ostrově, tři selata, několik kusů plátna, stromky míru a kokosové ořechy. Poslal nám tyto dary po svých sluzích a dal vzkázati, že příštího dne přijde sám.

V sobotu dne 5. srpna.

– Poslal jsem správce lodi, aby nakoupil potraviny, poněvadž nám domorodci žádné na loď nenosí, a sám jsem se s Mr. Banksem a doktorem Solandrem odebral ve velké lodici na jižní stranu ostrova částečně k vůli nákupu potravin a pak proto, abychom shlédli i tuto část ostrova. Na své cestě jsme viděli dva přístavy, jako byl ten, v němž jsme kotvili, ale země je tu chudší a málo obydlená, takže jsme nic nedostali, co bychom byli mohli s sebou vzíti; ale správce pochodil lépe.

V neděli 6. srpna.

– Různé větry a pěkné počasí. Pohlavár Opoony poslal několik osob ke mně pro něco za své dary, jež mně včera poslal; nechtělo se mu přijíti samotnému na palubu, neboť si myslel, že poslané osoby (byly to tři hezké dívky) zmohou více než on. Ať je tomu jakkoliv, odešly úplně spokojené s tím, co obdržely, třebaže snad byly v některém ohledu zklamány.

V pondělí dne 7. srpna.

– Proměnlivo, trochu prší. Přál jsem si viděti krále Opoonu, a tak jsme si učinili výlet tohoto odpůldne; vzal jsem pro něho malý dárek. Když jsme u něho přistáli, nepřijal nás sedě jako ostatní pohlaváři, aniž s nějakou jinou formalitou, přičítali jsme to jeho hlouposti. Proto přece mně daroval sele za můj dárek, a to bylo jaksi poklonou. Než jsme od něho odešli, dali jsme mu na srozuměnou, že bychom rádi šli do Otahy a že bychom ho měli rádi s sebou. On slíbil, že s námi pojede, a druhý den ráno se k nám také připojil. Jakmile jsme přistáli u Otahy, dal jsem mu sekeru v naději, že za to přiměje své poddané, aby nám přinesli potraviny, které jsme potřebovali, ale myslím, že už jsme asi dostali, co pro nás určili, a když jsme marně s ním do poledne pobyli, museli jsme odjetí s prázdnem.

V úterý dne 8. srpna.

– Když jsme opustili Opoonu, šli jsme k severnímu cípu. Na cestě tam koupili jsme 6 selat a mnoho drůbeže a chlebovníku; nakreslil jsem si přístav na této straně ostrova, a to bylo také jedinou příčinou, že jsem sem jel. Když se setmělo, setkali jsme se s lodicí, kterou jsem ráno vyslal na jiný díl ostrova, a přibyli jsme v 10 hodin večer k lodi.

Ve středu dne 9. srpna.

– Svěží větřík ze severu, v noci silný déšť. V jedenáct hodin nastal východní vítr, který nás hnál z přístavu na jih.

Popis ostrovů Ulitea, Otahy a Bolaboly

Ostrovky tyto jsou tak jmenovány domorodci a proto by nebylo rozumno, dáti jim jiná jména, ale ostrovky Huaheine, Tuibai a Maurua, protože leží pohromadě, jsem nazval „Ostrovky společenské“. Ostrovky Ulitea a Otaha leží těsně u sebe a jsou obklopeny korálovým úskalím, a tím jsou na nich utvořeny výborné přístavy. Ostrov Bolabola jest pozoruhodný vysokou horou, zakončenou dvěma vrcholy nestejně výše; tato hora jest tak kolmá, že se považuje za nepřístupnou. Ulitea a Otaha mají pahorkovitý útvar země, příjemný zelenou barvou a lesy.

Plodiny těchto ostrovů a zvyky domorodců jsou úplně podobny oněm z ostrova Jiřího, jenom chlebovník tu neroste tak hojně.

Obyvatelé jsou skoro pěknější barvy než na ostrově Jiřího, obzvláště ženy jsou hezčí a muži nejsou tak ku krádeži náchylní a jsou otevřenější povahy a volnější ve svém chování. Jediný rozdíl, který jsme pozorovali, pokud se náboženství tkne, byl v jejich chrámech, které jsou zcela jiné, než jaké jsme viděli na ostrově Jiřího. Zdejší chrámy byly veliké a jako rakev jen na jednom konci otevřené; spočívají na malých, dřevěných obloucích. Nad touto skříní jest ochranná střecha z palmové slámy a uvnitř leží oběti bohům přinesené, kusy šatstva, lidské kosti atd. Tato místa jsou posvátná. Domorodci uschovávají si lebku a čelist mrtvého; nevím však, týká-li se to přítele nebo nepřitele. Některé lebky byly totiž – jak jsme pozorovali – rozbité. Patrně jejich nositelé padli v boji, protože některé jejich zbraně jsou k poltění hlavy určeny. Jak jsme se dozvěděli, jest tam zvykem odříznouti spodní čelist nepříteli, ale myslím, že ne dříve, než je mrtev. Uchovávají je pak jako trofeje; někdy visí i v jejich domech.

Král z Bolaboly uchvátil poslední dobou vládu nad oběma ostrovky. Obyvatelstvo jest ve stavbě kanoí a loděk velmi vynalézavé a zdá se, že jest o ně starostlivé; aspoň mají na ně ochranné střechy a kolny.

V těchto loďkách veslují lidé po moři od ostrova k ostrovu na mnoho set mil. Ve dne jim slouží slunce za kompas a v noci měsíc.

Země, přiléhající k přístavům Oraotanne, patřila Tupiovi, kterého máme s sebou na lodi, který je – domorodcem Ulitey.

Pozoruhodné události v Jižním moři

V pondělí dne 14. srpna.

– Svěží větřík a pěkné počasí. O druhé hodině jsme viděli zemi na jihovýchodu, kterou Tupia nazývá ostrovem Ohetiroa; stáhli jsme trochu plachty a zastavili jsme se na celou noc; o 6. hodině ranní jsem dal docela stáhnouti plachty a pluli jsme pak k zemi ostrova, viděli jsme nějaké domorodce, ale nebylo jich mnoho. O 9. hodině jsem poslal na lodici poručíka Gora, Mr. Bankse a Tupiu, aby se pokusili o přistání k ostrovu a aby promluvili s domorodci, zdali by jim nemohli říci, jaké ostrovy leží na jih od nás, a také aby se poohlédli, je-li místo k zakotvení v zátoce, která se objevila našim zrakům.

O druhé hodině odpůldne vrátila se lodice zpět, aniž k ostrovu přistála, neboť to bylo pro příboj a skaliska nebezpečné. Domorodci jsou ozbrojeni a neukazovali ani přátelství, ani nepřátelství. Někteří připluli k lodici v kanoi, a když dostali hřeby a perly, nebyli tím spokojeni, myslíce, že mají právo na vše, co viděli v lodici; konečně byli tak dotěraví, že naši lidé, chtějíce se jich zbaviti, museli několikrát na postrach vystřeliti z ručnic; při tom byl náhodou jeden domorodec zasáhnout do hlavy. Střelba měla kýžený výsledek. Když se totiž lodice přiblížila ke břehu, tu několik domorodců se přebrodivo k ní a nabízeli nějaké maličkosti, které vyměnili za malé hřeby. Někteří projevíli přání, aby naši přistáli, ale byla to jenom lest, aby dostali do moci celý obsah lodice, proto se jim nestalo po vůli, neboť jsem dal rozkaz, aby se neodvažovali žádného nebez-

pečí. Obepluli jsme teď ostrov (který se nám nezdá výhodným); nenašli jsme u něho ani přístavu, ani bezpečného zakotvení, a proto myslím, že nebude dobrým přístavem ani pro nás, ani pro budoucí plavce. Ostrov má 13 mil v objemu a jest prostředně vysoký, nezdá se býti ani lidnatý, ani úrodný, jeho plodiny jsou skoro takové, jako ony jiných ostrovů, na kterých jsme byli, a právě tak i postava, barva, i šaty i zbraně domorodců jsou stejné, jenom že někteří nosí kusy plátna jako široké pásy, které se různí barvou a formou od těch, jež jsme dříve viděli. Jejich zbraně a vůbec vše, co mají na sobě, jest mnohem ozdobněji pracováno a dává najevo důkaz jejich vynalézavosti. Tupia pravil, že mají několik ostrovů ležících v různých směrech od tohoto a že tři dny plavby na severovýchod jest ostrov, jenž se jmenuje Manna, to jest ptačí ostrov, a že leží 4 dny plavby od ostrova Ulitea. Domnívám se, že najdu lehce polohu Manny. Od té chvíle, kdy jsme opustili Uliteu, toužil Tupia po tom, abychom se brali západním směrem, a ujišťuje nás, že uvidíme mnoho ostrovů, na většině jich prý byl sám; dle jeho popisu byly mezi nimi dva, objevené kapitánem Wallacem, a nazvané jím Boscawen a ostrov Keppelův; tyto neleží méně než 400 mil na západ od Ulitey. Povídá, že je tam asi 10–12 dní plavby a že jejich „Pahie“ (tj. velké lodi) plují rychleji než naše loď. To věřím, neboť ujedou 40 mil denně, ba i více.

Nejdále ležící ostrov k jihu, kde Tupia byl nebo něco o něm ví, leží 2 dny plavby od Ohetiroa a jmenuje se Mouton; Tupia nám řekl, že mu jeho otec jednou povídal, že byl ještě jeden ostrov na jih od tohoto; ale my ho nemohli nikde najít. Když jsme jeli na jih do studeného ponebí a do vzbouřeného moře, vepři, které jsme obdrželi v Ulitei, začali hynouti. Nemohli vydržeti poslední zimu a nechtěli ničeho žrát, nesnesli moře; také drůbež dostávala závrat' a s hlavou pod křídly seděla až pošla; zahynutí ostatně bylo osudem i mnohých z nás.

V pondělí dne 28. srpna.

– Svěží vítr a zamračeno, později deštivo. O desáté hodině zemřel Rearden, kormidelník. Jeho smrt byla zaviněna tím, že mu jiný kormidelník dal včera večer dobrosrdečně láhev rumu, kterou kormidelník najednou vypil. Byl poslední noci velmi opilý, ale protože to bylo obyčejně, když se napil kořalky, nedbal nikdo o to dostat ho do postele, kde byl dnes v bezvědomí nalezen.

V úterý dne 29. srpna.

– O páté hodině *jsem viděl vlasatici* na severu.

Ve středu 30. srpna.

– Viděl jsem *vlasatici* o 1. hodině ráno trochu nad obzorem na východě. Překročila poledník kolem půl čtvrté hodiny; její ohon tvořil úhel 42°.

V sobotu dne 2. září.

– Silné větry a déšť. O 4. hodině odpůldne jsme byli v 40° 22' šířky, a protože jsme neviděli ani nejmenší známky po nějaké zemi, obrátili jsme. Chtěl jsem vlastně za mírného větru jeti na jih tak dlouho, pokud by byl vál vítr ze západu, třeba že jsme neměli žádné naděje přijeti k nějaké zemi. Potom chtěl jsem se touž cestou vrátiti k severu; ale když byl vítr tak bouřlivý, upustil jsem od tohoto plánu.

V neděli dne 1. října.

– Malý vítr ve dne, mírný v noci. V 8 hodin ráno jsme měřili dno; 120 sáhů provazce. Viděl jsem ohromné houfy ptáků, nejvíce holubů; také jsem viděl spícího tuleně ve vodě. Tato zvířata drží své ploutve tak podivně a jinak, než jsem dříve viděl; domníváme se obyčejně, že tuleni nejdu daleko od mělčin nebo od země, ale těch několik, které jsme tu viděli, jsou patrně výjimkou. Ostatně

jsme se mohli domnívati, že nejsme daleko od země, protože jsme denně viděli plovoucí dříví.

V pondělí 2. října.

– Malý vítr. O třetí hodině jsem pustil na moře člun, aby hledali proud, ale nenašli ho, Viděl jsem několik mlunných ryb. Mr. Banks zastřelil albatrosa, jehožto křídla měřila osm stop. Také zastřelil dva ptáky, kachnám podobné, až na hlavu a zobák; jejich peří bylo temně hnědé.

Ve čtvrtek dne 5. října.

– Malý, mírný větřík. Viděli jsme ptáky čokoládové barvy s bílým peřím pod křídly, velikosti havranů. Mr. Gore řekl, že takových ptáků jest mnoho u přístavu Egmontu ve Faulklandu. Také jsme viděli velmi mnoho plískavic malých i velkých.

V sobotu dne 8. října.

– Mírné větry a jasně. Za svítání jsme viděli otevřenou zátoku, vítr byl severní; v zátoce jsme viděli některé kanoe, na břehu lidi a nějaké domy na zemi. Země na pobřeží jest pahorkovitá a v pozadí jsou vysoké hory.

Kapitola V. Prozkoumání severního ostrova Nový Zéland

V pondělí dne 9. října.

– Mírné větry a jasno. Zakotvili jsme v zátocce na severovýchodu před ústím malé říčky. Na to jsem jel na pevninu se společností několika lidí v lodici, a v jole jeli Mr. Banks a doktor Solander. Domorodci, jak nás spatřili, uprchli. Šli jsme k jejich chatám, zanechavše 4 lidi u joly na stráži. Jedva že jsme od nich odešli, tu vystoupili z lesa na druhém břehu říčky čtyři muži, kteří by jole byli dojista jízdu po proudu zamezili, kdyby mužstvo lodice je nebylo pozorovalo a na lidi v jole nebylo křičelo, aby jeli nahoru, což tito (jsouce domorodci pronásledováni) také učinili. Kormidelník z lodice, kterému obě lodice byly svěřeny, vida to, dal ze dvou ručnic přes jejich hlavy vystřeliti. Při prvním výstřelu se zarazili a ohlédli, ale druhého si už nevšímalí. Potom zazněl třetí výstřel, jenž zasáhl domorodce, který chtěl vrhnouti kopí do lodice. Tu zůstali ostatní tři nepohnutě po dvě minuty státi, a když se vzpamatovali, uprchli. Když jsme zaslechli střelbu, vrátili jsme se okamžitě zpět a jeli jsme ihned k naší lodi; tu jsme spatřili mrtvého domorodce. Ráno jsme viděli domorodce tam, kde jsme ho viděli včera večer; vstoupil jsem do člunu s ozbrojenými lidmi a přistál jsem na opačné straně říčky. Mr. Banks, doktor Solander a já vystoupili jsme sami na břeh. Volali jsme na domorodce v řeči ostrova Jiřího, ale oni nám odpověděli tím, že mávali kopími nad hlavou; vyrozuměli jsme, že tančí válečný tanec. Proto jsme odstoupili, až ozbrojení vojáci, kteří pluli za námi asi 200 kroků, přistáli. Šli jsme zase k říčce a vzali jsme Tupiu, pana Greena a doktora Monkhouse s sebou. Tupia je oslovil ve své řeči;

byli jsme příjemně překvapeni, že mu úplně rozuměli. Po krátké besedě plul jeden z nich k nám a za tímto asi 20–30. Obdarovali jsme každého z nich, ale nebyli s tím spokojeni; chtěli všechno, co jsme s sebou měli, jmenovitě naše zbraně, a činili několik pokusů nám je z rukou vyrvati. Tupia nás několikrát varoval, jakmile k nám přišli, abychom byli opatrní, že jejich smýšlení není přátelské. A to jsme brzy pozorovali, neboť jeden vytrhl panu Greenovi tesák a nechtěl ho vrátiti. To podnítilo ostatní k ještě větší drzosti, a když jsem viděl, že ještě více domorodců jim jde na pomoc, tu poručil jsem na toho, jenž vzal tesák, střeliti; byl raněn a brzy na to umřel. Ostatní se uchýlili ke skále uprostřed řeky. Viděl jsem, že s tímto lidem není pojednání; když pak jsem se přesvědčil, že voda v řece je slaná, poručil jsem odplouti, abychom na druhé straně výběžku pátrali po čerstvé vodě a možno-li některé domorodce překoupili, na palubu vzali a přátelským jednáním a dary získali si jejich přátelství.

V úterý dne 10. října.

– Plul jsem kolem cípu zátoky, ale nenalezl jsem místa k přistání pro silný příboj. Když jsem spatřil dva čluny, plující od moře, směřoval jsem k jednomu z nich, abych lidi z něho zajal, a přiblížil jsem se k nim dříve, než mne zpozorovali a Tupia jim mohl říci, aby se k nám přiblížili, že jim neublížíme. Místo toho ale se snažili uprchnouti, načež jsem jim dal vystřeliti jednu ručnici nad hlavou v tom domnění, že se nám buďto vzdají, nebo skočí do vody. Ale zklamal jsem se, neboť okamžitě se chopili zbraní a napadli nás. Tu jsem byl nucen dáti do nich střílet. Nešťastnou náhodou byli tři zastřeleni a jeden raněn; tři pak skočili do vody. Tyto jsme chytili a na palubu vzali, kde jsme je oblékli a co nejlívlněji se k nim chovali. K našemu podivu byli pojednou veselí a šťastní, jako by byli u svých přátel. Všichni tři jsou mladí, nejstarší je 20 let stár a nejmladší 12. Víím, že mne mnozí, kdož se dosud s takovými lidmi nesetkali, odsoudí za to, že jsem dal do nich střílet, sám si činím výčitky, že jsem neměl

práva chtít je zajmouti; a kdybych byl věděl, že budou něco mít proti tomu, nebyl bych se jim přiblížil; poněvadž se však zprotivili, nemohl jsem dáti sebe a své průvodčí zabít.

Zamýšlel jsem ráno vyplouti, vysadili jsme ony tři mladíky na břeh. Nechtěli nás opustiti a tvrdili, že padnou svým nepřátelům do rukou a že budou od nich zabiti a sněděni. Ale konečně šli dobrovolně a schovali se v křoví. Brzy na to jsme zpozorovali několik tlup domorodců, které nám šly naproti; vrátili jsme se přes řeku, a naši protivníci se shromáždili; byli všichni ozbrojeni a celkem jich bylo asi 150–200. Tupia začal s nimi vyjednávat a ti tři, kteří u nás byli, jim ukazovali, co od nás dostali a co potom na mrtvolu zastřeleného položili. Zdálo se, že je to přesvědčuje o našich mírumilovných úmyslech, neboť jeden z nich k nám přišel, zatímco ostatní se položili do písku. Každý jsme dali tomuto muži po dárku a tři domorodci, kteří s námi byli, mu dali také dárky, které od nás obdrželi a s kterými on po krátkém meškání se vrátil přes řeku. Uznal jsem za dobré vzít každého na palubu, abych předešel všem rozbrojům. S ostatními domorodci přišli k nám na palubu zase ti tři mladíci, nemohli jsme je zdržeti od návštěvy naší lodi; bylo to tím obtížnější, an člověk, který byl u nás v lodi, byl strýcem jednoho z nich.

Ve středu dne 11. října.

– Protože jsem chtěl ráno odplouti, vysadili jsme ony tři mladíky na břeh, a to – jak se zdálo – proti jejich vůli; viděli jsme je v lodce přejížděti řeku, na to šli s ostatními domorodci pryč. O šesté hodině jsme zvedli kotvy a vyjeli ze zátoky, kterou jsem pokřtil „Zátokou chudoby“, protože nám ničeho neposkytla, co jsme potřebovali. Mám úmysl jeti směrem tohoto pobřeží až k 40° nebo 41° a potom obrátiti, kdybychom ničeho nenašli, co by nás vábilo k další plavbě.

Ve čtvrtek dne 12. října.

– Mírné větry severozápadní a severní a stálé mírné počasí. Když jsme odpůldne následkem bezvětří stáli, připlulo několik kanoí k naší lodi, ale nepřiblížily se docela, pouze jedna, která připlula z jiné strany, a za ní potom se k nám přiblížily i ostatní úplně. Lidé té kanoe, která se přiblížila, slyšeli o nás od těch, kteří byli na naší lodi, a proto přišli bez váhání a beze strachu; chovali jsme se k nim vlídně a brzy začala výměna sukna z ostrova Jiřího mezi nimi a našimi lidmi. Dávali za sukno vesla, neboť neměli ničeho jiného, a podrželi si jedva vesla nejnutnější, aby se dostali na břeh. Ba majitelé jedné kanoe, když už vyměnili vesla, nabízeli i kanoi samu na výměnu. Po dvouhodinném pobytu nás opustili, ale nějak se stalo, že tři u nás v lodi zůstali a nikdo si pro ně nepřijel; a co bylo ještě podivnější, nemrzelo je to ani dost málo.

Po východu slunce připluly dvě kanoe k naší lodi, jedna z nich si přijela pro ony tři domorodce, kteří u nás byli přes noc, a teď byli rádi, že mají příležitost dostat se na břeh. Lidé, kteří v kanoích přijeli, byli nejprve poněkud plaší, ale ujištění těch, kteří byli u nás, že nejsme lidojedi, je vlákalo na loď. V poledne jsme viděli malý ostrov na jižní straně 3 míle od nás vzdálený. Tento ostrov jsem pojmenoval ostrov Portlandský, podle jeho podoby u Portlandu v anglickém kanálu.

V pátek 13. října.

– O jedné hodině jsem objevil zemi západně od Portlandu. Dovlékli jsme se k cípu Portlandu a zapadli na mělčinu. Přijely k nám 4 kanoe plné lidí; asi 80–90 domorodců zastavilo se pod zádí naší lodi, hrozíce nám neustále. Zkoušeli jsme vše, bychom si je naklonili k přátelství, ale ať jsme činili, co chtěli, nedocílili jsme ničeho. Nechtěli od nás ničeho přijmouti, ale zdálo se, že nás chtějí napadnouti. Abych tomu předešel a abych nemusel na ně střílet, dal jsem vypáliti trochu dále od nich kartáčové dělo a pomocí Tupia jsem jim svůj úmysl oznámil.

To mělo výsledek a žádný z nich se už neodvážil plouti k lodi. Brzy na to připluly 4 jiné loďky; na jedné z nich složili všechny zbraně, které měli, přijeli k nám tak blízko, že mohli od nás vzít všechno, co jsme jim dali. Myslím, že bychom je byli k tomu přiměli, aby šli na palubu, kdyby nebyli ti první zase začali nám vyhrožovati, což se lidem na té jedné lodi nelíbilo, takže hned potom všichni odpluli.

V neděli dne 15. října.

– Nalézali jsme se před jižním cípem zátoky a měli jsme mírný větřík. Nedošli jsme včera k tomuto místu před tmou, a tak jsme stáli celou noc za různého větru a konečně za bezvětří. Několik rybářských lodí k nám přijelo a domorodci prodali nám několik zapáchajících ryb; ale byli jsme rádi, že jsme mohli s nimi jakýmkoliv způsobem přijít do obchodního styku. Tito lidé se k nám chovali dobře, dokud nepřišel velký člun s 20 ozbrojenými lidmi. Brzy jsme viděli, že tento člun nemá ničeho na prodej, a když k nám směle připluli, dali jsme jim dva nebo tři kusy sukna, věc to, z které se nejvíce radovali. Jeden muž na tomto člunu měl na sobě černou kůži, podobnou kůži medvědí, kterou jsem si přál mít, abych se mohl přesvědčit, kdo byl jejím původním majitelem. Nabídl jsem mu za ni kus červeného sukna, které se mu, jak se zdálo, líbilo, takže hned sňal se sebe kůži, ale nechtěl nám ji dříve dát, dokud nedostal od nás sukno. Pak ale teprve nechtěl, odrazil člun a odplul s ostatními. Ale za krátkou dobu se vrátili na jednom člunu s rybami. Indiánský hoch, Tiata, sluha Tupiův, byl u okraje paluby a oni ho stáhli k sobě do člunu a snažili se s ním uprchnouti; to nás přimělo, abychom za nimi stříleli, což poskytlo hochovi příležitost skočit do moře, obrátili jsme k němu loď, spustili člun a vylovili ho zdravého. Dva nebo tři domorodci zaplatili tento odvážný pokus životem a bylo by bývalo ještě více obětí, kdybychom se nebyli báli, že zasáhneme hochu. To mě přimělo k tomu, abych tento bod země pojmenoval „mým Zlodějův dětí“. Tato země jest pozoruhodná dvěma bílými skalami, útesy stojícími blízko sebe a podobnými kupkám sena.

V pondělí dne 16. října.

– První a pozdější část dne svěží severní větríky; v noci proměnlivo a chvílemi bezvětrí. O druhé hodině odpůldne jsme jeli kolem malého, ale vysokého ostrova. Na tomto ostrově jsme viděli hodně domů a lidí. Domnívali jsme se, že to jsou rybáři, neboť ostrov byl úplně holý; také jsme viděli lidi na břehu u zátoky.

V úterý dne 17. října.

– Západní svěží větrík, v noci proměnlivo, bezvětrí. Nevida možnost přistání v nějakém přístavu, soudil jsem, že plavba na jih nám nebude pranic platnou k výzkumům, a že bude jenom ztrátou času, jenž bude lépe použit, když se uchýlíme na sever. S tímto úmyslem o 1 hodině odpůldne při svěžím větru od západu k severu jsem dal obrátiti. Brzo jsme mohli viděti zemi, rozprostírající se 10–12 mil na jihozápad. Výběžek hory čili vysoký bod země, kterou jsme měli po svém boku, jsem nazval „mysem Obratu“, neboť jsme zde obrátili. Země tato není ani přibližně tak lesnatá jako kolem zátoky Hawkeské, ale vyhlíží jako vysoké pomoří anglické.

Ve čtvrtek dne 19. října.

– Mírné větry. O půl páté hodině odpůldne jsme zakotvili a brzy na to přijela k nám od břehu kanoe s pěti lidmi. Přišli k nám na palubu ze strachu a trvali na tom, že zůstanou u nás celou noc; a skutečně se zdálo, že se jich jinak nezbudeme než násilím, k čemu jsem se ale nechtěl rozhodnouti: ale abychom jim zabránili, aby nám nevyvedli nějaký šibalský kousek, dal jsem vytáhnouti jejich kanoe. Dva z nich zdáli se býti pohlaváry, ostatní tři jejich sluhy. Jeden z pohlavárů zdál se býti otevřené a příjemné povahy; oba si všeho dobře všímali a byli za vše velmi vděčni, co jsme jim dali. Oni dva pohlaváři nechtěli s námi ani jísti, ani pít, ale ti tři jedli, co jsme jim dali. Přes to, že slyšeli od těch, kteří byli u nás před nimi, jak jsme s nimi zacházeli, bylo nám to přece jen divné, že měli k nám

takovou důvěru a že se nám dali úplně do moci, zvláště když jiní, s kterými jsme se zde v zátocě sešli, při každé příležitosti se chovali zcela jinak. O sedmé hodině ranní jsme vysadili indiány na jejich kanoe. Toutéž dobou se k nám hnali jiní od břehu, ale nedočkali jsme se jejich příchodu, nýbrž pluli jsme severně. V poledne bylo viděti nejseverněji zemi a jižní bod „Zálivu chudoby“.

V pátek dne 20. října.

– Svěží větrík z jihozápadu, v noci různé větry s deštěm; ráno svěží jihozápadní vítr. O třetí hodině ranní jsme dojeli k pobřeží; chtěli jsme prozkoumati dva zálivy tam se nalézající. Jižní nám byl nedostupný, ale v druhém jsme o 11. hodině zakotvili. Plujíce kolem pobřeží, viděli jsme několik vesnic, zemi vzdělanou a domorodce. K večeru přijelo několik kanoí k naší lodi a jeden domorodec přišel k nám na palubu, dali jsme mu nějaké maličkosti a propustili jsme ho. Zátoka, v níž jsme zakotvili, není tak výhodná, jak jsem předpokládal; ale poněvadž se domorodci zdáli býti mírumilovní, chtěl jsem se pokusiti o to požádati je o trochu vody a podívati se trochu na zemi, než bychom pluli dále na sever.

V sobotu dne 21. října.

– Dva starší pohlaváři přijeli k naší lodi; pozval jsem je na palubu a oni šli bez ostychu. Dal jsem každému 4 yardy plátna a po hřebíku; z plátna měli radost, ale hřebíky nezdály se míti u nich ceny. Tupia jim vyložil příčinu naší cesty sem a to, že jim nechceme ani ublížiti, ani je obtěžovati, budou-li se k nám chovati mírumilovně. Mezi 1. až 2. hodinou jsem vyjel s námořníky a ozbrojenými vojáky, abych se poohlédl po čerstvé vodě, oni dva pohlaváři jeli s námi; ale protože se dalo do deště, vrátili jsme se a ony dva pohlaváři jsme dali do jejich loďky a poslali je pryč. K večeru bylo pěkně, proto jsme přistáli k zemi a našli jsme dva potoky čerstvé vody; domorodci měli mírumilovný vzhled; proto jsem se rozhodl, že tu počkám ještě den

a udělám si zásoby vody a popřeji Mr. Banksovi příležitost, aby si doplnil svou sbírku rostlin zdejší květenou.

V neděli dne 22. října.

– Zamračeno. Po poledni připlulo několik domorodců k naší lodi a začali s námi obchodovati, naši lidé jim dali sukno z ostrova Jiřího, ale oni nám mohli nabídnouti jenom málo věcí. Několik jich přišlo na palubu, ukazoval jsem jim loď, což se jim líbilo. Tutéž vlídnost jsme pozorovali u lidí na břehu; chovali se vůbec, jak jsme si jen mohli přát, ale protože bylo zásobování vody velmi obtížné pro vysoký příboj, rozhodl jsem se, že přece opustím toto místo hned zítra ráno, a tak také jsme v 5 hodin zrána zvedli kotvy. Tato zátoka je domorodci zvaná Tegadoo. Na pevnině roste mnoho divokého celeru; koupili jsme si 10 až 15 liber sladkých bramborů. Mají jich tom mnoho, ale teď jsou vzácné kvůli časné době.

V pondělí dne 23. října.

– Zamračeno. O osmé hodině jsme měli zátoku Tegadoo na své pravé straně, přijelo k nám několik domorodců a sdělili nám, že v zátocě, poněkud na jih, které jsme dříve nemohli dostihnouti, jest čerstvá voda a snadná doprava; protože pak vál vítr proti nám a nebyli bychom ničeho získali jízdou kupředu, rozhodl jsem se tedy vjeti do zátoky, zásobiti se vodou a navázati styky s domorodci. Zakotvili jsme a já poslal dva čluny s ozbrojenými lidmi, aby vyzkoumali, kde jest voda. Vystoupil jsem na vrch, abych viděl krajinu, ale pro okolní vyšší vrchy viděl jsem velmi málo. Vrcholky hor a hřbety jejich jsou většinou holé, ale údolí jsou zalesněna a vzdělána. Našli jsme v lesích 20 druhů stromů, vzal jsem s sebou ukázky jich, protože nám byly většinou neznámé. V lesích je mnoho různého, krásného, nám neznámého ptactva.

V úterý dne 31. října.

– O půl jedné jsme kroužili kolem ostrova, o němž jsem se výše zmínil, a jež jsem pro jeho polohu nazval „Východní ostrov“. O 8. hodině jsme viděli na západě zemi. O 9. hodině přijelo k nám pět loděk, na kterých bylo 40 lidí ozbrojených; z této příčiny jsme soudili, že nepřišli s přátelským úmyslem, a poněvadž jsem byl tou dobou příliš zaměstnán, než abych mohl pozorovati jejich pohyby, rozkázal jsem, aby naši lidé vystřelili trochu dále od nich. To je trochu zmátlo, radili se, co by měli činiti. Potom jsem velel střeliti jim nad hlavy, a to je tak polekalo, že se necítili býti bezpečnými dříve, dokud nebyli na břehu. Nazvali jsme tento ostrov pro událost tuto „mysem Uprchlíků“.

Ve středu dne 1. listopadu.

– V 8 hodin jsme byli 3 míle od břehu; na západě 8 mil od nás viděli jsme ostrov. Pojmenoval jsem ho „Bílým ostrovem“, poněvadž se nám takovým zdá býti. O 5. hodině jsem dal napnouti plachty. O 8. hodině jsem viděl u břehu 40–50 kanoí. Některé připluly k lodi a domorodci, pobývše s námi nějakou dobu, prodali nám humry a 2 úhoře. Potom připluly zase jiné lodice a domorodci nám nechtěli za naše věci ničeho dáti, a konečně lidé z jedné lodice nám ukradli plátno a nechtěli nám je vrátiti, ať jsme činili, co chtěli. Vypálil jsem na ně ránu, potom druhou, hrozili nám vesly; vystřelil jsem třetí ránu a dali se na útěk, a my se dali na jihovýchod.

Ve čtvrtek dne 2. listopadu.

– Mírný větrík ze severozápadu a pěkné počasí. O 2. hodině jsem viděl pěkný, vysoko položený ostrov na západ od nás a o 5. hodině jsme viděli na západě více ostrovů a skalisek. O 7. hodině, těsně před prvním ostrovem, plula k nám veliká dvojitá kanoe plná lidí. Byla to první dvojitá kanoe, kterou jsme v těchto končinách viděli. Stála u naší lodi až do noci a pak nás opustila, ale dříve hodili po nás něko-

lika kameny. Pověděli nám jméno ostrova; jmenoval se Mawtohora. Je malý v objemu, ale vysoký. Na jižní straně jest přístav. Dvojitá kanoe, kterou jsme včera večer viděli, plula dnes za námi a zastavila se u naší lodi, domorodci mluvili přes hodinu s Tupiou a konečně nás zase kamovali. Vystřelili jsme na ně a oni odjeli. O půl 10. jsme pluli kolem plochého, nízkého ostrova, který nemá lesů, ale vzdělanou zemi a usedlosti, které jsou blízko moře a na straně k zemi jsou ohrazeny příkopy a ohradami; Tupia nám pravil, že to jsou pohřebiště a místa k uctívání bohů, ale já spíše myslím, že je to jakýsi druh pevnosti.

V pátek dne 3. listopadu.

– Svěží větřík ze severovýchodu. O 2. hodině jsme pluli kolem malého, vysokého ostrova.

V neděli dne 5. listopadu.

– Malý vítr ze severovýchodu a deštivo. O 1 hodině přijely k naší lodi 3 kanoe od pevniny, a když se nechali trochu obdivovati, vrhli po nás domorodci 2 kopí. Výstřel z ručnice je zahnal. Každá kanoe byla zhotovena z pně velkého stromu a byla beze vsí okrasy, mužstvo bylo skoro vždy úplně nahé. O druhé hodině jsme viděli velkou zátoku v zemi, ke které jsme pluli, majíce v úmyslu v ní zakotviti. Byli jsme provázeni několika lod'kami, které se u naší lodi i až do tmy zdržely, a než odpluly, měli domorodci k nám tolik slušnosti, že nám oznámili, že chtějí zítra ráno na nás útočiti; ale někteří nás navštívili už v noci, v domnění, že budeme všichni spáti; ale když se přesvědčili, že se klamali, odpluli zase. Chtěl jsem se zde proto zdržeti, že jsem doufal učiniti tu nějaké výzkumy, a pak jsem choval přání pozorovati tady průchod Merkuru, který bývá 9. t. m., a zde – je-li jasné počasí – je úplně zřejmý. Kdybychom měli štěstí toto pozorování zde učiniti, mohli bychom zeměpisnou délku tohoto místa přesně určit.

Mezi 5. až 6. hodinou ráno připlulo několik kanoí ze všech stran zátoky; bylo na nich asi 140–150 osob. Podle všeho bylo jejich prvním

úmyslem útočiti na nás, neboť byli všichni úplně ozbrojeni; ale nečinili tak, projížděli se asi 3 hodiny kolem nás, a po obchodování s námi zase odpluli; ale ne dříve, dokud jsme nevystřelili z ručnic a velkého děla; ne abychom jim ublížili, nýbrž abychom je poučili, jakými vládneme zbraněmi a jak bychom mohli pomstít každou urážku nám učiněnou. O 10. hodině se trochu vyjasnilo a já vyjel s dvěma čluny, abych se poohlédl v zátocě, kde bychom mohli lépe zakotvit. Objeli jsme dříve severní břeh, kde jsme se setkali s několika kanoemi. Jakmile nás ale poznali, ihned se stáhli zpět ku břehu a zvali nás, abychom je následovali, ale protože byli ozbrojeni, nechtělo se mně přijmouti jejich pozvání, ale když jsme s nimi z člunu chvíli obchodovali, odpluli jsme od nich do zátoky. Viděl jsem z vysoké hory opevněnou vesnici, ale mohl jsem vidět pouze část tohoto díla, a protože obmýšlím vidět všechno, nebudu ji teď popisovati. Když jsme si vyhlédli místo k zakotvení, vrátili jsme se na palubu.

Ve čtvrtek dne 8. listopadu.

– Proměnlivý vítr, jasno. Ráno připluli opět domorodci k naší lodi, ale jejich chování se k nám bylo jiné než včera a obchodovali jsme s nimi přátelsky. Dva přišli k nám na palubu, dal jsem každému kus anglického sukna a několik hřebů.

V pátek 9. listopadu.

– Proměnlivé větříky a jasno. V 8 hodin jsem šel s Mr. Greenem na břeh pozorovat průchod Merkuru. Měli jsme s sebou k tomu nástroje, a Mr. Green pozoroval oblohu sám. Já jsem pozoroval slunce, abych zjistil čas.

Pochod byl pozorován takto:

Mr. Green (odpůldne): vnitřní styk o 12. hodině 8' 58",
zevnější styk o 12. hodině: 9' 55".

Já (odpůldne): vnitřní styk o 12. hod. 8' 45", zevnější styk o 12. hodině 9' 43".

Šířka pozorována o poledni: 36° 48' 28" – střed toho a včerejší pozorování dalo nám 36° 48' 5 ½" jižně; šířka místa, kde se pozorování dalo, a variace kompasu byla shledána 11° 9' východně.

Mezitím, co jsme činili tato pozorování, připlulo k lodi 5 kanoí; 2 dlouhé a 3 malé; v jedné bylo 47 lidí, ale v ostatních méně. Byli nám úplně neznámí a podle všeho přišli s nepřátelským úmyslem, neboť byli ozbrojeni kopími, šípy a kameny; ale neútočili snad proto, že snad se dověděli od lidí v kanoích u břehu, kteří tam ryby lovíli, s jakými lidmi by jim bylo co činiti. Poručík Gore, který právě velel na lodi, poručil dáti do kanoje kus sukna na výměnu; ale jakmile domorodec měl sukno, nechtěl dáti ničeho, ale odrazil od lodi a hrozil vesly lidem na palubě. Tu vystřelil Mr. Gore po něm z ručnice, a jak mně bylo řečeno, zastřelil toho člověka, jenž měl jeho sukno; po tom brzy odpluli. Neschvaloval jsem jednání Mr. Gora; neboť se mně zdálo, že jest to příliš velký trest za podobné provinění.

V pátek dne 16. listopadu.

– Mírný vítr a proměnlivo. Dopoledne jsem plul se dvěma čluny, jsa doprovázen Mr. Banksem a ostatními pány, plul jsem do řeky, která se vlévá do zátoky, abych ji prozkoumal; nikdo z domorodců nepřišel dnes k nám na loď, z čehož soudíme, že bude špatné počasí.

V sobotu dne 17. listopadu.

– Svěží vítr ze severovýchodu a zamračeno, prší. Vrátil jsem se k 8. hodině na loď z řeky, kterou jsem projel asi 4–5 mil nahoru, a byl bych jel i dále, kdyby byla bývala pěkná pohoda. Přistál jsem na východní straně a šel jsem na kopce. Viděli jsme různé domorodce a pozorovali jsme kouř daleko na zemi, ale žádné známky

vzdělávané půdy ani zde, ani někde v okolí zátoky; domnívám se, že se domorodci živí pouze rybami a kořínky kapradí. Před ústím řeky nalézá se na východní straně vyvýšený bod nebo do řeky vybíhající poloostrov, na kterém se nalézají zbytky opevněného místa. Poloha jest taková, že by nejlepší inženýr nemohl ji lépe vyvoliti. Lidé na této straně zátoky nemají nyní žádné budovy k obývání, spí pod širým nebem, pod stromy a pod malými boudami. Zdá se, že na druhé straně jsou lidé na tom lépe, ale tam jsme nepřišli.

V neděli dne 18. listopadu.

– Silné větry a deštivo. Ráno jsem poslal na řeku pro ústřice a sám jsem jel ve velké lodici a v jole, jsa provázen Mr. Banksem a doktorem Solandrem, na severní stranu zátoky, abychom si prohlédli pevninu a opevněnou tamější vesnici. Přistáli jsme asi míli před ní a setkali se s obyvateli na cestě k ní, kteří nás dobromyslně a přátelsky doprovázeli k místu a všechno nám ukazovali, co tam bylo. Tato vesnice jest vystavěna na vysokém předhoří. Na některých místech jest úplně nepřístupnou, na jiném jen velmi těžko přístupná, kromě úzkého hřbetu, na kterém leží. Zde jest dvojitým příkopem a náspem obehnaná. Považuji celé toto místo za dobře volené, kde se mohla hrstka lidí hájiti před mnohem větším počtem obléhajících. Zdáli se býti připraveni na obléhání, neboť tam měli nahromaděny velké zásoby kořínků kapradí a sušených ryb. Podobných opevnění jsme viděli na malých ostrovech, skalách, hřbetech horských a na všech částech pobřeží, kromě toho opevněná města, která byla ještě nedobytnější. Z toho se dá souditi, že obyvatelstvo vedlo dlouhé a časté války a že je tomu odedávna zvyklé. Je to ku podivu, že tyto bojovní národové nemají šípy a luky; věci tyto jsou po celém světě známé a jejich užívání rozšířené.

V pondělí dne 19. listopadu.

– Svěží větřík ze severozápadu, jasno. Přivezli jsme dva čluny celeru a plnou lodici ústřic. V noci byl jihovýchodní vítr a deštivo.

Samuel Jones, námořník, byl ve vězení od minulé soboty, neboť se zdráhal jít na palubu, kam bylo všechno mužstvo svoláno, a potom nechtěl vykonati rozkaz důstojníka; dnes byl 12 ranami potrestán a zase do vězení odveden.

Dal jsem zdvihnouti kotvy při lehkém západním větříku a za jasného počasí vyjeli jsme ze zátoky směrem severovýchodním. Na některých místech pobřeží našli jsme železný prach, což jest důkazem, že není daleko vnitrozemí. Zdejší obyvatelé a ostatní domorodci neznají jeho cenu; dali přednost každé maličkosti, kterou jsme jim dali. Než jsme opustili tuto zátoku, dal jsem na jednom místě vyvěsiti anglické barvy a formálně zajal jsem ostrov tento ve jméno Jeho Veličenstva.

V úterý dne 20. listopadu.

– Východní vítr. O půl osmé večer, když jsme ujeli 7–8 mil od poledne, jsme zakotvili, nechtějíce jíti dále v temné noci a majíce zemi na obou stranách. Ráno jsme natáhli plachty a jeli jsme dále, brzy potom připluly k nám 3 velké kanoe a někteří lidé přišli k nám na palubu. Obdaroval jsem každého z nich a asi za hodinu odešli uspokojeni. Protože váł vítr přímo do zátoky a byl příboj, zakotvili jsme po nedlouhé plavbě. Ve dvě hodiny odpůldne se vrátily čluny, které jsem vyslal, aby našly lepší místo k zakotvení, s nepořízenou, a tak jsem se rozhodnul zůstati zde a vnitřek zátoky prozkoumati pouze na člunech; poněvadž pak se zátoka rozprostírá hodný kus dovnitř, považoval jsem to za příznivou příležitost vyzvědět něco o vnitřku země a jejích výrobcích.

Ve středu dne 21. listopadu.

– Mírné větry z jihovýchodu a pěkné počasí. Za svítání jsem vyjel ve velkém člunu a v lodici v průvodu Mr. Bankse, doktora Solandra a Tupia. Viděli jsme mnoho domorodců a přistáli jsme u jedné vesnice, jejížto obyvatelé nás uvítali s otevřenou náručí. Zdrželi jsme

se jenom krátkou dobu u nich a jeli jsme až dopoledne po řece vzhůru a shledali, že vzhled země jest stejný jako ostatních zemí; neshledali jsme také žádnou změnu v toku nebo v proudění řeky. Nalézali jsme se nyní 12–14 mil od jejího ústí. Příliv je tu tak silný jako v Temži pod mostem.

Svěží vítr a déšť, potom mírný vítr a pěkně. S odlivem jsme vypluli ve tři hodiny a pluli po řece dolů až do 8 hodin. Ráno jsme zase ve tři hodiny s odlivem vyjeli, a byvše přílivem donuceni, zakotvili jsme poznovu. Potom jsem jel s lodicí k západnímu pobřeží, nenašel jsem tam ani domorodců, ani ničeho pozoruhodného.

V pátek dne 24. listopadu.

– Svěží vítr a zamračeno, bouřka a déšť, vítr od severozápadu k jihozápadu. Prudká bouře nás nepřipustila k plavbě a tak jsme zakotvili v zátocce.

V pondělí dne 27. listopadu.

– Mírný větřík východní, jasné počasí. O 3. hodině jsme jeli kolem místa, jež jsem nazval „mys Brett“ k počtě Mr. Piercyho. Země tato jest značně vyšší než jakákoliv sousední část tohoto pobřeží. Na nejvyšším bodu tohoto mysu jest vysoký a široký kopec a severovýchodně, asi míli od mysu, jest malý, vysoký ostrov. Na jihozápadní straně jsme viděli několik vesnic, z kterých k nám přijelo několik velkých kanoí s domorodci, kteří ale nechtěli vésti s námi poctivě obchod, nýbrž podváděli nás, jak jen mohli.

Tito lidé činili dobrý dojem svým zevnějškem, neboť byli krásně rostlí, silní, vlasy jejich byly černé, nahoru vyčesané nebo podvázané se zatknutým do nich bílým peřím; v každé kanoi byli 2–3 pohlaváři a jejich oblek byl nejlepším, jaký jsme kdy zde viděli; byl lemován psí kůží a tak ladně složen, že se zamlouval očím. Jenom málokterý byl tetován v obličeji nebo malován, jak jsme to viděli na jihu. Asi 400–500 domorodců bylo buďto na naší palubě, nebo u lodi.

Domorodci ze dvou lodic nám prodali ryby, nazvané „Cavalys“, což nás přimělo k tomu, že jsme ostrov ten nazvali týmž jménem. Potom nás někteří z domorodců začali kamenovati a nepřestali, ani když jsme na ně vypálili ze dvou ručnic; proto jsem byl donucen dáti vystřeliti na ně z děla; pak teprve odjeli.

Ve středu 29. listopadu.

– Svěží větrík severovýchodní nám vál naproti až do 7 hodin ráno, rozhodl jsem se tedy zakotviti v zátoce, která leží západně od mysu Brettu.

Ve čtvrtek dne 30. listopadu.

– Dopoledne jsme měli západní větry s deštěm. Jedva jsme zakotvili, už tu přijelo asi 300–400 domorodců k naší lodi; několik jsme jich pustili na palubu a jednomu náčelníkovi jsem daroval kus šírového sukna a několik hřebů jsem rozdal ostatním. Mnozí z nich už byli dříve u naší lodi a byli už dobře s našimi střelnými zbraněmi obeznámeni a chovali se z počátku poctivě při obchodu s námi, ale potom se snažili odvléci nám z lodě lanová a nedali se odstrašiti ani výstřelem z ručnice, až když jeden z nich byl zasáhnut.

Když jsme se odebrali na hlubší místo, vyplul jsem v lodici a s jolou v průvodu Mr. Bankse a doktora Solandra, abychom si prohlédli ostrov. Jedva jsme přistáli ku břehu, tu vidíme, že všechny kanoe domorodců tam také směřovaly, a než jsme se ohlédli, byli jsme obklopeni 200–300 lidmi, ale vzdor tomu, že byli všichni ozbrojeni, přišli k nám porůznu a jednotlivě, takže jsme nemyslili, že by měli špatné úmysly; ale zklamali jsme se velice, neboť když jsme chtěli učiniti čáru v písku mezi námi a nimi, tu začali tančiti válečný tanec a ihned se někteří snažili zmocniti se dvou našich člunů. A když jim v tom bylo zabráněno, chtěli se na nás vrhnouti a tu jsem vystřelil z ručnice drobný náboj na jednoho z nejpřednějších a Mr. Banks a ostatní dva muži stříleli také ihned za mnou. To je

přimělo na krátkou dobu k ústupu, ale za malý okamžik je volal náčelník k útoku. Když to doktor Solander viděl, střelil po něm, což ho přimělo k útěku a domorodce k ústupu. Pokusili se potom ještě několikrát, ale scházal jim pouze někdo, kdo by je vedl. V těchto šarvátkách byli pouze dva ranění náboji. Potom jsme se odebrali na jiný díl ostrova, kde k nám někteří domorodci přišli, ale byli už mírní jako beránci.

Prohlédli jsme si zátoku z ostrova a naložili jsme na čluny celer.

Místo, kde jsme zakotvili, nalézá se v písčitém úzkém zálivu, kde jsou dva malé proudy sladké vody a dosti dříví na palivo. Lidé, jež jsme tu viděli, chovali se k nám přátelsky.

V pondělí dne 4. prosince.

– Pěkné počasí. Odpůldne jsem přistál s Mr. Banksem a doktorem Solandrem k jednomu z ostrovů na sever od naší lodi. Tento ostrov má 3 míle v objemu a má asi 40 až 50 akrů vzdělané země. Má několik pramenů výborné vody a zdá se býti hojně zalidněn.

V neděli dne 10. prosince.

– Západní vítr a jasno. Zde tvoří pobřeží velkou otevřenou zátoku, ale neposkytuje žádné výhody, které by lákaly k zakotvení v ní, neboť není pustějšího místa nežli kolem ní, nazval jsem ji také „písčitou zátokou“. Leč i tato pustina jest obydlena.

Ve čtvrtek dne 14. prosince.

– Silné západní větry s deštěm. O půl třetí odpůldne jsme zakotvili. Viděli jsme ostrov na jihozápadu.

V pondělí dne 25. prosince.

– Mírný vítr z jihovýchodu. Viděli jsme malý ostrov, který jsme měli za ostrov „Tříkrálový“, Tasmanem objevený; jest tu několik malých ostrovů na jihozápadní straně.

Ve čtvrtek dne 28. prosince.

– Nastalo bouřlivé počasí a vítr vzrostl na skutečný orkán s deštěm; moře bylo vzdmuté.

V sobotu 30. prosince.

– Jihozápadní vítr. O šesté hodině jsme viděli zemi 6 mil na severovýchod a myslíme, že je to Cap Maria Van Dieman, jak ji Tasman pojmenoval.

V pondělí dne 1. ledna.

– Svěží větríky jihozápadní. O 7. hodině jsme zakotvili na západě tři míle od břehu. Myslím, že je to trochu podivné, že jsme ve 3 nedělích urazili pouze 10 mil na západ a za pět neděl 50 mil, neboť je tomu tak dlouho, co jsme pluli kolem mysu Brettu; ale také to jest neuvěřitelné, že uprostřed léta a v šířce 35° na jihu může býti takový víchř, jaký jsme měli a jakého jsem (pokud se síly a vytrvalosti týče) dosud nezažil. Na štěstí jsme byli tou dobou hodně daleko od břehu, jinak to mohlo s námi skončiti osudně.

Ve čtvrtek dne 4. ledna.

– Vítr jihozápadní. Chtěl jsem si prohlédnouti pobřeží, a proto jsme pluli po větru až k 7. hodině večerní; na jih jest tato země mírně vysoká a činí dojem nanejvýš smutný a nehostinný. Nic není viděti než dlouhé pískové pahorky, zeleně jest tam poskrovnu a vysoké moře, jsouc hnáno západními větry k pobřeží, činí je velmi nebezpečným.

Ve středu 10. ledna.

– Vítr severovýchodní a severní. Pluli jsme směrem jihovýchodním až k osmé hodině večerní.

Ve čtvrtek 11. ledna.

– Nejjižněji položená země byla hora, jež se podobala vrcholu Teneriffa.

V sobotu 13. ledna.

– Vítr proměnlivý. O 7. hodině jsme byli vzdáleni od břehu 2–3 míle a hora s vrcholkem ležela na východ. Když se setmělo, viděli jsme oheň na břehu, bezpečné to znamení, že jest země tato obývána. Nazval jsem ji horou Egmontovou na počest earla z Egmontu. Pobřeží pod úpatím hory tvoří veliké předhoří, které jsem pojmenoval mysem Egmontovým. Na severovýchod od tohoto mysu jsou dva malé ostrovy. Konec zátoky, ve které se nyní nalzáme, nemůžeme viděti, ač jest jasné počasí.

V pondělí 15. ledna.

– Vítr západní a severozápadní. Mezi ostrovem a mysem Egmontovým jest velmi široká a hluboká zátoka. Viděli jsme dvakráte zcela blízko u lodi mořského lva, jehožto hlava se úplně podobala hlavě samce, popsaného lordem Ansonem. Také jsme viděli kanoe s domorodci plouti přes zátoku, a vesnici umístěnou na bodu vzdáleném 7–8 mil od výběžku ostrova.

Kapitola VI.

Prozkoumání jižního ostrova Nového Zélandu

V pondělí 16. ledna.

– Proměnlivý vítr a jasné, ustálené počasí.

O 1. hodině odpůldne jsme pluli těsně kolem jihozápadního cípu ostrova, na kterém stála vesnice, o níž jsem se výše zmínil, a všichni její obyvatelé byli ozbrojeni. O druhé hodině jsme zakotvili v chráněném zálivu. Mezitím připlulo k nám několik domorodců v loďkách a začali hned házeti na nás kameny, potom se dali do rozmluvy s Tupiou. Někteří vstoupili k nám na palubu, ale nezdrželi se tam dlouho. Našli jsme pramen výtečné sladké vody; ostrov jest úplně zalesněn. Měli jsme s sebou síť, zatáhli jsme několikrát a nalovili 300 liber ryb různého druhu, které byly mužstvu rovným dílem rozděleny. Domorodci nám vyprávěli dnes ráno, že dosud zde neviděli takové lodi, jako jest naše. Z toho vysvítá, že nevědí ničeho o zdejším pobytu Tasmanově; domnívám se však, že Murthererova zátoka, kde on kotvil, není odtud daleko.

Ve středu 17. ledna.

– Jasno a pěkné počasí. Několik nás plulo na velké lodici do jiné nedaleké zátoky, na cestě tam jsme viděli plovoucí mrtvolu ženy, podle vzhledu asi nedávno zemřelé. Jakmile jsme přistáli, setkali jsme se s třemi domorodci, kteří nedlouho před tím si libovali na lidském mase, neboť jsem od nich obdržel kost z ramene buďto muže, nebo ženy, která byla ještě čerstvá a z níž bylo maso nedávno odstraněno. Vyprávěli nám, že maso snědli a dali nám znameními na srozuměnou, že před několika dny zabili a snědli

lodní posádku cizinců nebo nepřátel. Myslím, že je jim každý cizinec nepřítelem.

V sobotu 20. ledna.

– Jižní vítr a pěkné počasí. Někteří domorodci přivezli 4 lebky mužů, které nedávno zabili; vlasy a kůže byly dosud na nich. Mr. Banks si koupil jednu; více jich nechtěli prodati.

V pondělí dne 22. ledna.

– Jižní vítr, zamračeno. Zakotvili jsme v poledne na jihovýchodní straně, chtěl jsem vystoupiti na některý pahorek, abych odtamtud přehlédl zátoku.

V úterý 23. ledna.

– Jižní vítr. Vystoupil jsem na jeden pahorek, ale vyhlídku mně zastiňovaly vyšší pahorky, na které jsem nemohl vystoupiti pro neprostupné lesy, byl jsem však dosti odškodněn za tento výstup, neboť jsem shora viděl, jak se domnívám, průchod z moře východního do moře západního; trochu na východ od vchodu do zátoky, kde nyní kotvíme. Na této své cestě jsme viděli několik starých opuštěných vesnic se slušnými obydlími a jednu obydlanou.

Ve středu 24. ledna.

– Jižní vítr, zamračeno. Dopoledne jsme navštívili zmíněnou už vesnici; domorodci nás přijali přátelsky a všechno nám ve vesnici ukázali. Našli jsme tam několik lidských kostí, řekli nám, že maso z nich snědli.

V pátek 26. ledna.

– Svěží vítr a pěkné počasí. Dopoledne jsem si vyjel do zátoky v průvodu Mr. Bankse a doktora Solandra. Vystoupili jsme po přistání na vysoký pahorek, odkud jsme měli volný rozhled na výše

zmíněný průchod a zemi protějščího břehu, která se zdála býti pouze 4 míle od nás vzdálena; ale protože bylo mlhavo, neviděli jsme daleko na jihovýchod. Rozhodnul jsem se, až pojedeme dále mořem, že vyhledám tento mořský průchod. Na vrcholu pahorku jsme našli hromadu kamenů; vystavěli jsme z nich pyramidu a vložili do ní několik koulí z ručnic a několik nábojů, perlí a co jsme ještě měli u sebe; mohlo nám to býti svědectvím, že jsme tu byli. Potom jsme sestoupili a našli dole Tupiu s několika domorodci. Tupia nás vždy doprovází na každém výletu a jest nám neskonale užitečným.

V pondělí 29. ledna.

– Deštivé počasí. Časně z rána přišel k nám stařec, který nás už několikrát navštívil, a řekl nám, že se z jedné naší lodi střílelo a že byli dva domorodci raněni, jeden že už ranám podlehl. To se stalo před týdnem a nevěděl jsem o tom ničeho; tenkrát mistr a pět důstojníků si vzalo dovolení k lovu ryb, a když byli domorodci napadeni, stříleli na ně a poranili dva, z nichž jeden prý už umřel; ale toto poslední bylo brzy na to jiným domorodcem popřeno. Tohoto rána jsem jel k ústí zátoky a přistál jsem na západní straně a měl jsem z vrcholku hodně vysokého pahorku výhled na pobřeží k severozápadu. Nejdálší zemí, kterou jsem mohl viděti v této končině, byl ostrov asi 10 mil dlouhý a ležící blízko ramena. Mezi tímto ostrovem a místem, kde jsem se nalézal, leží několik jiných ostrovů těsně u pobřeží, které tvoří několik zátok, které – jak se zdá – jsou bezpečnými přístavy pro loďstvo.

V úterý 30. ledna.

– Severozápadní vítr, pěkné počasí. Poslal jsem mužstvo na jeden z ostrovů pro zásobu celeru k snídani. Mezitím, co naši lidé u několika prázdných obydlí celer trhali, přistálo asi 20 domorodců, mužů, žen a dětí, k ostrovu. Nevystoupili dříve z loďek, dokud se asi 6 žen nesedlo dohromady; tyto pak se řezaly do nohou a na rukou

a v obličejích buďto mušlemi nebo jaspisem. Jak naši lidé srozuměli, činily tak proto, že jejich muži byli nedávno zabiti a snědeni. Muži začali bez bázně opravovat obydlí.

Ve středu 31. ledna.

– Slabý vítr, proměnlivý. Odpoledne opatřili tesaři dva sloupy nápísem jména lodi, měsíce a roku; jeden sloup byl postaven k vodě a byl opatřen vlajkou Unie. Druhý jsem dal postavit na ostrově Motu-ouru na nejvyšším bodu ostrova a vztyčiti na něm vlajku Unie, a nazval jsem místo toto „úžina královny Charloty“ a obsadil jsem je úředně i sousední zemi ve jménu Jeho Veličenstva. Potom jsme pili na zdraví Jeho Veličenstva láhev vína a prázdnou láhev jsem daroval jednomu starci, který nás provázel na pahorek, měl z láhve velkou radost.

Ve čtvrtek dne 1. února.

– Učinil jsem si zde zásoby dříví a vody.

V sobotu 3. února.

– Severní vítr. V poledne jsme se rozloučili s domorodci.

V úterý dne 6. února.

– O 2. hodině odpůldne jsme zvedli kotvy a natáhli plachty, ale protože nebyl dosti silný vítr, zakotvili jsme opětně blíže Motu-ouru. Stařec vida, že natahujeme plachty, přišel k nám na palubu rozloučit se s námi. Za řeči s Tupiou ptal se ho tento, zda buďto on, nebo jeho předci viděli v těchto vodách loď podobnou naší. Odpověděl záporně, ale řekl, že jeho předkové mu vyprávěli, že tu byla jednou malá loď z daleké země se 4 lidmi, kteří byli při přistání zabiti. Na otázku, kde ta daleká země leží, ukázal na sever a tvrdil, že by se muselo jeti mnoho dní, než by se tam přijelo.

Ve středu dne 7. února.

– Odpůldne byl svěží vítr severní, který nás zároveň s přílivem vehnal zakrátko do nejužší části průchodu, na to jsme směřovali k nejjížnější zemi. Nad ní se zvedala vysoká hora, jejížto vrchol byl pokryt sněhem. Nejužší část průchodu, který jsme minuli, leží mezi mysem Koamaroo a mysem Teerawhitte; vzdálenost jednoho mysu od druhého obnáší 4–5 mil. A přes sílu příboje, který jest teď znám, není velké nebezpečí při plavbě; pokud mohu souditi, myslím, že severovýchodní břeh jest bezpečnější.

Ve čtvrtek 8. února.

– Svěží vítr severovýchodní. Ve 3 hodiny jsme dostihli jižní země, kterou jsme v poledne viděli a kterou jsem nazval mysem Campbellovým; mys ten zároveň s mysem Pallisserovým tvoří jižní vjezd do průplavu. Odtamtud jsme pluli podél pobřeží u jihozápadu až do 8. hodiny. Ale za půl hodiny nastal jihozápadní vítr a my zakotvili. Příčinou k zakotvení bylo mínění několika důstojníků, že Aeheinomouve není ostrovem, že se země také může rozprostírat k jihovýchodu od bodu mezi mysem Turnagainem a mysem Palliserem; mezi těmito byl prostor 12–13 mil. Když jsem poprvé tento průliv objevil, díval jsem se daleko po moři a mám několik svědků pro své tvrzení, že je to ostrov; přece jen jsem se odhodlal, abych každou pochybnost v této důležité věci odstranil, použití pohybu větru a směřovati celou noc k severovýchodu. V 9 hodin jsme byli u mysu Pallisserova, kde jsme shledali, že země směřuje k severovýchodu směrem k mysu Turnagainu.

V pátek 9. února.

– Jižní vítr a zamračeno. Pluli jsme podél břehu do 11. hodin dopoledne směrem severovýchodním; tu se vyjasnilo a my viděli mys Turnagain na severovýchodu 7 mil od nás. Zavolal jsem důstojníky

na palubu a ptal se jich, uznávají-li tuto zemi za ostrov, přisvědčili mně; pak jsme se dali východním směrem.

V pondělí 12. února.

– Odpůldne nás hnal svěží vítr ze severovýchodu podél mysu Pallisserova, a protože byl vzduch čistý, prohlédl jsem si celý mys, jenž jest dosti vysoký, takže ho lze viděti na vzdálenost 12–14 mil.

V pátek 16. února.

– Odpůldne jsme měli severovýchodní vítr, ale my směřovali k západu, k zemi, jež byla od nás 8 mil vzdálena.

V sobotu 17. února.

– Při východu slunce za jasného počasí jsme určitě poznali, že země, ku které jsme včera směřovali, jest ostrov, pojmenoval jsem ho po Mr. Banksovi; jest vzdálen od pobřeží Tovy Poenamou.

V pondělí 19. února.

– Mírný vítr severozápadní. V 10 hodin jsme spatřili zemi, táhnoucí se od jihozápadu k severozápadu.

Ve čtvrtek 22. února.

– Vítr jihovýchodní, zamračeno. Mnoho mořských ptáků a severních velryb se objevilo u naší lodi.

V pátek dne 23. února.

– Jižní vítr, zamračeno. Při západu slunce se vyjasnilo a my viděli vysokou horu na severozápadu a zároveň jsme viděli zřetelněji než kdykoliv zemi, táhnoucí se od severu k jihozápadu, její vnitřek zdá se býti pahorkovitý a vysoký. Nemůžeme dosud tvrditi, souvisí-li tato země nebo tvoří-li část té země, kterou jsme opustili; podle zpráv domorodců z „průlivu královny Charloty“ by tomu tak nebylo,

neboť jinak by to bylo bývalo nemožné, abychom byli pluli 4 dny kolem ní. Také se zdá, že horstvo uvnitř a průlivy na pobřeží dokazují, že jest tato země rozsáhlejší než ona, o níž povídali, že leží jižně.

V sobotu 24. února.

– Klidně až do 6 hodin odpoledne. V 8 hodin ráno jsme viděli zemi, prostírající se od jihozápadu k jihu, a pluli jsme přímo k ní.

V neděli dne 25. února.

– Odpoledne jsme pluli od jihozápadu k jihu, majíce po boku zemi a jsouce hnáni severním větrem. Ačkoliv jsme pluli nedaleko země, bylo tak mlhavo, že jsme nemohli ničeho jiného na zemi rozeznati, než že s ní souběžně a nedaleko od ní se táhne řetěz dosti vysokých hor, které se končily předhořím na jihu. Tento bod země jsem nazval mysem Sanarovým k počtě Sira Charlesa. Na severu od mysu tvoří břeh 3 zátoky, které se zdají býti výhodné k zakotvení, a chrání před jihozápadními, západními a severozápadními větry. Protože jsme byli blízko břehu, chtěli jsme si důkladně prohlédnouti pobřeží; je mírně vysoké, plno zalesněných pahorků, ale neviděli jsme nejmenší stopy po obyvatelích.

V pátek dne 5. března.

– Vítr severní. O půl jedné odpůldne jsem viděl na západě zemi; před setměním byli jsme od ní na 3 míle.

V úterý 6. března.

– Odpůldne jižní vítr a mlhavo až do 3 hodin, kdy se vyjasnilo; viděli jsme zemi táhnoucí se od severovýchodu k severu a severozápadu a brzy na to jsme viděli nízkou zemi jako ostrov na západě a jihu.

V pátek dne 9. března.

– Severní vítr a jasné počasí. Celou noc jsme kotvili na jihozápadě a ráno jsme objevili pod závětrnou stranou skaliska, o která se moře mocně lámalo. Tato skaliska nejsou zde jediným nebezpečím, neboť asi 3 míle severně odtud jsou druhá skaliska, na kterých se moře vysoko vzdouvá. Protože jsme dnes v noci jeli kolem těchto skalisek a druhá jsme ve dne těsně na naší závětrné straně viděli, měli jsme patrně velké štěstí při své plavbě. Nazval jsem skaliska tato „*Pastí*“, neboť mají takovou polohu, jako by chtěla cizince lákati v záhubu. Spatřili jsme zemi, která činí dojem ostrova táhnoucího se od severovýchodu k severozápadu asi 5 mil od břehu. Tato země jest mírně vyvýšená a zdá se býti pustou, ani jediného stromu není na ní viděti, jenom nějaké křoví. Viděli jsme tam bílé skvrny, na kterých se slunce silně odráželo, a jež jsem považoval za mramor, jakož jsme to viděli zde na mnohých místech, obzvláště na severu.

V sobotu dne 10. března.

– Severozápadní vítr. Při západu slunce jsme viděli nejjižnější bod, který jsem později pojmenoval „*Jižním mysem*“. Je to malý ostrov a domnívám se, že jest to nejjižnější země a že bychom ji mohli od západu objeti.

V neděli dne 11. března.

– Západní a severozápadní vítr, jasno. O druhé hodině odpolední jsme viděli zemi 5 mil vzdálenou. Za dvě hodiny jsme ji viděli zepředu, potom jsme zakotvili. Země tato má drsný vzhled, má mnoho vysokých a příkrých hor se sněhovými poli. A přece není úplně neplodná; viděli jsme lesy nejen v údolích, ale i na horách; ale ani známky po obyvatelích.

Ve středu dne 14. března.

– Odpůldne vál jižní vítr s deštěm. O 2. hodině se vyjasnilo nad zemí, která se nám zdála býti vysokou a hornatou. V půl třetí jsem poručil plouti do jedné zátoky, chtěje tam zakotviti, ale rozmyslil jsem se, neboť byla příliš daleko. Zátoku tuto jsem pojmenoval „Zátokou šerou“. Její severní cíp jest pamětihodný 5 vysokými špičatými skalami, jež mají podobu 4 prstů a palce ruky, a proto jsem místo to pojmenoval „Vrchol pěti prstů“. Země tohoto bodu jest také pamětihodnou, že byla pouze plochou zemí vedle těchto skal a prostírá se dvě míle na sever. Jest slušně vysoká, zalesněná a má tvar ostrova, na pohled jest velmi nepodobna zemi za ní, která není ničím jiným než holým, skalnatým horstvem. Krátce před polednem jsme jeli kolem malé úzké prorvy zemské, která se zdála míti těsně uzavřený přístav. Vrcholky hor byly pokryty sněhem, který – jak se zdálo – nedávno padal; a není divu, neboť jsme měli poslední dva dny velmi chladno. Země na obou stranách příjezdu do přístavu stoupá skoro kolmo od moře do značné výše, a to bylo příčinou, že jsem nevjel do této zátoky s lodí. Bylo by to bývalo bláhové, vjeti na místo, odkud bychom mohli vyplouti jenom pomocí větru, který – jak jsme poslední dobou pozorovali – vál pouze jeden den za měsíc.

V neděli dne 18. března.

– Vítr jihozápadní. Hory i údolí jsou pokryty sněhem, který padal včera odpůldne a v noci; u nás na moři přšelo; máme nyní citelnou zimu.

V pátek dne 23. března.

– Jižní vítr. V poledne jsme viděli zemi na nejvýchodnějším bodu; nazval jsem ji „Skalnatý Bod“. Když jsem nyní skoro celé severozápadní pobřeží obeplul, jest na čase, abych popsals vzhled země, jak se nám v různých dobách jevil. Mám důvod se domnívati, že onen hřbet skalní se táhne skoro po celé délce ostrova. Země

blízko břehu kolem Západního mysu jest spíše nízká, zvedá se ale ponenáhlu, stoupajíc až k úpatí pohoří, a jest z větší části zalesněna. Od „Bodu pěti prstů“ dolů až k 44° 20' šířky zvedá se úzký hřbet skalní bezprostředně z moře a jest také zalesněn. Těsně za těmito pahorky nalézá se řetěz skal. Jest úžasně vysoký a zdá se býti pouze skalnatý s velkými sněžnými poli, na nichž snad od stvoření světa leží sníh. Hory leží tak těsně vedle sebe, že není mezi nimi místa pro údolí. Od 44° 20' až k 42° 8' vstupují tyto hory trochu zpět do území. Země mezi nimi a mořem tvoří zalesněné pahorky a údolí různé velikosti a zdá se býti úrodná. Od posledně zmíněné šířky až k mysu Farewell, jak jsem ho později pojmenoval, není země ničím pamětihodná; stoupá pahorkovitě přímo z moře a je zalesněna. Co jsme byli na této části pobřeží, nastala taková mlha, že jsme mohli z vnitrozemí jen málo viděti; ale proto přece jsme čas od času viděli vrcholky hor vynikati nad mlhu, což mně dosvědčovalo, že části ostrova jsou vysoké a hornaté a že se táhne horský řetěz z jednoho konce ostrova na druhý.

V sobotu 24. března.

– Vítr jihozápadní. Při svítání jsme viděli zemi, dosahující od hořejšího bodu k jihovýchodu tak daleko, kam jen oko může dohlédnouti.

V pondělí dne 26. března.

– O třetí hodině váł severní vítr a my pluli k jihovýchodu s plnými plachtami až do tmy. Ráno jsme viděli zemi na jihovýchodu a ostrov, ležící blízko u ní na jihovýchod; jak se domnívám, je to týž, který jsem viděl před vchodem do „průlivu královny Charloty“.

V úterý dne 27. března.

– Západní vítr a dešť. Když jsme nyní objeli celou zemi, jest na čase mysliti na návrat, ale dříve musíme si doplniti zásoby vody,

jmenovitě když vím, že mezi ostrovem a „průlivem královny Charloty“ se nalézají zátoka příhodná k zakotvení a dobrá voda. Odpoledne jsme objeli ostrov a vjeli jsme do zátoky.

Ve středu 28. března.

– Západní vítr a déšť. Opatřili jsme se vodou a dřívím a také hojně ryb jsme nalovili.

V pátek 30. března.

– Jihovýchodní vítr. Vyjel jsem si ve velké lodici, abych si prohlédl zátoku a učinil si náčrt její polohy. Poplujeme teď na západ, až se dostaneme na východní pobřeží Nového Hollandu, potom se budeme držeti toho pobřeží na sever nebo kam nás vůbec povede, až dosáhneme jejího nejsevernějšího konce, a kdyby se nám to nezdařilo, pak učiníme pokus plouti zeměmi a ostrovy Quirosem objevenými.

S tímto plánem jsme ráno natáhli plachty a vypluli do moře, majíce příznivý vítr a jasné počasí. Zátoku, kterou jsme opustili, jsem nazval „Zátokou admirálskou“.

Nežli opustím navždy tuto zemi, chci krátce popsati její krajinu, obyvatel, její způsoby, obyčeje atd.

Několik poznámek o Novém Zélandu

Část východního pobřeží této krajiny byla prvně objevena Tasmanem v roce 1642 a nazvána Novým Zélandem; on zde nikdy nezakotvil, neboť byl postrašen tím, že domorodci zabili 4 jeho lidí na prvním místě, kde zakotvil.

Tato země byla do nynější doby považována za jižní pevninu; pozůstává ze dvou velkých ostrovů, rozdělených průlivem 5 mil širokým. Severní ostrov nazývají domorodci Aeheinomouve a jižní

Tovy Poenam. Tento, podle údajů domorodců z „průlivu královny Charlotty“, sestává ze dvou ostrovů, jeden z nich jsme mohli v několika dnech obepnout. Myslím, že nevědí více o své zemi, než co mají na očích.

Tovy Poenam jest z větší části hornatou a dle všech známek neúrodnou zemí. Obyvatelé „průlivu královny Charlotty“, lidé, kteří k nám ze sněžné hory přišli, a těch 5 lidí, jež jsme viděli na jihozápadní straně mysu Sandersa, bylo vše, co jsme z obyvatelstva viděli. Naproti tomu jest větší část pobřeží Aeheimouve až na jihozápadní stranu hojně obydlena. Kdyby byla tato země pracovitým lidem obývána, měli by nejen všechno, čeho k živobytí je třeba, ale žili by i v hojnosti. Moře a zátoky skýtají výtečné druhy ryb. Vodního ptactva tu sice není mnoho a ptactva zemského také ne. Také nemá země divoká a krotká větší zvířata kromě psů a krys. Oni jsou krotcí a žijí s lidmi, kteří je krmí na zabití, a těchto pak je tu málo. Domorodci provozují také někdy lov na velryby, neboť nosí na prsou ozdobu ze zubů velryby. Neviděli jsme ale u nich žádných nástrojů k lovení velryb.

Kdyby mělo někdy dojít k osídlení této země, byla by nejlepším místem pro první založení kolonie buďto řeka, kterou nazýváme „Temže“, nebo záliv ostrova. Jak jsem mohl prozkoumat smýšlení domorodců, myslím, že by nebylo obtížno cizincům založiti v této zemi osadu. Zdá se, že jsou mezi sebou tak rozdvojeni, že by se k nějakému odboji nespojili.

Domorodci této země jsou silní, krásně rostlí, živé povahy, spíše většího vzrůstu (obzvláště muži), jsou temně hnědí, mají černé vlasy, sporé vousy a bílé zuby. Těší se dobrému zdraví a dožijí se vysokého věku.

Figury, kterých při tetování upotřebují, jsou kresleny s vkusem a soudností a jsou spirálami dohromady spojeny.

Ženy mají jemný hlas, tím se od mužů rozeznávají. Vykonnávají domácí práce a hotovení šatů; těžkou prací jako stavění loděk, domů a vzdělávání půdy obstarávají muži.

Staří lidé požívají u mladých velké úcty; v mnohých případech rozhodují sami. Když nás domorodci přijeli někdy navštívit, měli vždy v každé kanoí alespoň jednoho starce. V některé byli 2–3, uváděli vždy ostatní, byli lépe oblečeni a ozbrojeni, buďto halapartnou, nebo sekerou, aby se od ostatních lišili. Když se jejich loďky přiblížily k naší lodi na vzdálenost, co by kamenem dohodil, křičeli: „Pojďte sem, pojdte na břeh, a my vás zabijeme naším *potoo patoosem!*“ A při tom mávali touto zbraní proti nám. Někdy tančili válečný tanec, jindy zase s námi obchodovali a zodpovídali naše otázky s velkým klidem, pak začali hned nato tančiti válečný tanec, a když se dost natančili, začali po nás házetí kamením a kopími tak dlouho, dokud jsem nedal po nich střílet. Když seznali převahu našich zbraní a to, že je nechceme vykořisťovati, stali se našimi nejlepšími přáteli.

Také se nám o nich řeklo, že v boji zabité nepřátele snědí, o čemž není žádné pochyby. Tupia, kterému jest tento způsob hrozně odporným, často se s nimi o tom přel, ale oni se ho tak tvrdošíjně zastávali a nechtěli připustiti, že není správným.

Tento lid prokázal se velkou vynalézavostí a obratností při stavbě loděk a kanoí.

Domy jsou spíše pro chladné počasí stavěny, jsou nízké a obdélné. Hned u dveří jest ohniště a nade dveřmi otvor, aby mohl kouř odcházeti.

Sekery z černého kamene nebo z břidlice jsou jejich nástroji při stavbě kanoí a domů. Mají také dláta, ponejvíce z lidských kostí.

Zábav a hudebních nástrojů mají málo, jenom 2 nebo 3 druhy trub a malou píšťalu. Nemohli jsme se nikdy dozvědět, jak pohřbívají své mrtvé. Povídají, že je zahrabou do země, je-li tomu tak, pak je zahrabou na tajném nebo skrytém místě. Náboženství mnoho nedbají. Věří v nejvyššího boha Tawneye a v některé nižší bohy. Mají takový pojem o stvoření světa jako obyvatelé ostrovů v jižním moři a též takové zvyky.

Kapitola VII.

Cesta z Nového Zélandu do Nového Hollandu

V neděli 1. dubna.

– Východní vítr. Jak jsem se rozhodl, tak také jsme vypluli západním směrem, po rozloučení se s mysem Farewell.

V pondělí 9. dubna.

– Severozápadní vítr. Dopoledne jsem viděl tropického ptáka, což jest velkou vzácností v těchto vysokých šířkách.

Ve čtvrtek 12. dubna.

– Severovýchodní vítr. V poledne jsme viděli zemi na západu.

Kapitola VIII.

Výzkumy na východním pobřeží Austrálie

V pátek 20. dubna.

– Země nejseverněji položená a malý ostrov jest před námi, leží těsně u ramene zátoky, dvě míle od nás. Tento bod jsem pojmenoval mysem Howeovým.

Jasná povětrnost nám dovolila prohlédnouti si zemi, která se zdá býti velmi příjemná a mnohoslibná; má pahorky, výšiny, roviny, údolí různě rozdělená a hojně zalesněná. Drželi jsme se severního pobřeží. Odpoledne jsme viděli na mnohých místech kouř.

V neděli 22. dubna.

– Jižní vítr. Pluli jsme ku břehu a viděli na něm několik lidí; byli hodně temní.

V sobotu 28. dubna.

– Časně zrána jsme našli zátoku chráněnou před větry, do které jsem zamýšlel s naší lodí vplouti. Když jsme do ní pluli, viděli jsme na břehu domorodce a nějaké chaty. Když jsme se blížili ku břehu, utekli všichni až na dva, kteří se chtěli našemu přistání protiviti. Nikdo, ani Tupia jim nerozuměl. Vystřelil jsem z ručnice, ale to mělo ten následek, že běželi k místu, kde byla na hromadě jejich kopí. Jeden z nich vzal kámen a hodil po nás. Vystřelil jsem po něm a potom oba odešli, ale ne tak rychle, abychom je nemohli dohoniti. Mr. Banks mě však varoval a tvrdil, že jsou kopí jedovatá. Našli jsme u lesa několik chatrčí ze stromové kůry. V jedné z nich bylo 5 malých dětí, kterým jsme darovali několik šňůr perel. Na břehu

ležely tři kanoe, nejhorší, jež jsem kdy viděl, z kusu kůry zhotovené. U severní strany zátoky jsme našli pitnou vodu.

V úterý 1. května.

– Severní vítr. Dnes v noci umřel námořník Forby Sutherland a dnes dopoledne byl pohřben na břehu nedaleko pramene vody, což mě přimělo k tomu, že jsem pojmenoval tento jižní bod jeho jménem. Doktor Solander viděl mezi stromy malé zvíře, podobné králíku, a my našli výkaly zvířete, které se živí travou, a usoudili jsme, že to může být jelen; také jsme našli stopy psa nebo zvířete jemu podobného.

V sobotu dne 5. května.

– Dnes ráno jsem vyslal lidi na jole, aby nalovili ryb; vrátili se k večeru se 400 librami ryb, z nichž jedna vážila 240 liber.

V neděli dne 6. května.

– Velké množství květin, které Mr. Banks a doktor Solander na tomto místě našli, přimělo mě k tomu, abych je nazval „*Botanickou zátokou*“. Domorodci jsou zde tmavohnědí, ale ne černí, a nemají kučeravé vlasy, nýbrž hladké jako my. Ani se nedotkli věcí, které jsme v jejich chatách zanechali. Po dobu našeho pobytu dal jsem vztyčiti na břehu anglickou vlajku. Prohlédli jsme si zde vše, zvedli jsme časné z rána kotvy a za severozápadního větru vpluli jsme do moře. V poledne jsme přijeli k zátocce, ve které se mohlo dobře zakotviti a kterou jsem pojmenoval „*Přístavem Jacksonovým*“.

V pátek 11. května.

– Jižní vítr. O 4. hodině odpolední jsme jeli kolem skalnatého mysu, jež jsem nazval *mysem Steffenovým*.

V pondělí 14. května.

– Když jsme jeli na sever, zvyšovala se země tou měrou, že se může nazývatí zemí hornatou. V půdě jsme nenalezli žádných rozdílů.

V pátek 18. května.

– Šířka 25° 58' jižně. Délka 206° 48'. Země se tu obrací na severozápad a tvoří velkou otevřenou zátoku, jejížto zadní část se zdá býti velmi nízká tak, že jsme ji sotva z paluby viděli. Země je zde mírně vysoká a zdá se býti pustější než všechny, jež jsme zde na tomto pobřeží viděli; půda je písčitéjší, neboť jsou zde místa, kde není nic jiného kromě písku. Také tu není známek, že by byla obydlena.

V pondělí 21. května.

– V těchto několika dnech jsme viděli druh mořských ptáků, které jsme dosud nikde neviděli; jsou to ptáci z čeledi Boobis.

Ve středu dne 23. května.

– Pokračovali jsme na své cestě podél břehu u vzdálenosti 2 mil. Připluli jsme k velké, otevřené zátocy, kde jsem hodlal zakotviti. – Dnes v noci se přihodilo mému písaři panu Ortonovi něco obzvláštního. Byl včera večer opilý a nějaký zlomyslník (nebo jich bylo více) rozřezali mu šaty na těle. Tím se ale nespokojili, přišli o něco později do jeho kabiny a uřízli mu kousek z každého ucha. Podezřívá z toho Mr. Marga, námořního kadeta, což jsem nemohl pochopiti. Ale když jsem se při výslechu dozvěděl, že Marg už jednou nebo dvakrát šaty na sobě rozřezal, viděl jsem, že není bez viny a potrestal jsem ho suspendací a vězením v kabině. Podobné kousky jsou na lodi vždy nebezpečné, a proto jsem nucen udržeti železnou disciplínu.

Ve čtvrtek 24. května.

– Vytáhli jsme kotvy a vypluli ze zátoky.

V pondělí 28. května.

– Vítr jihovýchodní. O 3. hodině jsme jeli kolem mysu Manifoldu. Země tohoto mysu jest prostředně vysoká a zvedá se místy přímo z moře; kolem ní jsou 3 ostrovy.

V úterý dne 29. května.

– V 5 hodin ráno jsem poslal lodivoda se dvěma čluny, aby vyhlédl vjezd do zátoky, která se nalézala západně od nás a kde jsem chtěl několik dní kotviti.

Ve středu 30. května.

– Odpůldne jsem vyšel hledat pitnou vodu; když jsme jí nenalezli, rozhodl jsem se prodletí zde co nejméně. Před východem slunce jsem vystoupil na jednu horu u severozápadního vchodu do zátoky, abych si pobřeží a ostrovy dobře prohlédl. Vzal jsem tedy s sebou kompas, jehožto střílka se ale odchylovala o 30 stupňů na různých místech. Domníval jsem se, že je toho příčinou železná ruda, která se v hoře asi nalézala a jejížto stopy se nejenom zde, ale i na mnohých jiných místech jevíly. Žádná známka o úrodě; půda jest z větší části tvrdé červené vápno, jež plodí několik druhů stromů. Nízce položená část země bývá zaplavována mořem.

V úterý 31. května.

– Jižní vítr. V 6 hodin odpůldne jsme zvedli kotvy a vpluli do moře.

V pondělí dne 4. června.

– Vítr jihovýchodní. Odpoledne jsme vpluli do průplavu, který jest 7 mil široký. Země u ramena zátoky a ostrovy jsou prostředně vysoké, mají pahorky a údolí, lesy a trávníky. Na jednom ostrově na písčitém jeho břehu viděli jsme dva lidi a kanoe se stožárem, která se zdála býti větší a jinak stavěná než všechny, jež jsme vi-

děli. Tento průplav jsem pojmenoval „průplavem Květné neděle“, neboť byl toho dne objeven, a ostrovy, jež jej obklopují, jsem nazval „ostrovy Cumberlandské“, ku počtě Jeho královské Výsosti vévody z Cumberlandu.

V sobotu 9. června.

– Jižní vítr. O 6. hodině ranní jsme připluli k malým ostrovům, které jsme nazvali ostrovy Francské.

V neděli dne 10. června.

– Břeh mezi mysem Craftonem a severním bodem tvoří velkou, ale mělkou zátoku, kterou jsem pojmenoval „zátokou Nejsv. Trojice“.

V pondělí 11. června.

– Viděl jsem dva malé ostrovy na vysokém moři, které ležely 16° 0' jižně a asi 7 sáhů od ramene. O šesté hodině jsme viděli na severu zemi a dva nízké ostrovy, které jsme považovali za skaliska nad vodou. Tou dobou jsme zkrátili plachty a pluli k břehu severovýchodnímu těsně po větru. Mým úmyslem bylo plouti celou noc, abychom ušli nebezpečí, jež jsme viděli před sebou, a abychom se přesvědčili, jsou-li ještě nějaké ostrovy na vysokém moři, obzvláště když jsme přijížděli k šířce objevené Quirosem. Měli jsme výhodu, že jsme měli příznivý vítr a jasnou, měsíčnou noc od 6–9 hodin. Přichystal jsem všechno k zakotvení, ale neměl jsem štěstí. V deset hodin večer jsme měli pod sebou hloubku 21 sáhů a pluli jsme v této hloubce až k 11 hodině a tu bylo sáhů 17, tu loď narazila a náhle se zastavila. Ihned jsme svinuli plachty, spustili na moře loďky a prohlíželi si místo kolem lodi a shledali, že jsme narazili na korálové skalisko a že máme na některém místě u lodi 4 sáhy hloubky, na jiném ale pouze 4 stopy. Složili jsme z lodi 50 tun nákladu.

V úterý dne 12. června.

– O 10. hodině večer jsme se vyprostili ze skalisek a loď se dostala do hloubky.

Ve čtvrtek 14. června.

– Vítr jihovýchodní. Poslal jsem lodivoda se dvěma čluny, aby se poohlédli po příhodném místě k zakotvení, kde bychom mohli vyspravit trhliny naší lodi. V 8 hodin se vrátilo mužstvo s velkou lodicí a hlásili, že našli dobrý přístav. V 6 hodin ráno jsme zvedli kotvy a vjeli do přístavu.

V neděli dne 24. června.

– Časně z rána jsem poslal lidi, aby se poohlédli po nějakých potravinách; vrátili se v poledne a přinesli několik banánů.

V pondělí 13. srpna.

– Zakotvili jsme u nízkého ostrova. Kdybychom se zde u tohoto pobřeží déle zdrželi, zmařila by nám druhá nehoda, podobná té, jež nás už jednou stihla, jízdu do Východní Indie tohoto roku, a to by znamenalo konec naší jízdy, neboť máme ještě pouze na 3 měsíce zásoby, a to ještě přísně vyměřené. Radil jsem se tedy s důstojníky a rozhodl se zvednouti kotvy a pokud možno opustiti toto pobřeží.

Lodivod jel s velkou lodí napřed, aby zkoumal průplav a dal lodi znamení, aby ho následovala, což se také stalo a brzy jsme se dostali šťastně z průplavu ven.

Byl bych rád, kdybychom mohli plouti podél pobřeží, až k jeho severnímu konci, abych je mohl prozkoumati, neboť se domnívám, že není k němu daleko, a také myslím, že tato země souvisí s Novou Guineou. Hluboké moře, do kterého jsme nyní vpluli, poučilo nás, že je naše loď více poškozena, než jsme se domnívali. Je v ní nyní tolik vody, že jen neustálé čerpání může ji vyčerpati. Ale to je pouhou maličností proti nebezpečí, jemuž jsme právě ušli.

Ve středu 15. srpna.

– Pluli jsme k západu, abychom vyhledali zemi, neboť jsem se obával, abych neminul průplav, kdyby zde nějaký byl mezi touto zemí a Novou Guineou.

Ve čtvrtek 16. srpna.

– Po poledni jsme viděli zemi na jihozápadu; o druhé hodině jsme viděli zemi také na severozápadu. O hodinu později jsme viděli úskalí mezi námi a zemí, a protože nás hnal vítr k němu, zakotvili jsme ve vzdálenosti asi dvou mil od něho. Po 4. hodině ráno jsme slyšeli zřetelně hukot příboje a za svítání jsme viděli ohromné vlny asi míli od nás, k nimž byla loď hnána s ohromnou rychlostí. Neměli jsme tou dobou nejmenšího větru a hloubka vody byla nezměrná, a tak jsme nemohli zakotviti. V tomto smutném postavení jsme mohli doufat pouze v Prozřetelnost a v malou službu, kterou nám mohly prokázati naše čluny; velká naše lodice byla právě u správký a nemohla býti ihned spuštěna, jola a dlouhý člun byly spuštěny na vodu a oboje bylo posláno před loď, aby ji táhly, což bylo nejlepším prostředkem, abychom nevrátili na úskalí nebo abychom alespoň získali času. Když bylo 6 hodin, byli jsme 100 loket od příboje. Totéž moře, které omývalo boky lodi, zvedalo se v příboji úžasně vysoko, takže mezi námi a záhubou byla jenom krátká prostora a my nemohli najíti dno moře ani 120 sáhů hloubky. Velká lodice byla konečně vyspravena, spuštěna a dopředu k táhnutí poslána. Už jsme měli malou naději na záchránění lodi a svých životů; neboť k nejbližšímu břehu jsme měli dobrých 10 mil a čluny nestačily nás všechny pojmouti. Leč v tomto skutečně strašlivém postavení neustával nikdo činiti, co mohl, a to s takovým klidem, jako by nestávalo žádného nebezpečí.

Všechna nebezpečí, jimž jsme ušli, byla nepatrná v srovnání s tím býti vrženi na skalisko, na kterém se musela loď v okamžiku rozbíti. V této kritické době, kde všechno naše úsilí se zdálo býti nedosta-

tečným, zavál slabě vítr, tak slabě, že bychom ho jindy v bezvětří ani nebyli pozorovali. S jeho pomocí a přispěním člunů, začala se naše loď pohybovat v šikmém směru od skaliska.

Ale dříve než 10 minut uplynulo, bylo zase úplné bezvětří a naše obavy nastaly znovu, neboť jsme neodpluli od příboje dále než 200 loket. Brzy na to zavál zase příjemný náš větrík a trval zase tak dlouho jako poprvé. Teď jsme viděli úzký otvor ve skalisku a já poslal námořníka, aby ho prohlédl. Nebyl širší než délka lodi, ale za ním bylo klidné moře. Tam jsme chtěli loď dopravit, neboť se nám nenaskýkala žádná jiná možnost k záchraně. Nalézali jsme se dosud na pokraji záhuby, a bylo pochybné, doplujeme-li k otvoru.

Když jsme k otvoru konečně dospěli, vidíme k svému překvapení, že teče jím odliv jako mlýnský potok, takže nám nebylo možno jím proplouti. Ale těžili jsme z odlivu, který nás hnal asi čtvrt míle od příboje; ale bylo to příliš úzké, abychom se mohli dlouho držeti. Odliv nám byl příznivým a měli jsme příčinu doufat, že příliv nyní nastávající bude proti nám.

Jedinou naší nadějí byl jiný otvor, který jsme viděli na míli vzdálenosti na západě od nás, kam jsem poslal poručíka Hikse k jeho vyzkoumání.

Mezitím jsme bojovali vytrvale s příbojem, získali jsme na chvíli výhody a zase ji ztratili. Ve 2 hodiny se vrátil pan Hicks s příznivou zprávou. Rozhodli jsme se učiniti ihned pokus dostat loď do otvoru, a tím i do bezpečí. Byl úzký a nebezpečný, a přece byl jedinou záchranou naší lodi a našich životů. Brzy zavál lehký větrík ze severovýchodu. Jeho pomocí a pomocí našich člunů a příboje vjeli jsme brzy do otvoru a byli jsme divoce hnáni jako mlýnským potokem, což nás zachránilo před tím, že jsme nebyli mrštěni na stranu, kde nám hrozila skála.

Jest tomu teprve několik dní, co jsem se blahoslavlil, že jsme nenarazili na skaliska; ale radost tato nebyla ničím v porovnání s tou, kterou jsme teď pociťovali, když jsme za skaliskem zakotvili.

Kdyby nebylo zadostučinění, kterého se dostává muži, jenž je prvním objevitelem, a třeba to byly jenom země a hloubky mořské, tu by bylo toto povolání nesnesitelné, jmenovitě v dalekých zemích, při skrovných zásobách potravin a ostatních potřeb. Sotva by svět omluvil toho, kdo by neprozkoumal jednou objevené pobřeží. Vymlouvá-li se na nebezpečí, pak se mu vyčte zbabělost a nedostatek vytrvalosti a je vyhlášen za nejneschopnějšího objevitele na světě. Když zase jde nebezpečí a překážkám, které nalezne, vstříc a má neštěstí, že nemá zdaru, pak se mu vyčítá nerozvážnost a nesprávný postup. První pohany se mně nemůže dostati, a budu-li tak šťasten, že všechna nebezpečí, která nás potkají, překonám, pak i druhá mě nestihne.

Kapitola IX.

Z Forre přímo do Batavie

V pondělí 17. září.

– Východní vítr. O druhé hodině jsme byli na blízku severního cípu Rotty, pluli jsme severozápadně, abychom se udrželi mezi ní a Anaboou. Když jsme ujeli 3 míle, odbočili jsme od severozápadu. Na západním konci průplavu mezi Rottou a Anaboou jsou dva malé ostrovy; jeden leží blízko Rotty a druhý na jihozápad od Anaboi; jest tam dobrá úžina mořská, 5–6 mil široká, kterou jsme pluli. Pluli jsme na západ celou noc, až k 6. hodině ranní, když jsme nenadále spatřili ostrov na jihozápadu. Zaměřili jsme přímo k němu a v 10 hodin jsme byli u jeho západní strany, kde jsme viděli domy, kokosové stromy a stádo pasoucího se dobytka; bylo to pokušení, kterému bylo těžko v našem postavení odolati. Spustili jsme velkou lodici, ve které jsem poslal poručíka Gora, aby se podíval, je-li tu na blízku vhodné místo k zakotvení; dal jsem mu s sebou nějaké maličkosti, aby jimi podělil domorodce, kdyby nějaké viděl. Mr. Gore přistál v malém písčitém zálivu nedaleko několika domů a potkal na břehu asi 10 lidí, o kterých soudil z jejich chování a z jejich obleků, že vedli obchod s Evropany; na to se Mr. Gore vrátil se zprávou, že není možno s lodicí přistáti; poslal jsem ho zase zpět s penězi a zbožím, aby se pokusil opatřiti nám nějaké občerstvení.

V úterý 18. září.

– Jakmile Mr. Gore přistál, setkal se s několika lidmi na břehu, kteří mu dávali na srozuměnou, že je tam za větrem zátoka, kde můžeme zakotviti a obdržeti občerstvení. Jeli jsme do zátoky a zakotvili jsme tam o 7. hodině. Dvě hodiny před tím jsme viděli holandskou vlajku na břehu před lodí. Uhodl jsem, že je tu ho-

landská država a hned jsem poslal Mr. Gora na břeh, aby očekával místodržitele nebo představeného, který zde sídlí, a aby mu vysvětlil příčinu, která nás přiměla k přistání u tohoto ostrova. Když Mr. Gore ku břehu přistál, pozorovali jsme, že byl přijat stráží, ale domorodci a ne holandskými vojáky, a že byl provázen do vesnice, kde byla minulé noci vlajka vztyčena. Za nedlouho jsem obdržel od Mr. Gora zprávu, že se seznámil s králem ostrova, který mu řekl, že nás nemůže zásobiti vším, co bychom potřebovali, bez svolení holandského místodržitele, který bydlí na druhém konci ostrova, ale že poslal k němu posla se zprávou, že jsme tady.

Ve středu 19. září.

– O 2. hodině odpolední přišli k nám na palubu holandský místodržitel a král tohoto dílu ostrova se svým průvodem a s Mr. Gorem, jenž zanechal dva pány z naší lodě na ostrově co rukojmí. Bavili jsme je u oběda, jak jen jsme mohli, dali jsme jim hojnost likérů a obdarovali je značnými dary, a když odcházeli, poctili jsme je 9 ranami z děl. V odplatu za toto nám dali pěkné sliby, že nás zásobí vším, co budeme potřebovati, a to za cenu, jak se prodává holandské Východní indické společnosti; a že ráno budou buvolové, vepři, ovce atp. na břehu, abychom si mohli vše prohlédnouti a na ceně se shodnouti. Neměl jsem o tlumočnický nouzi, neboť doktor Solander a Mr. Sporing tolik rozuměli holandsky, aby se s Holandány smluvili, a několik domorodců mluvilo portugalsky, kterémužto jazyku několik našich lidí také rozumělo. Ráno jsem šel na břeh, jsa provázen Mr. Banksem a několika důstojníky a pány, abychom oplatili králi návštěvu; ale hlavní mojí starostí bylo, abych se podíval, jak splní své sliby vzhledem k věcem, které jsme potřebovali.

Nebyli jsme ještě dlouho na břehu a už jsme věděli, že slibovali víc, než mohli splniti; neviděli jsme ani buvoly, ba ani jsme neviděli nějaké přípravy, aby něco přivedli, ani ze strany krále nebo místodržitele. První se vymlouval, že celou noc stonal a že má dopis od

místodržitele z Corcordie v Timoru, kde mu sděluje, že loď (naše loď) jela nedávno kolem onoho ostrova, a kdybychom se snad také zde zastavili a něčeho potřebovali, aby nás vším zásobili; slíbili nám, že dostaneme všechno, co potřebujeme; co se týče buvolů, tu se omlouvali, že jsou daleko odtud a nemohou nám býti dodáni až k večeru. Tím jsme se museli spokojiti. Král nás pozval k obědu na vařené sele s rýží; jídlo bylo podáváno v košíkách dle tamějšího zvyku a pili jsme k němu palmové víno; tím a naším vlastním likérem jsme byli spokojeni. Když jsme se naobědvali, zavolali naše služebnictvo, aby dojedli, co zbylo, čehož bylo více, než mohli snísti.

Ve čtvrtek 20. září.

– Byli jsme celé odpoledne v králově paláci, nic jsme nevyjednali a museli jsme se vrátiti na loď pouze se slibem, že dostaneme několik buvolů ráno; ale nevěřili jsme tomu. Ráno jsem šel zase na břeh a ukázali mně tam malého buvola, za kterého chtěli 5 guineí. Nabízel jsem 3; muž, který buvola prodával, mně řekl, že by je rád vzal, ale že poslal vzkaz králi, mnoho-li nabízím. Posel se brzy vrátil a král mně vzkazoval, že pod 5 guineí buvola nedostanu; to tedy jsem odmítl dáti, protože buvol nestál ani za pátý díl té ceny. Tento můj odpor měl za následek, že se u přístavu objevilo asi 100 domorodců ozbrojených ručnicemi a kopími. Kromě toho důstojník, který jim velel, mluvil portugalsky a domnívám se, že byl Portugalec. Tento člověk (jak jsem se později dozvěděl) jest zde příručím holandského jednatele. Vyřídil mně králův rozkaz, či spíše rozkaz holandského jednatele, jehož smysl byl, že se tu smíme zdržeti pouze dnes; předstíral, že domorodci nechtějí s námi vésti obchod, protože chceme jejich potraviny dostati zadarmo atd.; kdežto domorodci dávali najevo největší chuť zásobiti nás vším, co měli, a byli by bývali spokojenější, kdyby dostali od nás zboží místo peněz. (Už dříve, než příručí k nám přišel, prodali nám drůbež a sirup tak rychle, jak jen to mohli nám přinést.) Z toho

a z mnohých jiných okolností jsme byli dobře přesvědčeni, že je to všechno Holanďanem nastrojeno, aby mohl díl peněz vstrčiti do své kapsy. Na břehu byl tou dobou také jeden starý Rajah, jehožto zájem o nás jsem si zabezpečil, darovav mu dalekohled; tohoto muže jsem nyní uchopil za ruku a daroval jsem mu starý, široký meč. Tu začal vyjednávat s Portugalcem, jenž pak odeslal ozbrojené muže zpět. Hned potom jsme se začali smlouvat o drůbež s větším zájmem; když ale jsme začali jednat o koupi buvolů, které jsme nejvíce potřebovali, tu musel jsem dát i 10 guineí za 2 kusy, ačkoliv vážil jeden pouze 160 liber. Potom jsem jich koupil ještě 7 za rozumnější cenu; z nich jsme jednoho ztratili, když už byl zaplacen. A protože jsme dostali, co jsme potřebovali, rozhodl jsem se k odplutí.

Kapitola X.

Z Batavie k mysu Dobré naděje

V pondělí 31. prosince.

– O 1. hodině odpolední vál vítr k severu; zakotvili jsme k večeru v zátocě Bantam u ostrova Wappingu.

Rok 1771.

V úterý 1. ledna.

– Odpoledne jsme se zastavili u břehu Sumatry, majíce jihozápadní vítr k své výhodě.

Ve středu 2. ledna.

– Vítr jihozápadní. Pluli jsme po větru mezi Krakatoou a Jávou.

V pátek 4. ledna.

– Zakotvili jsme o 5. hodině odpolední 3 míle od Krakatoy.

V neděli 6. ledna.

– O třetí hodině odpolední jsme zakotvili na jihovýchodní straně „Princových ostrovů“, abychom se zásobili vodou a opatřili si občerstvení pro lid, který jest na tom nyní hůře, než v Batavii. Vystoupil jsem na břeh, abych se poohlédl po vodě a promluvil s domorodci, jichž několik bylo na břehu. Shledal jsem, že je to místo s vodou uspokojující a že voda dle vzhledu je dobrá. Zdálo se, že nás domorodci zásobí želvami a drůbeží. Včera jsme dojedli poslední solené maso, které jsme naložili před 4 měsíci.

V pondělí 7. ledna.

– Ode dneška do 14. jsme se zásobovali vodou a domorodci nám dodali potraviny, želvy, drůbež, zvěřinu dva druhy, jeden tak veliký, jako ovce, druhý jako králík; oba druhy jsou chutné, ale musí se snísti brzy. Tyto věci jsme platili španělskými tolary.

Ve čtvrtek dne 24. ledna.

– Dopoledne zemřel John Trusslow, námořní desátník; muž tento byl ctěn od každého z nás. Mnoho našich lidí leží těžce nemocno na zimnici a úplavici. Přičítáme to vodě z „Princových ostrovů“.

V neděli 27. ledna.

– Zemřeli: Mr. Sydney Parkinson, přírodo-historický malíř Mr. Bankse, a brzy po něm John Ravenhill, námořník, starší člověk.

V úterý 29. ledna.

– Proměnlivé počasí. V noci zemřel Mr. Green, vyslaný královskou společností k pozorování příchodu Venuše. Byl už dlouho churav.

Ve středu 30. ledna.

– Zemřeli na úplavici Samuel Moody a Francis Haite, tesaři.

Ve čtvrtek 31. ledna.

– Za 24 hodin umřeli 4 muži na úplavici: John Tampson, lodní kuchař; Benjamin Jordan, tesař; James Nickolson a Archibald Wolf, námořníci; smutný to důkaz okolností, v jakých se nyní nalzáme, majíce sotva tolik lidí, kolik jich potřebujeme k natažení plachet a k ošetření nemocných, z nichž někteří jsou tak těžce nemocni, že nemáme naděje na jejich uzdravení.

V sobotu 2. února.

– Zemřel Daniel Roberts, jenž obsluhoval děla, na úplavici. Pokud jsme měli svěží vítr, jenž nás hnál, zdálo se, že nemoc ustala.

V neděli 3. února.

– Zemřel John Thurman.

V pondělí 4. února.

– V noci zemřel na úplavici námořní kadet Mr. John Bootil a Mr. John Gathrey, lodník.

Ve středu 6. února.

– Zemřel Mr. John Monckhouse, námořní kadet, bratr doktora Monckhouse.

V úterý 12. února.

– O 7. hodině ranní zemřel na úplavici Mr. John Satterly, tesař, muž velmi vážený ode mne a všech pánů na lodi.

Ve čtvrtek 14. února.

– Umřel Alexander Lindsay, námořník.

Ve čtvrtek 21. února.

– Mezi 2. až 3. hodinou jsem pozoroval Slunce a Měsíc. V noci zemřel Alexander Simpson, výborný námořník (na úplavici). Ráno jsem dal potrestati 12 ranami Tomáše Rossitera, protože se opil, na důstojníka na stráži útočil a některé nemocné tloukl.

Ve středu 27. února.

– Dopoledne zemřeli na úplavici Henry Jeffs, Emanuel Parreyra a Petr Morgan, námořníci; tento přišel k nám na loď už nemocen v Batavii, z kteréžto nemoci se neuzdravil.

V pondělí 11. března.

– O 10. hodině dopoledne jsme viděli zemi z paluby. V poledne se rozprostírala před námi táhnouc se od severovýchodu k severozápadu, vzdálená od nás 5 mil; střed její se zdál býti vysokým a hornatým.

V úterý 12. března.

– O 6. hodině odpolední jsme se octli u mysu Laquilles.

Ve středu 13. března.

– O 8. hodině jsme viděli mys Dobré naděje a v 10 hodin jsme byli už jen míli od něho. Jeli jsme těsně kolem jedné skály, o kterou se moře vysoko lámalo.

V pondělí 15. března.

– Mys Dobré naděje byl často popsán autory a jest Evropanům dobře znám, takže by každý můj popis se zdál být zbytečným. Ale nemohu si odpustiti tuto poznámku: Mnozí autoři, obzvláště autor cesty Byronovy, přeháněli při svém líčení v takové míře, že cizinec, spatřiv ho, je zklamán, neboť žádná země, kterou jsme na této cestě viděli, neposkytuje tak pustý pohled jako tato.

Země nad mysem tvoří poloostrov k severu.

Obyvatelé Kapského Města jsou zámožní a k cizincům zdvořilí; nikde nelze dostati tolik potravin jako tady.

Kapitola XI.

Od mysu Dobré naděje do Anglie

Ve středu 1. dubna.

– Viděli jsme ostrov sv. Heleny 9 mil od nás na západ. V poledne jsme zakotvili před pevnůstkou Jamesovou. Našli jsme tam lodi Jeho Veličenstva: „Portland“ a „Vlaštovku“.

Ve čtvrtek 2. dubna.

– V poledne jsme zakotvili u Sv. Heleny.

V pátek 10. dubna.

– O 6. hodině ranní viděli jsme ostrov „Nanebevstoupení“ 7 mil od nás na severozápad.

Ve středu 19. června.

– O 10. hodině dopoledne jsme viděli před sebou loď. Byl to rybářský škuner z ostrova Rhodu. Od lidí z něho jsme se dozvěděli, že v Evropě panuje klid a v Americe že jsou spory skončeny.

V pátek 5. července.

– O 1. hodině odpoledne jsme mluvili s lidmi z holandské galeje, která plula do Rigy.

V sobotu 6. července.

– Poslal jsem člun k bostonskému dvojstěžníku, přijíždějícímu z Gibraltarů a jedoucímu do Falmouthu.

V neděli dne 7. července.

– Mluvili jsme o 9. hodině dopoledne s mužstvem dvojstěžníku z Liverpoolu, plujícího do Porta. Dozvěděli jsme se, že nedošla do Anglie žádná zpráva od nás a že nás považovali za ztracené.

Ve středu 10. července.

– V poledne jsme viděli před sebou na sever zemi.

Ve čtvrtek 11. července.

– O 2. hodině odpoledne jsme viděli Ještěřčí zemi a o 6. hodině maják 5 mil od nás na severozápad.

V pátek 12. července.

– O půl třetí hodině odpoledne jsme minuli Portland a o 7. hodině mys Peverelu. O 6. hodině jsme jeli kolem Beachy ve vzdálenosti 5 mil; o 10. kolem Dungenesu ve vzdálenosti 2 mil a v poledne jsme byli v Doveru.

V sobotu 13. července.

– O 3. hodině odpoledne jsme zakotvili v Downsů a brzy na to přistáli jsme šťastně v Londýně.

James Cook

James Cook

První cesta kolem světa

Edice Deníky a cestopisy
Překlad Bořivoj Prusík
Ilustrace na obálce z Pixabay.com
Redakce Jaroslava Bednářová

Vydala Městská knihovna v Praze
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. vydání
Verze 1.0 z 11. 2. 2019

ISBN 978-80-7602-563-9 (epub)
ISBN 978-80-7602-564-6 (pdf)
ISBN 978-80-7602-565-3 (prc)